

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Karolína Bémová

Spotřebitel a jeho procesní ochrana při řešení přeshraničních sporů

Diplomová práce

Olomouc 2016

„Prohlašuji, že diplomová práce na téma *Spotřebitel a jeho procesní ochrana při řešení přeshraničních sporů* byla vypracována samostatně a s uvedením veškerých zdrojů.“

V Novém Boru dne 20.6.2016

Karolína Bémová

Poděkování

Ráda bych na tomto místě poděkovala JUDr. Miluši Hrnčířkové, Ph.D. za podněty, připomínky a čas, jenž mé práci věnovala.

Poděkování za dlouhodobou podporu při studiu náleží rovněž mým rodičům.

OBSAH

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	6
SEZNAM PŘÍLOH	8
ÚVOD	9
1. Spotřebitel v právu EU	11
1.1 Vývoj ochrany spotřebitele v širším kontextu spotřebitelské politiky a práva EU	11
1.2 Spotřebitel v právních aktech EU	12
1.3 Osobnostní rozsah ochrany spotřebitele	13
1.3.1 Definice spotřebitele před rokem 2001: SDEU ve věci Di Pinto	14
1.3.2 Definice spotřebitele v období 2001- 2011: SDEU ve věci Idealservice	15
1.3.3 Současná definice spotřebitele v souvislosti s přijetím SoPS	17
1.4 Funkční rozsah definice spotřebitele	19
1.5 Aktivní a pasivní spotřebitel	21
2. Příslušnost u spotřebitelských smluv v Nařízení Brusel I recast	25
2.1 Základní charakteristika a obecná východiska příslušnosti	25
2.2 Spotřebitelské smlouvy dle čl. 17 Nařízení Brusel I recast	28
2.3 Reflexe ochrany spotřebitele v dalších institutech Nařízení Brusel I recast	32
2.4 Zhodnocení současného stavu úpravy mezinárodní příslušnosti	35
3. Možnosti ochrany spotřebitele při uznávání a výkonu dle Nařízení Brusel I recast a alternativních procesních předpisů	38
3.1 Proces uznávání a jeho odeprání dle Nařízení Brusel I recast	38
3.2 Výkon rozhodnutí dle Nařízení Brusel I recast v souvislosti se zrušením tzv. exequatur	42
3.3 Alternativní procesní postup spotřebitele při soudním uplatňování nároku	46
4. Tendence budoucího vývoje procesní ochrany spotřebitele	52
ZÁVĚR	56
ZDROJE	59
Monografie	59
Odborná periodika	60
Internetové zdroje	60
Legislativní akty a ostatní dokumenty	62
Judikatura	64
PŘÍLOHY	67
Příloha č. 1	67
Příloha č. 2	68
Příloha č. 3	69
Příloha č. 4	73
SHRNUTÍ	74
KLÍČOVÁ SLOVA	74

SUMMARY	75
KEY WORDS	75

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

ADR	Alternative dispute resolution, neboli alternativní řešení sporů
Bruselská úmluva	Úmluva ze dne 27. září 1968 o příslušnosti a uznávání a výkonu v občanských a obchodních věcech
DCFR	Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law: Draft Common Frame of Reference
DZ k návrhu Brusel I recast	Návrh Nařízení Evropského parlamentu a Rady o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (přepřacované znění) (KOM(2010) 748)
EHS	Evropské hospodářské společenství
ES	Evropské společenství
EU	Evropská Unie
Nařízení Brusel I recast	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (přepřacované znění)
Nařízení Brusel I	Nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech
Nařízení Řím I	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 ze dne 17. června 2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy
Návrh revize nDN a nEPR	Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se mění nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 861/2007 ze dne 11. července 2007, kterým se zavádí evropské řízení o drobných nárocích, a nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1896/2006 ze dne 12. prosince 2006, kterým se zavádí řízení o evropském platebním rozkazu. COM(2013)794 final
nDN	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 861/2007 ze dne 11. července 2007, kterým se zavádí evropské řízení o drobných nárocích
nEPR	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1896/2006 ze dne 12. prosince 2006, kterým se zavádí řízení o evropském platebním rozkazu

nEET	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 805/2004 ze dne 21. dubna 2004, kterým se zavádí evropský exekuční titul pro nesporné nároky
NOZ	Zákon č. 89/2012 Sb., Nový občanský zákoník
nZMPS	Zákon č. č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém
OSŘ	Zákon č. 99/1963 Sb., Občanský soudní řád
OZ	Zákon č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník
Priority spotřebitelské politiky	Usnesení vlády č. 5 ze dne 7. ledna 2015, Priority spotřebitelské politiky 2015- 2020
Revize nEPR a nDN	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2015/2421 ze dne 16. prosince 2015, kterým se mění nařízení (ES) č. 861/2007, kterým se zavádí evropské řízení o drobných nárocích, a kterým se mění nařízení (ES) č. 1896/2006, kterým se zavádí řízení o evropském platebním rozkazu
SDEU	Soudní dvůr Evropské Unie
SFEU	Konsolidované znění Smlouvy o fungování Evropské unie ze dne 26. října 2012 (2012/C 326/01), Úř. věst. 326
SoPS	Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/83/EU ze dne 25. října 2011 o právech spotřebitelů
Zelená kniha Brusel I	Zelená kniha 21. dubna 2009, o posouzení nařízení rady (ES) č. 44/2001 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech ze dne 21. dubna 2009 (KOM(2009) 175 v konečném znění)
Zpráva Komise o nEPR	Zpráva Komise Evropskému parlamentu, Radě a Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru o uplatňování nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1896/2006, kterým se zavádí řízení o evropském platebním rozkazu. COM(2015)495final

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1	Schéma postupu při uznávání a výkonu dle Nařízení Brusel I recast
Příloha č. 2	Schéma postupu při uznávání a výkonu dle Nařízení Brusel I
Příloha č. 3	Osvědčení o soudním rozhodnutí v občanských a obchodních věcech
Příloha č. 4	Používání ADR metod dle výsledků Srovnávacího přehledu EU soudnictví 2014 a Zastoupení metod ADR v jednotlivých typech řízení výsledků Srovnávacího přehledu EU soudnictví 2016

ÚVOD

Ochrana spotřebitele na unijní úrovni nebyla vždy samozřejmostí. Zprvu ryze ekonomicky pojatá integrace cílila především k hospodářskému růstu. Konec 2. světové války probudil v bojích ztrápené Evropě onu myšlenku mobilizace ekonomických statků formou vzájemného obchodování s důležitými komoditami. Postupný rozvoj výroby, dopravy a komunikačních prostředků směřoval k rozšíření trhu, kdy do té doby výhradně lokální producenti expandovali i za hranice státu. Anonymizace okruhu výrobců a rozrůstající se nabídka zboží pro zákazníky způsobily vychýlení jejich doposud vyváženého vztahu, zákazníci začali ztrácet přehled o nových a technicky složitějších produktech.¹ Tak hovoříme o potřebě vyrovnání znevýhodněné pozice na trhu, jež se stala podnětem k ochraně spotřebitele, vzniku spotřebitelské politiky a právní regulace spojené s harmonizací či unifikací práva členských států. Navzdory rozšíření portfolia oblastí podléhajících zájmu EU, je stále patrné upřednostňování regulace právě těch, jež dopomáhají ekonomické prosperitě společenství.²

O odůvodněnosti ochrany spotřebitele na unijní úrovni není již pochyb. Vždyť jen v EU žije přibližně 500 milionů obyvatel, potenciálních spotřebitelů. Spotřebitelské výdaje pak představují 57% HDP celé EU.³ Obsah a rozsah ochrany spotřebitele není neměnný. Dílčí cíle a vývojové tendence předznamenává řada strategií i zelených knih. Ty se prvotně zaměřovaly na veřejnoprávní oblast ochrany, až později přistoupila ochrana soukromoprávní. Jednou z příčin byla i skutečnost, že pro soukromé právo založené na autonomii vůle byla preference jedné strany na úkor té druhé, tedy odklon od zásady formální rovnosti k té materiální, velkým ústupkem.⁴ I přes odpor zastánců samoregulační funkce trhu došlo nejen k úpravě smluvních vztahů, ale i navazující procesní. Ta byla logickým vyústěním potřeb praxe, jež do té doby postrádala nástroje k řešení případů porušení právní povinnosti jdoucí ruku v ruce s neochotou plnit dobrovolně či reparovat následky. Takové spory jsou často řešeny soudní cestou, přičemž úkolem procesních předpisů je umožnit spotřebiteli efektivní uplatnění jeho nároku. Tato potřeba nabývá na naléhavosti, uvědomíme-li si rozsáhlost jednotného vnitřního trhu EU, s ní související jazykovou bariéru i vysoké finanční náklady na uplatnění nároku. Existence demotivačních faktorů u sporů přesahujících státní hranice spolu s chybějící jednotnou procesní odezvou vzbudily zájem EU. Ta volí cestu unifikace a přímého účinku nařízení. Spotřebitelovu procesní výhodu nejlépe seznáme při určování soudní příslušnosti. Spotřebitel má možnost podat žalobu ve státě svého domicilu, kde zároveň musí být výhradně žalován. Tím předchází vysokým nákladům a těží z alespoň okrajové znalosti procesního práva, neboť soud při svém postupu ctí

¹ TOMANČÁKOVÁ: *Ochrana spotřebitele v praxi...*, s. 14.

² Ve středu zájmu současné spotřebitelské politiky stojí tzv. e-commerce. Ten dle průzkumů pravidelně využívá až 50% spotřebitelů. EVROPSKÁ UNIE: *Politiky Evropské Unie: Spotřebitelé...*, s. 11.

³ Komise však na období let 2014- 2020 disponuje poměrně malým rozpočtem. Ten činí 188,8 milionů EUR, tedy přibližně pět procentů na spotřebitele za rok. Tamtéž, s. 3.

⁴ ZOULÍK: *Počátky soukromoprávní ochrany spotřebitele v ČR...*, s.3.

zásadu *lex fori*. Výsledek řízení se zpravidla odráží v meritorním rozhodnutí, jehož následné uznání a výkon zajišťují kýženou efektivitu ochrany na unijní úrovni.

Stále se zvyšující četnost přeshraničního jednání spotřebitelů, provázanost ochrany spotřebitele s vývojem moderní společnosti i jednotného vnitřního trhu, klíčovitost procesních instrumentů pro úspěch ve věci i následný výkon rozhodnutí a v neposlední řadě přetrvávající nejednoznačnost samotného pojmu spotřebitel, to vše vedlo autorku k volbě daného tématu. Těžiště práce tvoří kapitoly věnující se evropskému civilnímu procesu, tedy zejména určování příslušnosti, včetně uznání a výkonu rozhodnutí ve spotřebitelských věcech. Legislativní podklad pro rozbor daných instrumentů představují zejména Nařízení Brusel I a Brusel I recast. Autorka provede jejich komparaci s důrazem na přínosy či negativa i možná úskalí aplikační praxe, včetně kritického zhodnocení. Stát stranou však nebude ani obecný úvod do unijní spotřebitelské problematiky a charakteristiky spotřebitele tak, aby procesní část nezůstala zcela izolována od dalších souvislostí. Závěrečná kapitola se bude věnovat koncepčním nástrojům a pokusí se predikovat budoucí vývojové tendence tematicky související s předchozími.

K analýze tématu autorka využije odbornou literaturu a legislativní předpisy hojně doplněné judikaturou SDEU, neboť ta nejlépe odráží fungování ochrany spotřebitele v praxi a zároveň zprostředkovává závazný výkladový rámec pro rozhodování národních soudů, které se na něj obracejí formou předběžných otázek.

Za cíl práce si autorka stanovila provést komplexní analýzu ochrany spotřebitele na unijní úrovni, a to od samotného pojetí spotřebitele až po ryze procesní regulaci. Zohledněna bude zejména aplikační praxe se zdůrazněním problémů, se kterými se potýká a rovněž trendů, k nimž směřuje. Části, jež to svou náplní vyžadují, budou doplněny též historickým kontextem. Při zpracování práce autorka vychází především z užití metod analýzy a syntézy, v jednotlivých částech se pak promítají i metody dedukce, indukce a zejména komparace.

Autorka si stanovila tuto hypotézu a na ni navazující subhypotézy:

1. Hlavní hypotéza: Vývoj unijní úpravy spotřebitelské problematiky poskytuje dostatečné procesní záruky ochrany práv spotřebitele.
 - A. Subhypotéza: Legislativa EU by měla být doplněna o bezvýhradně závaznou definici spotřebitele tak, aby bylo postaveno na jisto, jaké subjekty jsou způsobilé ochrany.
 - B. Subhypotéza: Pravidla určování příslušnosti představují dostatečnou záruku ochrany práv spotřebitele.
 - C. Subhypotéza: Vyjmutí mezičlánek v rámci uznání a výkonu rozhodnutí, tzv. *exequatur*, je ku prospěchu efektivitě řízení při současném zachování možností obrany.

1. Spotřebitel v právu EU

1.1 Vývoj ochrany spotřebitele v širším kontextu spotřebitelské politiky a práva EU

Oblast ochrany spotřebitele řadíme mezi nejrychleji se rozvíjející, byť v počátcích opomíjenou, politiku EU. Lze si jen těžko představit, že vizionáři 40. let 20. století jako Jean Monnet či Robert Schumann⁵ pomysleli při svých velkolepých plánech ekonomické integrace na jednotlivé, byť o to početnější subjekty- spotřebitele. Dle *Tichého*⁶ se jednalo o koncept orientovaný dokonce proti blahu spotřebitele, evropský občan byl chápán výhradně jako homo economicus. S postupným vývojem společenství a liberalizací trhu ve prospěch čtyřech základních svobod však stále častěji docházelo k situacím, které ukazovaly na nutnost alespoň minimální harmonizace a koordinace, ať již v oblasti veřejnoprávní či soukromoprávní. V opačném případě se EU vystavovala tvorbě umělých hranic a rozdělení trhů, což zajisté neprospívalo ani ekonomicky orientovanému společenství. Iniciativy se chopila Komise, jež tak *Předběžným programem EHS o ochraně spotřebitele a informační politice* z roku 1975 reagovala na požadavky vznesené hlavními představiteli členských států.⁷ Program stanovil pět základních práv spotřebitele, jež měla být začleňována do ostatních politik společenství. Až *Jednotný evropský akt* poprvé zakotvil pojem spotřebitele a pravomoc k přijímání opatření na jeho ochranu v primárním právu. Následovalo vytyčení základních cílů, zvláště pak ochrany zdraví, bezpečnosti a hospodářských zájmů, práva na informace, vzdělávání a práva sdružovat se k ochraně svých zájmů v *Amsterdamské smlouvě*.⁸ Společně s vydáním značného počtu směrnic, jež počalo v 80. letech 20. století, byly právě tyto snahy impulsem pro následné vytvoření samostatné spotřebitelské politiky. K tomu došlo *Maastrichtskou smlouvou* z roku 1992, jež ji učinila plnohodnotnou politikou EU.⁹ Rozsáhlá sekundární legislativa věnující se otázkám ochrany spotřebitele však pomalu zastarávala a stávala se nepřehlednou. Potřeba modernizace a zefektivnění vedla k vydání dokumentů upozorňujících na rozdíly v národních úpravách vzniklé v důsledku minimální harmonizace, na slabá místa směrnic či mezery v právu.¹⁰ Jedním z posledních kroků pak bylo začlenění ochrany spotřebitele do *Listiny základních práv EU*, konkrétně čl. 38. Tím byl položen právní základ jeho ochrany a celá koncepce se stala ucelenou.

V současnosti ochrana spotřebitele spadá dle čl. 4 odst. 2 písm. f) *SFEU* do sdílené pravomoci EU a členských států a tvoří jeden z předpokladů fungování vnitřního trhu. Nařízení a směrnice EU se věnují především oblasti spotřebitelských smluv, ochraně před reklamou, odpovědnosti za vadný výrobek a rovněž procesní úpravě v případném soudním řízení. Podíváme-li se na další

⁵ K tomu blíže EVROPSKÁ UNIE: *Politiky Evropské Unie: Zakladatelé...*, s. 19- 22.

⁶ TICHÝ: *Pojem spotřebitele jako smluvní strany...*, s. 3-4.

⁷ PAVLÍK: *Ochrana spotřebitele v ČR a EU...*

⁸ Dnes tyto cíle najdeme v Hlavě XV, čl. 169 odst. 1 *SFEU*.

⁹ Blíže k vývoji v oblasti ochrany spotřebitele KNOBLOCHOVÁ: *Vývoj oblasti ochrany spotřebitele...* či HOUT: *Geneze evropského spotřebitelského práva...* nebo TÝČ: *Základy práva EU pro ekonomy...*, s. 248.

¹⁰ Takovým dokumentem je například Zelená kniha o přezkumu spotřebitelského acquis.

nástroje, které EU využívá k formování budoucího vývoje ochrany spotřebitele, jedná se zejména o strategie spotřebitelské politiky. Ty reagují na nové potřeby spotřebitelů a usilují o maximální úroveň ochrany.¹¹ Zároveň poslouží členským státům jako vodítko při stanovení vnitrostátních priorit.¹²

1.2 Spotřebitel v právních aktech EU

Zaměříme-li se na definici spotřebitele, nezbývá než listovat konkrétními, k danému případu se vztahujícími akty sekundárního práva. V primárním právu vymezení absentuje. Příčinou může být politický charakter konceptu spotřebitele i snaha o vyvarování se učebnicového, tedy příliš teoretického znění zakládajících smluv EU.¹³ Oporu nabízí hmotné sekundární právo přijímané dle čl. 169 odst. 1, odst. 2 písm. a) odkazující na čl. 114 *SFEU*. Definiční znaky spotřebitele jsou stanoveny buď v úvodních ustanoveních o osobní působnosti či přímo v těch věnujících se užitému pojmosloví. Neexistence jednotné zaštitující definice není dle názoru autorky ideální, neboť vede k pluralitě i přetrvávající neodůvodněné rozdílnosti právních řádů členských států. Není tomu tak dávno, co jsme v jedné ze směrnic mohli najít definici naprosto se vymykající zavedenému standardu. Tak *Směrnice 90/314/EHS o souborných službách pro cesty, pobyty a zájezdy* v čl. 2 bod 4 považovala za spotřebitele *osobu, která si koupí nebo se zaváže, že si koupí, soubor služeb nebo jakákoliv osoba, jejímž jménem se hlavní smluvní strana zavazuje ke koupi souboru služeb nebo jakákoliv osoba, na kterou hlavní smluvní strana nebo ostatní příjemci převedou soubor služeb*. Pluralitu, vzájemné nesrovnalosti a zjednodušení má dle bodu 2 odůvodnění řešit přijetí *SoPS*, jež nahrazuje dvě směrnice, byť původně se počítalo s nahrazením hned čtyř.¹⁴ Spotřebitel je dle čl. 2 odst. 1 této směrnice chápán jako *fyzická osoba, která ve smlouvách, na které se vztahuje tato směrnice, jedná za účelem, který nelze považovat za její obchodní činnost, podnikání, řemeslo nebo povolání*. Zde je třeba poznamenat, že směrnice je založena, narozdíl od těch předchozích, na principu maximální harmonizace. Navzdory výhradám k této metodě harmonizace¹⁵ by takový postup byl v souladu s výše zmíněnými cíli. Problém nastává v bodě 13 odůvodnění, kde je formou jakéhosi “přílepku” členským státům dovoleno ponechat či zavést odchylnou úpravu. Tím se, co se účelu metody týče, vracíme k principu harmonizace minimální. Nelze se tak ubránit dojmu, že z původních snah o plné využití volného trhu spotřebiteli a touhy po přehlednosti bylo v některých, poměrně významných, ohledech ustoupeno. Otázkou zůstává, nakolik homogenním v rámci EU bude koncept spotřebitele v následujících letech.

¹¹ HOUT: *Geneze evropského spotřebitelského práva ...*

¹² Pro ČR se jedná o *Priority spotřebitelské politiky*.

¹³ MELZER: *K úpravě ochrany spotřebitele...*, s. 772.

¹⁴ Došlo k nahrazení *Směrnice 97/7/ES o ochraně spotřebitele v případě smluv uzavřených na dálku* a *Směrnice 85/577/EHS o ochraně spotřebitele v případě smluv uzavřených mimo obchodní prostory*. U zbývajících dvou směrnic, konkrétně *Směrnice 93/13/EHS o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách* a *Směrnice 1999/44/ES o některých aspektech prodeje spotřebního zboží a záruk na toto zboží*, bylo rozhodnuto o pouhé novelizaci.

¹⁵ Více v podkapitole 1.3.3.

Doposud jsme se zabývali vymezením spotřebitele ve hmotněprávních sekundárních aktech, jelikož v těch procesních, stejně jako v primárním právu, explicitně schází. V takovém případě je třeba pozornost zaměřit na judikaturu SDEU vztahující se k procesním ustanovením unijních předpisů a až při nedostatku soudní interpretace uvažovat o právních prostředcích, které by dovedly aplikaci existující hmotněprávní definice, například cestou analogie. Připustit naopak nelze interpretaci ovládanou právem *lex fori*, neboť je třeba dbát autonomního výkladu práva, principu nesčetněkrát vyjádřeného judikaturou SDEU. SDEU se vyjasněním pojmu spotřebitele zabýval v mnoha judikátech. Stěžejní prvky definice zůstávají, navzdory závislosti interpretace na dotčeném právním předpise, totožné.¹⁶

Abychom mohli přistoupit k analýze jednotlivých složek definice i rozhodnutí SDEU, je zapotřebí nastínit její základní strukturu. Ta staví na vymezení spotřebitele vůči podnikateli, respektive jeho činnosti. Přistoupíme-li k rozlišení dle *Tichého*¹⁷, pak se definice skládá ze dvou částí, základní a doplňkové. Ta základní specifikuje samotnou osobu spotřebitele, doplňková pak předmět vztahu a postavení osoby podnikatele. Následující podkapitoly se zaměří na základní část, v kapitole 2.2 bude přistoupeno k částečnému rozboru té doplňkové.

1.3 Osobnostní rozsah ochrany spotřebitele

Předtím, než přistoupíme k rozboru osobního statusu spotřebitele, je třeba si uvědomit jeho neoddělitelnost a vzájemnou propojenost s dalšími složkami definice, zejména tou funkční. Ať už za spotřebitele považujeme jakýkoli subjekt práva, ten se může v jedné situaci nacházet v postavení spotřebitele, v jiné naopak zaujímat pozici podnikatele.¹⁸ Závěr o poskytnutí ochrany musí tedy vyplývat z komplexního vyhodnocení všech prvků definice. Výhodu ryze osobnostního pojetí definice lze spatřovat zejména v jistotě o poskytnutí ochrany danému subjektu a jednoduchém legislativně-technickém zakotvení. Nevýhoda v podobě nepřizpůsobivosti konkrétnímu skutkovému stavu a tedy nutnosti užití metod interpretace k dosažení materiální rovnosti však jednoznačně ukazuje na potřebu komplexního náhledu.

Osobní vymezení lze provést negativně a za spotřebitele označit jednoduše toho, kdo není podnikatelem, profesionálem. Takový přístup nejenže ve svých důsledcích umožňuje rozšířit ochranu na budoucí subjekty- profesionály- nehledě na účel jejich jednání, ale zároveň nic nenapoví o konkrétních vlastnostech, jimiž by spotřebitel měl oplývat. Ty pak dovozujeme argumentem a *contrario* z legislativního vymezení podnikatele. Abychom byli schopni přímo charakterizovat osobní status spotřebitele, je zapotřebí provést základní dělení subjektů práva. Za

¹⁶ Přesto je třeba ověřit, zda řešený případ přispouští aplikaci konkrétní judikatury. K tomu se blíže vyslovuje *Tichý*, jenž upozorňuje na specifické vymezení spotřebitele vztahující se k ochraně soutěže. *TICHÝ: Pojem spotřebitele jako smluvní strany...*, s. 5.

¹⁷ Tamtéž, s. 10.

¹⁸ K tomu více: Rozsudek SDEU ze dne 14. března 1991, *Patrice Di Pinto (C-361/89)*, Sb. rozh. s. I-01189 či Rozsudek SDEU ze dne 20. ledna 2005, *Johann Gruber proti BayWa AG (C-464/01)*, Sb. rozh. s. I-00439.

ty právní řády shodně považují fyzické a právnické osoby a právnické lze dále pomyslně štěpit na ziskové a neziskové. Okamžik, ke kterému se vznik právní subjektivity váže se může v jednotlivých právních řádech lišit. Pro účely práce však postačí odkaz na právní normy mezinárodního práva soukromého.

Otázka, zda chránit fyzickou i právnickou osobu, je typickým příkladem toho, do jaké míry je spotřebitelská problematika komplikovaná, proměnlivá a odvislá od politických rozhodnutí. Uvedené demonstruje vývoj legislativy EU a její reflexe v právním řádu ČR. Rozeznáváme tři fáze, v nichž docházelo k postupné proměně osobnostního rozsahu spotřebitele. Ta první se odehrávala před rokem 2001, druhá v období let 2001- 2011 a třetí, počínající rokem 2011, stále trvá.

1.3.1 Definice spotřebitele před rokem 2001: SDEU ve věci *Di Pinto*

Již před rokem 2001 bylo vymezení spotřebitele obsahem mnoha směrnic. Lze zmínit *Směrnici 85/577/EHS o ochraně spotřebitele v případech smluv uzavřených mimo obchodní prostory*, v souvislosti s níž byl případ *Di Pinto* řešen. Ta za spotřebitele výslovně považovala fyzickou osobu. V dané kauze se SDEU musel mimo jiné vypořádat s čl. 8 směrnice, jenž zachovával v rámci principu minimální harmonizace členským státům možnost odchýlné, zpřísnující úpravy. Souvislost s případným rozšířením ochrany na právnické osoby není na první pohled zřejmá, přesto se autorka pokusí na základě způsobu řešení ukázat, že pro něj v této době existovaly podmínky. SDEU se zabýval tím, zda je v souladu odchýlná úprava přijatá francouzským zákonodárcem. Zdejší soudy zaujaly stanovisko, že podnikatel, který vyjádřil úmysl ukončit svou činnost prodejem podniku, nemůže být nadále považován za jednatel v rámci obchodní nebo profesionální činnosti a je tedy způsobilý ochrany přiznané běžným spotřebitelům. SDEU dospěl k závěru, že orgánům EU nepřísluší hodnotit interpretaci národního práva, pokud to zavádí opatření jdoucí nad rámec minimálního standardu, neboť směrnice výslovně takový postup připouští. Navzdory výslovnému znění předpisu, který poskytoval ochranu výhradně fyzickým osobám uspokojujícím své osobní či rodinné potřeby, upřednostnil princip minimální harmonizace a v souladu s čl. 8 směrnice se rozhodl nezasahovat do národních úprav. Dle přístupu SDEU, spočívajícím v silném důrazu na princip minimální harmonizace a nepřilíš autoritativním postoji k intervencím do národních úprav v kombinaci s funkčním pojetím definice, později též doplněným o koncept zranitelnosti, se autorka domnívá, že by SDEU rozhodl obdobně v situaci, kdy by národní soudy judikovaly ve prospěch spotřebitele právnické osoby. To se v praxi některých členských států, zejména ochranářské Francie, také odehrávalo, byť bez judikatorní odezvy SDEU.¹⁹

ČR se na počátku 90. let minulého století nacházela v počátcích své samostatné existence. Spotřebitel nepodléhal na našem území nijako rozsáhlé ochraně, legislativní vymezení chybělo.

¹⁹ TOMÁŠEK: *Pokračování evropské diskuse o pojmu "spotřebitel"...*, s. 8.

Zvrat měl nastat společně s úvahami o vstupu do EU, v jejichž důsledku došlo k uzavření tzv. *asociační dohody*.²⁰ V té se ČR mimo jiné zavázala ke sblížení právního řádu s *acquis communautaire*. V návaznosti na to byla vyhotovena novela OZ č. 367/2000 Sb., jež spotřebitele definovala velmi poskrovnu, a sice jako *osobu, která při uzavírání a plnění smlouvy nejedná v rámci své obchodní nebo jiné podnikatelské činnosti*. Formulace odpovídala funkčnímu přístupu SDEU, ochranu bylo možné přiřknout fyzické i právnické osobě. To se však mělo změnit přijetím rozhodnutí ve věci *Idealservice*.²¹

1.3.2 Definice spotřebitele v období 2001- 2011: SDEU ve věci *Idealservice*

Nové tendence v unijní úpravě ochrany spotřebitele, které se měly naplno projevit spolu s přijetím *Strategie spotřebitelské politiky pro období 2002- 2006*, předurčilo rozhodnutí ve věci *Idealservice*. To je považováno za přelomové, neboť přišlo s ostrým, úzkým vymezením pojmu spotřebitel, jež znamenalo značný odklon od dosavadní praxe zavedené judikátem *Di Pinto*. Za spotřebitele byla napříště označena výhradně fyzická osoba, a to, nutno dodat, bez jakékoli změny na legislativní úrovni. Případ byl judikován v souvislosti se *Směrnici 93/13/EHS o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách*, jež ve svém znění užívá v čl. 2 písm. b) pojem *jakákoliv fyzická osoba*. Argumenty SDEU se opíraly o vyrovnávací funkci ochrany spotřebitele vycházející ze slabosti na straně fyzické osoby, kterou je třeba v co nejvyšší míře kompenzovat. Uvedené podpořil generální advokát *Mischo* nejenom gramatickým výkladem užití směrnice, ale i odkazem na účel unijní legislativy, rozebraný v dřívější judikatuře ve věci *Océano Grupo Editorial and Salvat Editores*.²² Ochrana zahrnující právnickou osobu pak vzhledem k její a priori silnější pozici nepřipadala nadále v úvahu. Z pohledu evropského procesního práva se jeví zajímavou úvaha generálního advokáta, dle něž lze uvedený koncept podpořit judikaturou ke čl. 13 *Bruselské úmluvy*.²³ Zdůrazňuje přitom shodný účel obou předpisů, jímž je ochrana spotřebitele jako ekonomicky i zkušenostně slabší strany.

S tímto právnické osoby z ochrany vylučujícím přístupem polemizují *Tomášeke*²⁴ či *Ondřej*²⁵, kteří upozorňují na rizika paušalizace. Najdou se i takové právnické osoby, jež při konkrétním jednání s podnikatelem trpí informačním deficitem narušujícím vzájemnou materiální rovnost. S tímto předpokladem se lze ztotožnit, na okraj je možno zmínit rodinný závod dle §700 a násl.

²⁰ *Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 7/1995 Sb. ze dne 1. února 1995, o sjednání Evropské dohody zakládající přidružení mezi Českou republikou na jedné straně a Evropskými společenstvími a jejich členskými státy na straně druhé.*

²¹ Rozsudek SDEU ze dne 22. listopadu 2001, *Cape Snc proti Idealservice Srl (C-541/99)* a *Idealservice MN RE Sas proti OMAI Srl (C-542/99)*, Sb. rozh. s. I-09049.

²² Rozsudek SDEU ze dne 27. června 2000, *Océano Grupo Editorial SA proti Rocío Murciano Quintero (C-240/98)* a *Salvat Editores SA proti José M. Sánchez Alcén Prades (C- 241/98)*, *José Luis Copano Badillo (C-242/98)*, *Mohammed Berroane (C-243/98)*, *Emilio Viñas Felú (C-244/98)*, Sb. rozh. s. I-4963.

²³ Je tak možno argumentovat například Rozsudkem SDEU ze dne 3. července 1997, *Francesco Benincasa proti Dentalkit Srl (C- 269/95)*, Sb. rozh. s. I-03767.

²⁴ TOMÁŠEK: *Pokračování evropské diskuse o pojmu "spotřebitel"...*, s. 9.

²⁵ ONDŘEJ: *Spotřebitelské smlouvy a ochrana spotřebitele...*, s.17.

NOZ čítající několik málo osob či nezisková uskupení, typicky spolky dle §214 a násl. NOZ. Autorka má však za to, že je třeba dát přednost smluvní autonomii právnické osoby a právní jistotě.²⁶ Právo nabízí právnickým osobám obdobné právní prostředky, typicky ochranu slabší strany tak, jak se uvádí v důvodové zprávě k NOZ.²⁷ Obdobně se k tomuto vyjadřuje Melzer²⁸, jenž důvody pro upření ochrany právnickým osobám shledává především v jejich finančním a personálním zázemí. Rozvineme-li blíže tyto úvahy, lze si představit i fyzickou osobu, která, jednající mimo rámec své podnikatelské činnosti, přesto v daném oboru disponuje odbornými vědomostmi rovnajícími se těm na straně podnikatele. Absence materiální nerovnosti by tak mohla vybízet k odepření ochrany i takovému subjektu. Dle názoru autorky však ochrana spotřebitele této fyzické osobě přesto náleží. Uvedené staví na principu právní jistoty a neodůvodněnosti uvalení takového, svou povahou sankčního, opatření, a to výhradně z důvodu vzdělání a nabytých zkušeností. Opačný závěr by působil vysoce demotivačně, nehledě na negativní vliv na rozvoj společnosti. Nové vymezení spotřebitele brání státům přijímat nadměrnou ochrannářská opatření je co do obsahu rozumným rozvržením ochrany. Ta by měla ze své podstaty náležet fyzickým osobám, právnické se mohou dovolat ochrany obdobné, zejména ochrany slabší strany.

Autorka však považuje za důležité upozornit na způsob, jímž ke změně koncepce došlo, a to i vzhledem k potenciálnímu soudnímu řízení před SDEU, kterému ČR čelila z důvodu nedokonalé implementace *Směrnice 93/13/EHS*. Jak bylo řečeno v úvodu této podkapitoly, se změnou koncepce přišel SDEU, nebyla vyvolána přijetím či novelizací evropské legislativy. *SFEU* v čl. 169 odst. 4 uvádí, že *opatření přijatá podle odstavce 3 nebrání členskému státu zachovávat nebo zavádět přísnější ochranná opatření. Tato opatření musí být slučitelná se Smlouvami a jsou oznamována Komisi*. Směrnice, včetně té dotčené v případě *Idealservice*, byly konstruovány na principu minimální harmonizace ponechávající prostor k odchylné národní úpravě. Z toho SDEU vycházel a daný princip respektoval ve věci *Di Pinto*. Zde se však jeho výklad výrazně přiblížil principu maximální, tedy úplné harmonizaci. Argumentoval přitom jen účelem ochrany a charakterem rozšíření narušujícího vnitřní trh, přičemž ke zdůvodnění odklonu od ustálené praxe v otázce úrovně harmonizace vůbec nepřistoupil. Možná i proto jeho závěr ne všechny členské státy plně

²⁶ Generální advokát *Mišcho* považuje ochranu za výjimku ze smluvní autonomie stran, jež tak musí být jako nepravidelnost vykládána úzce. Stanovisko generálního advokáta *Mišcha* ze dne 14. června 2001, sp. zn. C-541/99 a C-542/99 (*Cape Snc proti Idealservice a Idealservice MN RE Sas proti OMAI Srl*), bod. 16. *Pipková* k tomu dodává, že se “*obecně v členských státech zastává názor, že vázanost právnických osob právní úpravou spotřebitelských smluv omezuje jejich smluvní svobodu, je-li druhá ze smluvních stran, rovněž právnická osoba, řazena do kategorie spotřebitelů*”. *PIPKOVÁ: Ochrana spotřebitele...*, s. 11.

²⁷ Ta vykazuje určité odlišnosti oproti ochraně spotřebitele. Tak například právnické osobě náleží, jen pokud takové slabší postavení prokáže, a to vždy *in concreto*. Rovněž je třeba případnou neplatnost jednání nárokovat, nenastává tedy ipso iure. *MELZER: K úpravě ochrany spotřebitele...*, s. 772. Obdobně též Důvodová zpráva k §419 NOZ.

²⁸ Dle *Melzera* právnické osoby zpravidla disponují dostatečnými finančními prostředky, a je tak v jejich silách přibrat odborníka, zejména jde-li o rizikovou kontraktaci. Rovněž je třeba vzít v úvahu společnickou strukturu, v níž se často objevují osoby s požadovanou úrovní odbornosti. *MELZER: K úpravě ochrany spotřebitele...*, s. 772.

akceptovaly.²⁹ *Pipková* postup SDEU odůvodňuje konstruováním dvou odlišných kategorií, z nichž pouze ta první je dle jejího úsudku přípustná. Tak odlišuje zpřísnující opatření, neboli stanovení vyššího standardu, a ty rozšiřující, typické širší působností. *Melzer*³⁰ v této souvislosti poznamenal, že dikce *OZ*³¹ je širší než by odpovídalo smyslu a účelu ustanovení. Jeho rozsah je tak dle něj nutno za pomoci teleologické redukce limitovat.

Koncept spotřebitele se z pohledu právní metodologie stal natolik nepřehledný, že vedl autory ke konstruování odůvodnění, jež by závěr SDEU opodstatnila. Tak *Selucká*³² upozorňuje na judikaturu maďarského Nejvyššího soudu. Ten považuje za zásadní skutečnost, že vydané směrnice regulují vždy partikulární oblast spotřebitelských vztahů. Z toho dovozuje roztržičnost definic spotřebitele a tedy i judikatury k nim se vztahující. To by ovšem mohlo vést k závěru o paralelní existenci definic o různém osobnostním rozsahu. V souvislosti se *Směrnici 85/577/EHS* (judikát *Di Pinto*) by tak nadále platila možnost široké interpretace. S tímto se však autorka neztotožňuje, když považuje koncept spotřebitele za jednotný, byť naneštěstí upravený partikulárně, a to především z důvodů politických³³. Tomu mimo jiné odpovídají téměř totožné definice obsažené ve směrnících i strategie cílené na odstranění překážek jednotného vnitřního trhu. Právě takové úvahy však přidávají na naléhavosti jednotného legislativního vymezení pojmu spotřebitel.

Národní předpisy ČR ještě několik let umožňovaly rozšířenou ochranu zahrnující právnické osoby. To bylo pro Evropskou Komisi dostatečnou záminkou k tomu, aby v roce 2007 zahájila s ČR řízení pro porušení práva EU dle čl. 258 *SFEU*. ČR, vědoma si hrozící sankce, přijala *novelu OZ č. 155/2010 Sb.*, kterou se uchýlila k úzkému vymezení osobnostního rozsahu spotřebitele. V odůvodnění se dočteme, že právnickou osobu nelze považovat za slabší stranu spotřebitelské smlouvy, neboť je u ní možno očekávat vyšší míru profesionality než je tomu u spotřebitele *stricto sensu*. V roce 2010 však již probíhaly přípravné práce směřující k přijetí *NOZ*, jenž počítal s ponecháním úzkého vymezení spotřebitele za současného zavedení alternativy zahrnující i osoby právnické, a sice ochranou slabší strany.

1.3.3 Současná definice spotřebitele v souvislosti s přijetím *SoPS*

Rozhodnutí SDEU ve věci *Idealservice* s sebou přineslo mnohé nejasnosti, zejména ohledně úrovně harmonizace, když SDEU setřel rozdíl mezi minimální a tou úplnou. Úroveň harmonizace se tak roku 2007 stala středem zájmu politických dokumentů EU. *Strategie*

²⁹ TOMÁŠEK: *Pokračování evropské diskuse o pojmu "spotřebitel"...*, s. 8.

³⁰ MELZER: *K úpravě ochrany spotřebitele...*, s. 772.

³¹ *OZ* ve znění před novelou č. 155/2010 Sb. připouštělo rozšiřující ochranu právnických osob.

³² SELUCKÁ: *Ochrana spotřebitele v navrhovaném...*, s. 365.

³³ Shody se na úrovni členských států dosahuje obtížně, neboť si státy chtějí, zvláště v některých otázkách, ponechat svou suverenitu, tedy možnost svébytné úpravy. O politické povaze konceptu se zmiňuje např. MELZER: *K úpravě ochrany spotřebitele...*, s. 772.

spotřebitelské politiky na období 2007- 2013 vytkla za cíl posilování spotřebitelského rozměru vnitřního trhu, odstranění nedůvěry a především potřeby zajistit maximální možnou eliminaci překážek.³⁴ *Zelená kniha o přezkumu spotřebitelského aquis* v tomto kontextu předložila tři možné způsoby řešení, z nichž jeden předvídal právě zavedení maximální harmonizace jako nástroje vyššího sjednocení právních řádů členských států. Snaha o vyšší přehlednost spotřebitelské legislativy vyústila roku 2011 v přijetí *SoPS*. Její pojetí definice navazuje na úzké vymezení vyjádřené ve věci *Idealservice*, ovšem již s výslovnou, nikoli uměle konstruovanou, zásadou maximální harmonizace. Přestože se obrat k úplné harmonizaci jeví z hlediska cílů, které si EU vytyčila, jako správný, autorka považuje tuto metodu za diskutabilní.

Nařízení a směrnice by měly být užívány tak, aby byla zachována idea, která stála na pozadí jejich diferenciací. Nařízení představuje nástroj unifikace, tedy jednotnosti národních úprav členských států, směrnice pak prostředek harmonizace, tedy pouhého sblížení a volnosti, co do způsobu dosažení požadovaného cíle. I z toho důvodu není forma nařízení tak častým jevem, neboť jeho přijetí počítá s širokým konsenzem na úrovni členských států. Dle názoru autorky by směrnice měla být vystavěna již ze své podstaty na principu minimální harmonizace, výslovně zakotvené *Maastrichtskou smlouvou*.³⁵ Je-li založena na té úplné, neboli zákazu odchylné úpravy členského státu, odlišování z pohledu jejich funkce postrádá racionalitu. Tím se nabízí prostor pro možné zneužití formy směrnice k účelům, k nimž má sloužit nařízení.³⁶ Metodě maximální harmonizace však nelze upřít, že zabráňuje nadbytečné či škodlivé aktivitě zákonodárce, jež by mohla vyústit v přijetí předpisu neslučitelného s předlohou.³⁷ Uvedené platí pouze za předpokladu bezvýhradní imperativnosti jednotlivých ustanovení. Té ovšem nebylo dosaženo, když v průběhu projednávání došlo ke vložení zmírňující klauzule příznávající státům možnost odchylné úpravy některých otázek, včetně definice spotřebitele. To bude mít dle *Kosteckého*³⁸ za následek pokračující nesourodost národních úprav.

Osoba spotřebitele tvoří jádro celého souboru právních norem, jenž se někteří nebojí nazvat zvláštním právním odvětvím. I proto by dle názoru autorky bylo vhodné, navzdory převládajícím tendencím, spotřebitele definovat v právním aktu, který nepřipouští odchylnou úpravu členských států. V opačném případě nadále budeme svědky terminologických nejasností, určité míry právní nejistoty a neposlední řadě též překážek opravdového jednotného vnitřního trhu. Otázkou zůstává, zda-li přijetí *SoPS*, představující jeden z výstupů revize *acquis communautaire*, znamená pro spotřebitelskou legislativu kýženu revoluci. Dle názoru autorky tomu tak v daném kontextu není.

³⁴ KNOBLOCHOVÁ: *Strategie spotřebitelské politiky ...*

³⁵ O nahrazení metodou maximální harmonizace se začalo uvažovat již ve *Strategii spotřebitelské politiky 2002- 2006*. K tomu blíže HOUT: *Geneze evropského spotřebitelského práva ...*

³⁶ Na to upozorňuje i *Večeřa*. VEČEŘA: *Ochrana spotřebitele v České republice...*, s. 240.

³⁷ Případ nedokonalé transpozice řešil SDEU ve věci *Paola Faccini Dori (C-91/92)*. Více k tomu PIPKOVÁ: *Ochrana spotřebitele...*, s. 9.

³⁸ KOSTELECKÝ: *Nová směrnice o právech spotřebitelů...*

1.4 Funkční rozsah definice spotřebitele

Jak bylo zmíněno výše, definici spotřebitele tvoří soustava vzájemně propojených prvků. Funkční rozsah představuje jádro celé koncepce, co do významu, neboť se snaží vystihnout myšlenku stojící za jejím vznikem.³⁹ Váže se k účelu činnosti spotřebitele, definovanému v čl. 17 odst. 1 *Nariženi Brusel I recast* negativně tak, že se netýká *profesionální nebo podnikatelské činnosti*⁴⁰ či obsáhleji v čl. 2 odst. 1 *SoPS* *ho nelze považovat za obchodní činnost, podnikání, řemeslo nebo povolání*. Vzhledem k tomu, že teoretické vymezení zmíněných pojmů v zásadě nepůsobí nesnáze, pozornost se obrátí k judikatuře interpretující procesní předpisy, jejíž příspěvek v předchozí podkapitole scházel. K dané materii bychom však zajisté našli i nepřeborné množství judikátů z hmotněprávní oblasti. Na okraj lze připomenout již zmiňované kauzy *Di Pinto* či *Océano Grupo Editorial and Salvat Editores*. Ty shodně zdůrazňovaly funkční přístup, když ochranu přiznaly tam, kde byl účel jednání spatřován výhradně v uspokojování osobních či rodinných potřeb.⁴⁰ Výhodou tohoto konceptu je jeho variabilita a adaptace na různé okolnosti, což s sebou přináší i nevýhodu v podobě nejistoty kontrahujících stran o povaze jejich jednání, respektive rozsahu ochrany. V souvislosti s tím nabývá na důležitosti existence stabilizačního prvku, ať už osobnostního či věcného. Základ procesní ochrany spotřebitele spatřujeme v *Nariženi Brusel I recast*. To přejímá znění *Nariženi Brusel I*, respektive *Bruselské úmluvy*, použitelnost judikatury tak zůstává zachována.⁴¹ Mezi nejznámější judikáty řadíme ty ve věci *Hutton*⁴², *Benincasa*⁴³ či *Gruber*⁴⁴.

V případě *Hutton* se SDEU zabýval tím, zda může společnost, na níž spotřebitel postoupil svá práva plynoucí z údajného porušení zprostředkovatelské smlouvy druhou smluvní stranou, při podání žaloby těžit z ustanovení o příslušnosti ve věcech spotřebitelských. Soud upozornil, že koncept spotřebitele je třeba vykládat autonomně tak, aby byla zajištěna uniformní aplikace ve všech členských státech. Generální advokát *Darmon* uvedl, že čl. 7 představuje výjimku z obecné příslušnosti, podléhající z toho důvodu restriktivnímu výkladu. Proto je nutné pojem spotřebitele interpretovat *expressis verbis* tak, že pouze on osobně může být žalobcem (či žalovaným). Působnost ustanovení nelze rozšiřovat na řízení, kde spotřebitel není přímo stranou sporu, a to bez ohledu na to, že by z případného úspěchu mohl nepřímo profitovat. Oddíl o zvláštní příslušnosti ve věcech spotřebitelských je orientován na ochranu těch, kteří zaujímají pozici

³⁹ Funkční vymezení nabývá na významu i tím, že osobnostní kritérium není ze své statické povahy schopno odpovídajícím způsobem zareagovat na veškeré situace tak, aby byl smysl ochrany zachován.

⁴⁰ Tak například v rozsudku *Di Pinto* SDEU zamítl názor příznávající ochranu podnikateli uzavírajícímu smlouvu za účelem prodeje svého podniku. Komise přitom argumentovala neobvyklostí kontraktace, při níž podnikatel ztrácí výhodu odbornosti. Rozsudek SDEU ze dne 14. března 1991, *Patrice Di Pinto*, C-361/89, Sb. rozh. s. I-01189, bod 17- 18.

⁴¹ K tomu bod 19 preambule *Nariženi Brusel I*.

⁴² Rozsudek SDEU ze dne 19. ledna 1993, *Shearson Lehman Hutton Inc. proti TVB Treuhandgesellschaft für Vermögensverwaltung und Beteiligungen mbH (C-89/91)*, Sb. rozh. s. I-00139.

⁴³ Rozsudek SDEU ze dne 3. července 1997, *Francesco Benincasa proti Dentalkit Srl*, C- 269/95, Sb. rozh. s. I-03767.

⁴⁴ Rozsudek SDEU ze dne 20. ledna 2005, *Johann Gruber proti BayWa AG (C-464/01)*, Sb. rozh. s. I-00439.

ekonomicky slabší a méně právně zkušené strany, to vše mimo jakoukoli souvislost s podnikatelskou činností. Jinde není dle funkčního pojetí ochrana odůvodněna. *Darmon* se ve svém stanovisku dotkl i dalších, z pohledu procesního práva důležitých, otázek.⁴⁵ K jejich rozboru však SDEU nepřistoupil, neboť mu stačil závěr vedoucí k prohlášení nepřislušnosti národního soudu.

Následoval judikát ve věci *Benincasa*, který lze pomyslně rozdělit na dvě části. První, jejíž rozbor nás z hlediska funkčního pojetí zajímá, se zabývá tím, zda je spotřebitelem i ten, kdo uzavřel smlouvu za účelem budoucí podnikatelské činnosti. Druhá se zaměřuje na to, zda je založena výlučná příslušnost na základě volby stran učiněné v rámci smlouvy, přestože je nárokována námitka neplatnosti smlouvy.⁴⁶ SDEU s odkazem na teleologickou interpretaci uvedl, že idea a cíl ustanovení tvořících speciální ochranný režim mohou být naplněny jen v případě smluv sjednaných mimo a nezávisle na jakémkoli obchodu nebo profesionální aktivitě. Okolnost, že se jedná o aktivitu budoucí, ji pak nezbavuje obchodní či profesionální povahy. Další argumenty, které SDEU prezentoval, se shodují s předchozím judikátem, případně budou rozebrány v souvislosti s rozhodnutím ve věci *Gruber* shrnujícím účel zavedení ochrany spotřebitele, včetně benefitů v oblasti procesního práva.

Mezi nejvýznamnější a nejčastěji zmiňované případy řadíme rozhodnutí ve věci *Gruber*. To v mnohém přejímá argumenty již soudem prezentované, konkrétně zásadu autonomního výkladu, restriktivní interpretaci zvláštní příslušnosti ve spotřebitelských smlouvách i samotný pojem spotřebitele ve smyslu soukromého konečného spotřebitele. V rozboru se SDEU dotkl toho, zda smlouva, jež se vztahuje k činnostem zčásti podnikatelským a zčásti soukromým, má být pokládána za spotřebitelskou, případně za jakých podmínek. Skutkový stav případu lze zjednodušeně nastínit tak, že zemědělec- pan Benincasa- uzavřel smlouvu se stavební společností o koupi střešních tašek určených na opravu hospodářství užívaného pro soukromé i profesní účely. Ta, dle jeho tvrzení, nedodala tašky v požadované kvalitě, z čehož dovozoval svůj nárok vůči společnosti. Žaloba byla podána u soudu určeného dle oddílu o zvláštní příslušnosti ve spotřebitelských smlouvách s odůvodněním, že se nachází v postavení spotřebitele. SDEU ovšem, při ctění restriktivní interpretace pojmu spotřebitel, dospěl k závěru, že takový status nelze v daném případě přiznat. V bodě 36 argumentoval tím, že postavení osoby v konkrétní smlouvě nelze vyvozovat ze subjektivních hledisek, nýbrž je třeba zkoumat povahu, účel smlouvy a objektivní okolnosti provázející její uzavření. Tak může být tatáž osoba považována jednou za spotřebitele, jindy za podnikatele. Pouze smlouvy uzavřené mimo jakoukoli souvislost s podnikáním a nezávisle na něm, s jediným cílem uspokojit vlastní soukromou spotřebu jednotlivce, podléhají režimu ochrany spotřebitele. Není přitom významné, zda soukromý účel

⁴⁵ Například existence cizího prvku, definice pobočky, povaha zprostředkovatelské smlouvy a věcí souvisejících se smlouvou, předmluvní jednání i důkazní situace stran sporu.

⁴⁶ Řešení této otázky je zahrnuto v podkapitole 2.3.

převažuje, ale to, že podnikatelský je zanedbatelný, okrajový. SDEU zde zdůraznil dva principy, na nichž nařízení stojí, a sice požadavek právní jistoty a předvídatelnosti.

Z výše uvedeného je patrné, že v porovnání s osobnostním rozsahem, který je provázen změnami a nejasnostmi, lze funkční pojetí hodnotit jako konstantní, neměnné. To autorka podpořila výše provedeným rozbohem judikatury, u níž lze pozorovat shodnou argumentaci, byť vycházející z odlišného skutkového stavu. Mohlo by se zdát, že restriktivní výklad je projevem rigidity, nelze však pominout zapojení funkčního hlediska, které celý koncept oživuje a přizpůsobuje nastalým okolnostem. Argumentace účelem sehrála v legislativě ČR velkou roli, když dovolila rozšíření ochrany i na právnické osoby. Dle *Melzera*⁴⁷ tak bylo nasnadě užití teleologické redukce řešící nesoulad předtím, než došlo k odpovídající legislativní reakci. *Tomančáková*⁴⁸ v této souvislosti upozorňuje na situace, kde prodávající nebo poskytovatel služby nemusí být schopen zjistit, za jakým účelem kupující jedná. I na to SDEU v judikátu *Gruber* myslel. Údajnému spotřebiteli, jenž úmyslně vyvolá dojem podnikatele, například si nechá doručit zboží na adresu místa podnikání a v předchozí listinné či elektronické komunikaci užije svou podnikatelskou hlavičku, nebude ochrana spotřebitele přiznána. Přihlédnuto by mělo být i k takovým relevantním okolnostem, které zakládají dobrou víru podnikatele.⁴⁹

1.5 Aktivní a pasivní spotřebitel

Terminologické vymezení těchto pojmů nezmiňují žádné právní předpisy. Jedná se tak spíše o právní konstrukt zahrnující v sobě charakteristiku určitého chování spotřebitele při kontaktu s podnikatelem. Pojmosloví si osvojil jak SDEU, tak nauka i praxe. V evropském mezinárodním právu soukromém procesním, především v judikatuře SDEU odkazující na formulaci čl. 17 odst. 1 písm. c) *Narižení Brusel I recast*, se setkáváme s rozlišením těchto dvou kategorií spotřebitele, přičemž pouze ten pasivní požívá výhody v podobě možnosti žalovat či nutnosti být žalován ve státě svého domicilu.⁵⁰ Koncept ochrany je odůvodněn zranitelností spotřebitele vůči kvalitativnímu nárůstu cílených nabídek zahraničních podnikatelů a též podporou rozvoje přeshraničního obchodu, respektive jeho nových forem. Ochrana však nemůže být bezmezná. Tak se, zjednodušeně řečeno, nepřizná tomu, kdo sám aktivně vyhledal obchodníka, pokud ten nebyl připraven uzavírat smlouvy se spotřebiteli z daného členského státu. Ze závěrů judikatury autorka však dovozuje, že nelze připustit skutečnost, kdy by pouhá existence internetové stránky presumovala vůli podnikatele rozšířit své aktivity na zahraniční trh. Opačný závěr by vedl k odrazení podnikatele od internetové propagace či prodeje a vytvoření bariéry rozvoje vnitřního

⁴⁷ MELZER: *K úpravě ochrany spotřebitele...*, s. 772.

⁴⁸ TOMANČÁKOVÁ: *Ochrana spotřebitele v praxi...*, s. 18.

⁴⁹ ONDŘEJ: *Spotřebitelské smlouvy a ochrana spotřebitele...*, s. 17.

⁵⁰ Ochrana výhradně pasivního spotřebitele již neplatí ve své ryzí podobě, jak bude podáno v závěru podkapitoly.

trhu. Za klíčové autorka označuje rozhodnutí ve spojených věcech *Pammer a Alpenhof*⁵¹, poukáže též na navazující kauzu *Mühlleitner*⁵².

Podstatou řízení před SDEU ve věci *Pammer a Alpenhof* byla otázka, dle jakých kritérií je podnikatel prezentující svou činnost na vlastní internetové stránce považován za podnikatele zaměřujícího své aktivity na členský stát spotřebitelova bydliště. Dále pak to, zda postačí, aby uvedené webové stránky mohly být konzultovány na internetu. SDEU připomněl návaznost, nikoli však totožnost, *Narižení Brusel I* na *Bruselskou úmluvu*.⁵³ Bod 24 preambule *Narižení Řím I* připomíná požadavek souladnosti jejich věcné působnosti. Dále SDEU z čl. 17 odst. 1 písm. c) *Narižení Brusel I recast* vyvodil dva základní předpoklady, jejichž kumulativní naplnění zaručí spotřebiteli výhodu příslušnosti soudu státu svého bydliště. Těmi jsou jednak uzavření smlouvy spadající do rozsahu činnosti podnikatele a dále požadavek zaměření činnosti na stát domicilu spotřebitele. Jiné podmínky, zejména ty zavazující spotřebitele, byly, z důvodu posílení jeho ochrany a přizpůsobení se rozvoji nových komunikačních prostředků, odstraněny. Vzhledem k tomu, že podnikatelé v kauze shodně namítali, že svou činnost nezaměřovali na stát bydliště spotřebitele, uchýlil se soud k autonomnímu výkladu tohoto pojmu. Za hlavní přitom považoval skutečnost, zda podnikatelé projeví vůli navázat obchodní vztahy s jednotlivci z daného státu. Právní teorie pojímá vůli jako vztah jednající osoby ke chtěnému následku.⁵⁴ Vůle ztělesňuje silně subjektivní stav, což značně ztěžuje její determinaci. Přímo ji lze určit jen dojde-li k jejímu výslovnému projevu. Jinak nezbyvá, než se uchýlit k nástrojům nepřímým. Necháme-li stranou na první pohled seznatelné projevy vůle, jako výslovné určení či investice nákladů do reklamy v jiném členském státě, je nutné její existenci odvodit z objektivních okolností. SDEU demonstrativně vypočítává indicie sloužící národním soudům jako podklad pro ověření její přítomnosti.⁵⁵ Neprůkazným se jeví pouhé uvedení zeměpisné adresy či telefonního kontaktu bez mezinárodní předvolby, neboť tyto údaje jsou nezbytné pro jakýkoli, i čistě vnitrostátní, kontakt se spotřebiteli. I přes poměrně detailní rozbor nabídnutý SDEU ho někteří neshledávají

⁵¹ Rozsudek SDEU ze dne 7. prosince 2010, *Pammer proti Reederei Karl Schlüter GmbH & Co KG (C-585/08)* a *Hotel Alpenhof GesmbH proti Oliveru Hellerovi (C-144/09)*, Úř. věst. I-12527.

⁵² Rozsudek SDEU ze dne 6. září 2012, *Daniela Mühlleitner proti Ahmadu Yusufimu a Wadatu Yusufimu (C-190/11)*, El. úř. věst. <http://curia.europa.eu/jcms/jcms/P_106320/?rec=RG&jur=C&anchor=201209C0192#201209C0192>.

⁵³ To zaujímá stejné místo a plní stejnou funkci, byť z judikátu *Ilsinger* plyne, že podmínky upravuje obecněji. Rozsudek SDEU ze dne 14. května 2009, *Renate Ilsinger proti společnosti Schlank & Schick GmbH (C-180/06)*, Sb. rozh. s. I-03961, bod 48- 49.

⁵⁴ ŠVESTKA: *Občanské právo hmotné 1...*, s. 119.

⁵⁵ V bodu 83 a 84 rozsudku *Pammer a Alpenhof* SDEU uvádí, že se jedná o “*mezinárodní povahu dotčené činnosti, například některých činností cestovního ruchu, uvedení telefonického spojení s mezinárodní předvolbou, použití jiného jména domény prvního řádu, než je doména členského státu, ve kterém má podnikatel sídlo, například „.de“, nebo použití takových neutrálních jmen domén prvního řádu, jako je například „.com“ nebo „.eu“, popis cesty do místa poskytování služeb s počátkem v jednom či více členských státech, jakož i uvedení mezinárodní klientely složené ze zákazníků s bydlištěm v jiných členských státech, zejména formou uvedení ocenění takových zákazníků. Pokud jde o jazyk nebo měnu, mohou být vzaty v úvahu za předpokladu, že internetová stránka umožňuje, aby spotřebitelé používali jiný jazyk nebo jinou měnu, než je jazyk nebo měna obvyklá ve státě, ze kterého podnikatel svou činnost provozuje*”.

uspokojivým.⁵⁶ Je tak například rozporováno s formulací kritéria jména domény, měny a jazyka. SDEU vyjádřil, že by měly být odlišné od těch obvykle používaných ve členském státě sídla podnikatele, přičemž opomíjí podmínku jejich shody s domicilem spotřebitele. Tuto výtku má autorka za nepochopení argumentace, neboť se zde dle jejího názoru SDEU pouze blíže vyslovoval k *Prohlášení Rady a Komise*⁵⁷, v němž byly shledány irelevantními. SDEU tím v žádném případě nepopírá samu formulaci čl. 17 odst. 1 písm. c), neboť směřování činnosti do členského státu spotřebitele tvoří imperativní předpoklad procesního zvýhodnění. Ztěžší lze uvažovat o jejich relevanci za předpokladu, že by užitý jazyk a měna neodpovídaly těm na onom státním území. Další vznesená připomínka, jež si zaslouží pozornost, se týká časového omezení sběru indicí na takové okolnosti, jež existovaly výhradně před uzavřením smlouvy. Dle některých může být samo uzavření smlouvy důkazem o zaměření činnosti, a proto by mělo být bráno v potaz.⁵⁸ Argument se opírá o text nařízení, které takovému výkladu nebrání. V tomto by si autorka dovolila opět nesouhlasit, a to z následujících důvodů. Z užití terminologie je patrné, že se vyžaduje vyšší míra spojitosti, kdy podnikatel aktivně usiluje o to, aby s ním spotřebitelé z daného státu kontrahovali. Nařízení užívá nedokonavé sloveso “zaměřuje”, jež ze své podstaty klade důraz na trvání, průběh či opakování. Generální advokátka *Trstenjak*⁵⁹ pak ve svém stanovisku uvádí, že uzavření smlouvy je jednou z podmínek pro aplikaci čl. 17 odst. 1 písm. c). Z těchto důvodů autorka neshledává uzavření smlouvy indicí. Obdobný názor zastávají i jiní, kteří dodávají, že směřování činnosti by mělo být chápáno jako její kontinuální spojení s členským státem, nikoli jako jednotlivý akt.⁶⁰ K závěru o zaměření činnosti lze tedy dospět na základě okolností, které stojí v pozadí a vytváření samu příležitost k uzavření smlouvy, neboť právě ony demonstrují aktivitu či pasivitu kontrahentů. Ani místo plnění smlouvy není dle SDEU rozhodné. Další nejasností, na níž bylo v souvislosti s případem upozorněno, je to, zda se zde nařízení vztahuje pouze na smlouvy uzavřené na dálku, k čemuž by mohl nabádat bod 86 a 87 rozsudku, či nikoli.

V kauze *Mühlleitner* se tak SDEU musel vypořádat s otázkou, zda se působnost čl. 15 odst. 1 písm. c) [čl. 17 odst. 1 písm. c) *Nařízení Brusel I recast*] omezuje jen na spotřebitelské smlouvy uzavřené na dálku. K tomu by vybízeli bod 24 odůvodnění *Nařízení Řím I*, jenž uvádí, že *pouhá skutečnost, že internetové stránky jsou přístupné, nepostačuje k tomu, aby se použil článek 15 [čl. 17 Nařízení Brusel I recast], je rovněž třeba, aby tyto internetové stránky vybízely k uzavírání smluv na dálku a aby předtím skutečně byla nějaká smlouva jakýmkoli prostředky uzavřena na dálku*. SDEU daný postoj odmítl a svůj závěr podpořil užitím výkladových metod, konkrétně gramatické, historické a teleologické. Znění daného článku nepodmiňuje svou použitelnost uzavřením smlouvy na dálku, když hovoří pouze

⁵⁶ OREJUDO PRIETO DE LOS MOZOS: *Comments to A. Savin's Paper...*, s. 5.

⁵⁷ Joint declaration by Commission and the council on article 15 of Regulation (EC) No 44/2001.

⁵⁸ OREJUDO PRIETO DE LOS MOZOS: *Comments to A. Savin's Paper...*, s. 5.

⁵⁹ Stanovisko generální advokátky Trstenjak ze dne 11. září 2008, sp. zn. C-180/06 (*Renate Ilsinger proti Martinu Dreschersovi, jednajícímu jako správce konkurzní podstaty společnosti Schbank & Schick GmbH*), bod 53.

⁶⁰ WANG: *Internet Jurisdiction and Choice of Law...*, s.60.

o dvou předpokladech vyžadovaných pro úspěšné nárokování ochrany spotřebitele. Dle autorky nelze zavádět nové podmínky vedoucí k neodůvodněné újmě spotřebitele a podstatnému zúžení aplikace speciálního ochranného režimu. Úmysl historického zákonodárce nastiňuje bod 40 rozhodnutí, kde SDEU odkazuje na pozměňovací návrh, *Zprávu výboru pro právní záležitosti a vnitřní trh ke návrhu Nařízení Brusel I*, jenž neúspěšně prosazoval zúžení ochrany ve prospěch smluv uzavřených na dálku. V neposlední řadě SDEU argumentoval účelem modifikací, který byl při přejímání textu *Bruselské úmluvy* sledován, a sice zlepšení pozice spotřebitelů při uplatňování jejich práv. Uvažovaná limitace by takový záměr negovala. SDEU neakceptoval ani námitku žalovaných opírající se o body 86 a 87 případu *Pammer a Alpenhof*. V těch je argumentováno tím, že ochrana je poskytována právě za předpokladu uzavření smlouvy na dálku. Taková námitka se jeví bezpředmětná, neboť se dle SDEU jednalo o důvody vztahující se výhradně ke skutkovému stavu dané kauzy nepřesahující specifické okolnosti případu.⁶¹ SDEU celé uzavřel tím, že nařízení nevyžaduje uzavření smlouvy na dálku. Autorce se jeví stanovisko soudu odpovídající textu i cíli úpravy. Podstatu určení zaměření činnosti nelze spatřovat ve způsobu kontraktace ani v samotné smlouvě, ale v okolnostech, jež předcházely.

Dále autorka považuje za důležité poukázat na bod 37 rozsudku ve věci *Mühlleitner*. V tom SDEU připomněl, že spotřebitel je chráněn i za předpokladu, že smlouva byla uzavřena v jiném členském státě než v tom spotřebitelova bydliště. Stalo se tak v důsledku vyjmutí podmínky zavazující spotřebitele s cílem zjednodušit jeho důkazní břemeno ztížené rozvojem nových technologií. Nově spotřebitel nemusí prokazovat, že učinil ve státě svého domicilu nezbytné právní úkony směřující k uzavření smlouvy.⁶² Na první pohled nevýrazná změna však znamenala podstatné odchýlení se od ryziho dělení aktivního a pasivního spotřebitele.⁶³ Stejným faktorem tak napříště zůstává aktivita podnikatele. Ten nese veškerá rizika vedení sporu v členském státě, do nějž svou činnost směřuje, byť ten nemusí být nutně shodný s místem kontraktace. Lze si představit situaci, kdy spotřebitel s bydlištěm v Anglii uzavře na dovolené ve Francii kupní smlouvu s podnikatelem z Belgie zaměřujícím činnost na oba členské státy- Francii i Anglii, přičemž následný spor bude řešen soudem v Anglii. Právní jistota a předvídatelnost na straně podnikatele tak ustupuje modifikaci vyvolané potřebami moderního trhu. Je otázkou, zda nebylo vhodnější zachovat původní koncept aktivního a pasivního spotřebitele pro obchody, které nebyly uskutečněny na dálku a nový režim vyhradit těm využívajícím moderní technologie komunikace na dálku. Uvedené by dle názoru autorky vedlo k vyváženosti rizik i benefitů obou stran smlouvy. Na druhé straně by taková úprava přispěla k roztržiténosti a pro spotřebitele by se stala méně přehlednou.

⁶¹K tomu obdobně Stanovisko generální advokátky Trstenjak ze dne 11. září 2008, sp. zn. C-180/06 (*Renate Ilsinger proti Martinu Dreschersovi, jednajícímu jako správce konkurzní podstaty společnosti Schlank & Schick GmbH*), bod 55.

⁶² Čl. 13 odst. 1 bod 3 písm. b) *Bruselské úmluvy* ve znění před novelou související s přijetím *Nařízení Brusel I*.

⁶³ DEBUSSERRÉ: *International Jurisdiction over E-Commerce contracts...*, s.365.

2. Příslušnost u spotřebitelských smluv v Nařízení Brusel I recast

2.1 Základní charakteristika a obecná východiska příslušnosti

Nařízení Brusel I recast (dále jen “Nařízení”), jež navazuje na svého předchůdce, a sice *Nařízení Brusel I*, tvoří pomyslnou páteř procesní části mezinárodního práva soukromého. Úprava příslušnosti pak představuje, vyjma uznávání a výkonu rozhodnutí, hlavní oblast, jíž se Nařízení zabývá. Chápání příslušnosti v mezinárodním kontextu se liší od toho, jak ji pojímá právo národní. Tak příslušností v mezinárodním právu soukromém dle *Pauknerové*⁶⁴ rozumíme určení soudu členského státu oprávněného k projednání sporu, a to jeho vymezením vůči soudům jiného členského státu. Odkazuje-li tedy čl. 18 odst. 1 Nařízení spotřebitele k podání žaloby ve členském státě bydliště smluvního partnera nebo jeho samého, označuje pouze národní forum, nikoli konkrétní místně příslušný soud.⁶⁵ K jeho určení dojde až dle právních předpisů *lex fori*, v případě soudů ČR dle pravidel stanovených v OSŘ. Unijní zákonodárce si v oblasti týkající se příslušnosti vytyčil za cíl dosáhnout jejího jednotného posouzení ve všech členských státech. Strany sporu by měly stanout před soudem nejvhodněji umístěným.⁶⁶

K tomu, abychom mohli uvažovat o užití zvláštních ustanovení o příslušnosti u spotřebitelských smluv, je třeba vyhovět obecným požadavkům aplikovatelnosti Nařízení. Těmi jsou jednak naplnění působnosti z pohledu teritoria, času, věcného a prostorově personálního rozsahu, scházet nesmí ani přeshraniční prvek. U prostorově personální působnosti seznáme prvního znatelného procesního zvýhodnění spotřebitele. Tomu je dle čl. 6 odst. 1 ve spojení s čl. 18 odst. 1 umožněno žalovat i podnikatele, který nemá své bydliště, ba dokonce ani pobočku, zastoupení či jinou provozovnu, na území členského státu. Rozšířením působnosti na žalované podnikatele usazené ve třetích zemích došlo k alespoň částečnému naplnění poněkud smělého cíle vytyčeného již v *Zelené knize o posouzení Nařízení Brusel I*.⁶⁷ Nutnost rozšíření působnosti unijní zákonodárce v průběhu legislativních prací na přepracovaném Nařízení dovedl z potřeby rovného přístupu ke spravedlnosti. V *důvodové zprávě*⁶⁸ se k tomuto uvádí, že *v případech, kdy vnitrostátní právní předpisy nepřiznávají možnost obrátit se na soud ve sporech s osobami mimo EU, není zaručen výkon mandatorního práva EU ochraňujícího určité osoby, např. spotřebitele ...*. Krokem spočívajícím v

⁶⁴ PAUKNEROVÁ: *Evropské mezinárodní právo soukromé...*, s. 97. Obdobně též KYSELOVSKÁ: *Mezinárodní soudnictví...*, s. 22. Ta doplňuje, že otázku mezinárodní příslušnosti zkoumá soud jako podmínku řízení.

⁶⁵ Výjimku představuje čl. 7 Nařízení, jenž hovoří o *soudu místa* a odkazuje tedy žalobce na konkrétní místně příslušný národní soud.

⁶⁶ DZ k návrhu Brusel I recast. Dostupná na <[http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/com/com_com\(2010\)0748/com_com\(2010\)0748_cs.pdf](http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/com/com_com(2010)0748/com_com(2010)0748_cs.pdf)>. s. 3.

⁶⁷ Zelená kniha Brusel I. Dostupná na <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2009:0175:FIN:CS:PDE>>. s. 3.

⁶⁸ DZ k návrhu Brusel I recast. Dostupná na <[http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/com/com_com\(2010\)0748/com_com\(2010\)0748_cs.pdf](http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/com/com_com(2010)0748/com_com(2010)0748_cs.pdf)>. s.3.

rozšíření působnosti nad rámec čistě intra- unijních vztahů byl dle *Pauknerové*⁶⁹ zdůrazněn univerzální dosah mezinárodní příslušnosti, vyjádřený například v modelovém rozsudku SDEU ve věci *Owusu*⁷⁰. Má-li dojít k aplikaci ustanovení o zvláštní příslušnosti, podmínce bydliště na území členského státu musí vyhovět spotřebitel v postavení žalovaného. Soud pro posouzení toho, zda má žalovaný spotřebitel bydliště na jeho území, použije lex fori, jak uvádí čl. 62 odst. 1, respektive odst. 2.⁷¹ V Nařízení jednotnou definici bydliště fyzické osoby nenajdeme.⁷² Ve věci *Lindner*⁷³ dospěl SDEU k zajímavému závěru, když judikoval, že *“opustí-li spotřebitel své bydliště předtím, než je proti němu podána žaloba, jsou soudy členského státu, na jehož území se nachází jeho poslední známé bydliště, na základě čl. 16 odst. 2 příslušné rozhodnout o této žalobě, jestliže nejsou podle čl. 59 téhož nařízení schopny určit aktuální bydliště žalovaného a nemají ani průkazné indicie umožňující dospět ke závěru, že žalovaný má skutečně bydliště mimo území EU”*. Uvedené rozhodnutí naznačuje, že ochrana spotřebitele není absolutní. Přesto by dle *Chlebcové*⁷⁴ zřejmě podléhal ochrannému režimu i za situace, kdy by účelově přeložil bydliště a ovlivnil tak forum příslušné k projednání žaloby proti němu vedené. Rozhodným pro určení bydliště je, až na výjimky, okamžik vznesení žaloby.⁷⁵ S takovým kalkulem se však dle autorky setkáme v naprostém minimu případů, už jen z toho důvodu, že koncept bydliště vyžaduje úmysl směřující k trvalému zdržování se na daném místě. *Valdhans*⁷⁶ v této souvislosti zmiňuje období minimálně šesti měsíců či jednoho roku. Pravděpodobnějším se autorce jeví svévolné přemístění sídla podnikatele do jiného, a to i nečlenského, státu. Zde připadá v úvahu užití čl. 17 odst. 2 Nařízení, pokud ponechal na území

⁶⁹ PAUKNEROVÁ: *Evropské mezinárodní právo soukromé...*, s. 83. Závěry přijaté SDEU ve věci *Brenner* o tom, že *“soudy státu domicilu spotřebitele jsou příslušné pouze pokud má žalovaný domicil, příp. pobočku, zastoupení či jinou provozovnu na území členského státu”* pozbývají ve vztahu k novým řízením relevance. Rozsudek SDEU ze dne 15. září 1994, *Wolfgang Brenner a Peter Noller proti Dean Witter Reynolds Inc.*, C-318/93, Sb. rozh. s. I-04275, bod 18.

⁷⁰ Shrnutí Rozsudku SDEU ze dne 1. března 2005, *Andrew Owusu proti N.B. Jacksonovi, jednatelům pod obchodní firmou “Villa Holidays Bal-Inn Villas”*, C-281/02. Sb. rozh. s. I-01383, s. 2.

⁷¹ České soudy definují bydliště jako *“místo faktického pobytu, kde osoba pobývá s úmyslem zdržovat se zde trvale”*. Ne vždy se bydliště bude překrývat s trvalým pobytem zapsaným v evidenci obyvatel. K tomu Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. června 2005, sp. zn. 30 Cdo 444/2004. V Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. července 2011, sp. zn. 32Cdo 1401/2011 NS dále uvedl, že *“není vyloučena existence více bydlišť. Pro takový případ se nelze omezit na poznatek, že má žalovaný bydliště v jednom státě, aniž by se soud zabýval tím, zda nemá bydliště též na území jiného státu.”*

⁷² To ovšem neplatí pro případ domicilu osob právnických, jež je vymezen čl. 63. Tak osoba právnická má svůj domicil tam, kde se nachází její a) sídlo, b) ústředí či c) hlavní provozovna. K tomu blíže KYSELOVSKÁ: *Mezinárodní soudnictví...*, s. 31.

⁷³ Rozsudek SDEU ze dne 17. listopadu 2011, *Hypoteční banka a.s. proti Udo Mike Lindner (C-327/10)*, Úř. věst. I-11543, bod 55.

⁷⁴ Ta však při svých úvahách zcela opomíjí kritérium trvalosti, jež prostor pro přenesení sporu do spotřebitelem libovolně založeného a příslušného fora výrazně eliminuje, na což je pamatováno níže. CHLEBCOVÁ: *Ochrana spotřebitele v evropském...*, s. 15.

⁷⁵ To odpovídá i názoru *Chlebcové*, jež nastiňuje výjimky z výše uvedeného. Typickou výlukou představuje čl. 17 odst. 1 písm. c), u něhož rozhoduje okamžik uzavření smlouvy. Tamtéž, s.15.

⁷⁶ VALDHANS: *Vývoj kritérií určujících rozhodné právo...*, s. 127.

členského státu alespoň pobočku, zastoupení či jinou provozovnu.⁷⁷ Případná neaplikovatelnost Nařízení u podnikatele usazeného ve třetím státě však byla eliminována právě rozšířením jeho prostorově personální působnosti. Domicil žalobce v nečlenském státě, jak vyjádřil SDEU ve věci *Group Josi*⁷⁸, není pro aplikaci Nařízení relevantní.

Odvrátíme-li svou pozornost od obecných úvah o aplikovatelnosti, pak se jádru úpravy věnuje Oddíl 4- Příslušnost u spotřebitelských smluv, a to v rozsahu článků 17- 19. Tato příslušnost je svou povahou speciální k té základní dle čl. 4 odst. 1 i alternativní dle čl. 7- 9. Uplatní se tedy přednostně před nimi.⁷⁹ Stěžejní pravidlo, jež v souladu s bodem 18 preambule poskytuje příznivější zacházení při určování příslušnosti, uvádí čl. 18 odst. 1 a 2: *1. Spotřebitel může podat žalobu proti smluvnímu partnerovi buď u soudů členského státu, v němž má tento smluvní partner bydliště, nebo, bez ohledu na bydliště druhé strany, u soudu místa, kde má bydliště spotřebitel. 2. Smluvní partner může podat žalobu proti spotřebiteli pouze u soudů členského státu, v němž má spotřebitel bydliště.* Spotřebitel tak není v postavení žalobce nucen k vedení sporu za hranicemi, kde by hrozba vysokých nákladů, včetně jazykové a znalostní bariéry, byla často důvodem pro neuplatnění nároku. Z pohledu žalovaného pak požívá jako ekonomicky slabší a právně méně zkušená strana výhody domácího prostředí. Uvedená pravidla jsou tzv. jednostranně kogentní, což je některými opomíjeno.⁸⁰ Autorka má za to, že by bylo proti smyslu a účelu čtvrtého oddílu Nařízení omezovat spotřebitelovu volbu fora příslušného k projednání žaloby jím podané. Uvedený názor zastává navzdory tomu, že si je vědoma kolize s dalšími cíli Nařízení, a to zejména s jevem známým jako forum shopping, jenž má za následek oslabení právní jistoty, respektive předvídatelnosti soudu příslušného. Lze si však představit situaci, kdy se spotřebitel rozhodne uplatnit svůj žalobní nárok například dle pravidel alternativní příslušnosti. Motivován může být skutečností, že v daném členském státě předpokládá následné podání návrhu na výkon rozhodnutí, berouce přitom v úvahu procesní ekonomii řízení. Závěr o oboustranné obligatornosti by tak mohl vést, v rozporu se záměrem ochrany slabší strany, k jeho újmě. Tyto širší souvislosti je dle názoru autorky nutno respektovat tím spíše, že Nařízení samo počítá v čl. 45 odst. 1 písm. e) s neuznáním rozhodnutí projednaného v rozporu s oddílem 4 jen pro případ spotřebitele- žalovaného, nikoli žalobce.⁸¹

⁷⁷ K tomu blíže Rozsudek SDEU ze dne 6. října 1976, *A. De Bloos, SPRL proti Sociétés en commandite par actions Bouyer (C-14/76)*, Úř. věst. 01497, bod 20. V tom se uvádí, že “jednou ze základních charakteristik konceptu je podřízenost vedení a kontrole mateřské společnosti”. Shrnutí rozsudku SDEU ve věci *Somafer* dodává, že se jedná o “trvalé místo podnikání, jenž je prodlouženou rukou mateřské společnosti s vlastním vedením a materiální vybaveností ke sjednávání obchodů se třetími osobami”. Shrnutí rozsudku SDEU ze dne 22. listopadu 1978, sp. zn. C-33/78 (*Somafer SA proti Saar- Ferngas AG*), bod 2.

⁷⁸ Rozsudek SDEU ze dne 13. července 2000, *Group Josi Reinsurance Company SA proti Universal General Insurance Company (UGIC) (C-412/98)*, Úř. věst. I-05925, bod 61.

⁷⁹ Ke vztahu alternativní a zvláštní příslušnosti se vyjádřil například Rozsudek SDEU ze dne 11. července 2002, *Rudolf Gabriel (C-96/00)*, Úř. věst. I-06367, bod 36. Obdobně Rozsudek SDEU ze dne 20. ledna 2005, *Petra Engler proti Janus Versand GmbH (C-27/02)*, Úř. věst. I-00481, bod 32.

⁸⁰ Valdhans uvádí, že “speciální pravidla musí být žalobcem vždy respektována”. VALDHANS, PAVLOVÁ: *Evropský justiční prostor ve věcech civilních: Část IV....* Obdobně KYSELOVSKÁ: *Mezinárodní soudnictví...*, s. 36.

⁸¹ Obdobný názor vyjádřila Pauknerová. PAUKNEROVÁ: *Evropské mezinárodní právo soukromé...*, s. 106.

Z pohledu procesních břemen se přísluší poznamenat, že prokázání podmínek užití pravidel zvláštní příslušnosti tíží právě tu stranu, která se jí dovolává. S cílem usnadnit spotřebiteli důkazní pozici se však jeho slabost presumuje.⁸² Toto zvýhodnění bylo dle názoru autorky spíše krokem vynuceným realitou. Zákonodárce si pravděpodobně byl vědom procesní náročnosti dokazování, a proto od něj v zájmu zachování efektivity ustanovení upustil.

Pravidla zvláštní příslušnosti obsažená v čl. 18 odst. 1 a odst. 2 nejsou použitelná bezvýjimečně. Rozsah ochrany jimi přiznané v souvislosti s čl. 17 bude předmětem následující podkapitoly. Přestože je oddíl čtvrtý svou povahou kazuistický a mohlo by se tedy zdát, že nepotřebuje interpretace, odkáže i zde autorka na hojné množství judikatury SDEU. Následně podrobí rozboru další ustanovení, do nichž se ochrana promítá. Jedná se zejména o úpravu příslušnosti založené dostavením se žalovaného dle čl. 26 odst. 2, litispence dle čl. 31 odst. 4 či úpravu s ní úzce spjaté omezené prorogace dle čl. 19.

2.2 Spotřebitelské smlouvy dle čl. 17 Nařízení Brusel I recast

Procesní zvýhodnění dle čl. 18 není přiznáno všem spotřebitelům, kteří se dostávají do styku s podnikateli. Omezení aplikovatelnosti čtvrtého oddílu Nařízení plyne již z úvodního čl. 17. Ten vymezuje tři kategorie smluv připouštějících stanovení příslušnosti dle tohoto zvláštního oddílu. Vyjma specifických znaků se musí jednat o spotřebitelskou smlouvu jako takovou. Tu čl. 17 definuje jako *smlouvu uzavřenou spotřebitelem pro účel, který se netýká jeho profesionální nebo podnikatelské činnosti*. Nařízení se zde inspirovuje čl. 6 *Nařízení Řím I*, přičemž na obě je, jak bylo zmíněno v předchozí podkapitole, kladen požadavek souladnosti.⁸³ K objasnění pojmu spotřebitel z pohledu osobnostního, ale především funkčního rozsahu, autorka odkazuje na podrobný rozbor provedený první kapitolou. Na tomto místě postačí zmínit závěr judikatury, jež poskytuje ochranu pouze soukromému konečnému spotřebiteli, respektive neprofesionálovi, jako straně sporu předložené žaloby.⁸⁴ Autorka doplňuje závěr generálního advokáta *F. G. Jacobse* k věci *Gruber* učiněný v bodě 34 stanoviska. Ten upozorňuje na proměnlivost statusu spotřebitele, neboť kvalifikace závisí na konkrétním skutkovém stavu. *“Nejprve je třeba kvalifikovat smlouvu a*

⁸² Rozsudek SDEU ve věci *Gruber (C-464/01)*, bod 46. K presumpci blíže Stanovisko generálního advokáta *Jacobse* ze dne 16. září 2004, sp. zn. C-464/01 (*Johann Gruber proti BayWa AG*), bod 38.

⁸³ To ji vymezuje jako *smlouvu uzavřenou fyzickou osobou za účelem, který se netýká její profesionální nebo podnikatelské činnosti (dále jen „spotřebitel“)*, s jinou osobou, která jedná v rámci výkonu své profesionální nebo podnikatelské činnosti. Specifické podmínky určující rozsah působnosti se pak v rámci nařízení liší. *Nařízení Řím I* staví pouze na kritériu provozování, respektive zaměření podnikatelské činnosti, tedy čl. 17 odst. 1 písm. c) *Nařízení Brusel I recast*. Původem definice se blíže zabývá Stanovisko generálního advokáta *Jacobse* ze dne 16. září 2004, sp. zn. C-464/01 (*Johann Gruber proti BayWa AG*), bod 22.

⁸⁴ Počátek užívání souloví *private final consumer* najdeme v rozsudku SDEU ve věci *Bertrand*. Rozsudek SDEU ze dne 21. června 1978, *Société Bertrand proti Paul Ott KG*, C-150/77, Sb. rozh. s. I-01431, s. 21. Následně bylo převzato v bodě 22 a 23 rozsudku SDEU ve věci *Hutton*, respektive bodu 15 Rozsudkem SDEU ve věci *Benincasa*. Přitom platí, že ochrana se spotřebiteli se poskytne pouze za předpokladu, že je osobně stranou sporu, a to bez ohledu na jeho nepřímý prospěch ze žaloby podané třetí osobou. K tomu Rozsudek SDEU ze dne 1. října 2002, *Verein für Konsumenteninformation proti Karl Heinz Henkel (C-167/00)*, Úř. věst I-08111, bod. 33.

nikoli zákazníka, přičemž se bere v úvahu zákaznicko postavení.” K rozboru smlouvy, konkrétně smluvní povahy závazku a jednotlivých typů smluv, přistoupí autorka především s odkazem na judikaturu SDEU. Její použitelnost se, navzdory přerodu legislativy, dovozuje ze zásady kontinuity vyjádřené v bodě 34 preambule Nařízení, potvrzené též judikatorně.⁸⁵

Smluvní povahou uplatňovaného nároku se zabýval SDEU ve věci *Gabriel*⁸⁶, *Engler*⁸⁷, *Kapferer*⁸⁸ a *Ilsinger*⁸⁹. Zde souhlasně tvrdí, že je zapotřebí podrobit spotřebitelskou smlouvu dle čl. 17⁹⁰ autonomní interpretaci. Důraz přitom klade nejen na slovní znění, ale i systematiku a cíle Nařízení tak, aby byla zajištěna plná efektivita ustanovení.⁹¹ Obecně lze říci, že účelem pravidel zvláštní příslušnosti je nabídnout adekvátní ochranu soukromému konečnému spotřebiteli jako ekonomicky slabší a právně méně zkušené straně ve zvláště vymezených případech tak, aby ten nebyl odrazován od podání žaloby. Konkretizujeme-li cíl s ohledem na shora vypočtená rozhodnutí týkající se nepravdivého příslibu, pak ten spočívá v zabránění jakéhokoli uvedení spotřebitele v omyl, neboť jím dochází k ovlivnění jeho hospodářského chování. Príslib výhry nabádá spotřebitele k objednávce zboží, kterou by pravděpodobně neučinil.⁹² K tomuto cíli musí být dle SDEU přihlédnuto navzdory okolnosti, že by zvláštní příslušnost, jako výjimka ze základního pravidla, měla být podrobována restriktivnímu výkladu. Uvedené vystihl generální advokát *Jacobs*⁹³ ve stanovisku k věci *Gabriel*. Ten má za to, že “*v případe výjimky nelze předpokládat její široký výklad, což ovšem na druhé straně neznamená, že je možné dospět k takové interpretaci, která by zbavovala ustanovení své účinnosti*”. Interpretace smluvní povahy závazku tak musí být vedena restriktivně pouze za předpokladu, že nedojde k popření smyslu a efektivity ustanovení.

Přistoupíme-li blíže k rozboru čtyř výše zmíněných rozhodnutí, pak zjistíme jejich skutkovou podobnost. Tu lze shrnout tak, že společnost se sídlem v jiném členském státě zaslala spotřebiteli osobně adresovaný dopis, jenž ho vedl k přesvědčení, že vyhrál určitou sumu peněz, a je tak oprávněn k jejímu obdržení. K vyplacení mělo dojít buď v závislosti na učinění objednávky produktů společnosti či bez ní. SDEU se musel vypořádat zejména s otázkou, zda je žaloba založena na nároku smluvní či mimosmluvní povahy. Dospěl-li k závěru o smluvní povaze,

⁸⁵ Tak například Rozsudek SDEU ve věci *Ilsinger*, bod 14, 15 a 41.

⁸⁶ Rozsudek SDEU ze dne 11. července 2002, *Rudolf Gabriel (C-96/00)*, Úř. věst. I-06367.

⁸⁷ Rozsudek SDEU ze dne 20. ledna 2005, *Petra Engler proti Janus Versand GmbH (C-27/02)*, Úř. věst. I-00481.

⁸⁸ Rozsudek SDEU ze dne 16. března 2006, *Rosmarie Kapferer proti Schlank & Schick GmbH (C-234/04)*, Úř. věst. I-02585.

⁸⁹ Rozsudek SDEU ze dne 14. května 2009, *Renate Ilsinger proti společnosti Schlank & Schick GmbH (C-180/06)*, Sb. rozh. s. I-03961.

⁹⁰ Pozn.: Autorka záměrně volí číslování článků vycházející z *Nařízení Brusel I recast*, byť jsou probírány judikáty operující s jiným číselným označením. Odkaz na čl. 17 necht' je považován za odkaz na čl. 15 *Nařízení Brusel I*, respektive čl. 13 *Bruselské úmluvy*. Obdobně se u čl. 7 jedná o čl. 5 *Nařízení Brusel I* i *Bruselské úmluvy*.

⁹¹ K tomu Rozsudek SDEU ve věci *Gabriel (C-96/00)*, bod 37.

⁹² K tomu blíže Stanovisko generální advokátky Trstenjak ze dne 11. září 2008, sp. zn. C-180/06 (*Renate Ilsinger proti Martinu Dreschersoni, jednajícímu jako správce konkurzní podstaty společnosti Schlank & Schick GmbH*), bod 67.

⁹³ Blíže k interpretaci výjimek ve Stanovisku generálního advokáta Jacobse ze dne 13. prosince 2001, sp. zn. C-96/00 (*Rudolf Gabriel*), bod 45- 47.

přistoupil k rozlišení, dle něhož adresát příslibu výhry mohl těžit buď z ustanovení o zvláštní příslušnosti dle čl. 17 či pouze té alternativní dle čl. 7. Vzhledem k tomu, že skutkové okolnosti nejsou totožné natolik, aby bylo možné učinit jednotný závěr, přikládá autorka pro přehlednost srovnávací tabulku.

Srovnávací tabulka ke smluvní povaze příslibu

	Legislativní rámec	Podmíněnost objednávkou	Objednáno	Příslušnost dle SDEU
<i>Gabriel</i>	Bruselská úmluva	ano	ano	čl. 17
<i>Engler</i>	Bruselská úmluva	ne	ne	čl. 7*
<i>Kapferer</i>	Nariadení Brusel I	ano	ne**	čl. 7
<i>Ilsinger</i>	Nariadení Brusel I	ne	ano/ne	čl. 17 ***

* Definitivní kvalifikace příslibu dle čl. 7 připadá národnímu soudu.

** Učinění objednávky neprokázáno.

*** V případě, že spotřebitel neobjednal, přísluší kvalifikace příslibu pro účely aplikace čl. 17 národnímu soudu.

Z té je patrné, že SDEU shledal v daném kontextu vždy povahu žaloby zakládající se na smluvním nároku. Zásadní rozdíl však spatřoval v subsumpci pod čl. 17 či čl. 7. V úvodu kapitoly autorka nastínila charakter zvláštní příslušnosti jako *lex specialis* k příslušnosti alternativní. Nepodřadil-li tedy SDEU nárok pod čl. 17, provedl jeho subsumpci alespoň pod čl. 7, pokud mu to rozsah článku dovolil. Právě dosah věcné působnosti oba články odlišuje. SDEU konstantně judikuje, že čl. 7 disponuje širší působností. Pokrývá nejen situace, kdy předmět sporu tvoří smlouva, ale i nároky související. Pod ně spadá jak otázka samotné existence smlouvy, zejména její platnosti, tak například i předmluvního jednání. Článek 7 má tak obecný dosah, pojí se se smlouvami jako takovými, nehledě na to, že zahrnuje i ty nespotebitelské.⁹⁴ Oproti němu se vymezuje čl. 17 svou úzkou působností pokrývající pouze určité typy smluv, o jejichž existenci nadto nesmí být pochyb. Žaloba se ve druhém případě zakládá výhradně na spotřebitelské smlouvě již uzavřené či se smlouvou úzce související.

Výše uvedené platí bez ohledu na předpis účinný v době rozhodování SDEU. Přesto nabytí účinnosti *Nariadení Brusel I*, jež nahradilo *Bruselskou úmluvu*, vytváří mezník ve vývoji nahlížení na smluvní závazek. Nařízení přineslo na první pohled drobnou změnu formulace, jež má však poměrně zásadní dopad na posun vnímání příslibu jako jednostranně zavazujícího právního jednání. Změna se nedotkla případů, v nichž došlo k faktickému objednání zboží, a to dle názoru autorky bez ohledu na podmíněnost vyplacení výhry jeho provedením. V těchto případech není sporu o smluvní povaze objednávky, přičemž okolnost, že ta byla uskutečněna z podnětu příslibu vyplacení výhry, ji s ním nerozlučně spojuje a přiřazuje pod rozsah čl. 17.⁹⁵ Vyjma této situace

⁹⁴ K působnosti čl. 7 blíže zejména Rozsudek SDEU ve věci *Engler*, bod. 45, 46, 48. Obdobně též Stanovisko k rozsudku SDEU ze dne 16. března 2006, sp. zn. C-234/04 (*Rosmarie Kapferer proti Schlank & Schick GmbH*), bod 46.

⁹⁵ K tomu Rozsudek SDEU ve věci *Gabriel* (C-96/00), bod 54.

však došlo ke změně kvalifikace příslibu, a je proto namístě srovnat odlišné znění příslušných článků. *Bruselská úmluva* se omezuje na *jiné smlouvy, jejichž předmětem je poskytnutí služeb nebo movité věci*. *Nariženi Brusel I* ani *Nariženi Brusel I recast* tuto limitaci z pohledu předmětu nepřebrały a vztahují se na *všechny ostatní smlouvy*. Změnou se zabýval SDEU v případě *Ilsinger*, jenž reprezentuje současný přístup judikatury k závaznosti slibu. Rozšíření působnosti umožnilo blíže zkoumat jeho smluvní povahu, což bylo dříve odmítáno s odůvodněním absence synallagmatu.⁹⁶ Recentní formulace dovolí uvažovat o subsumpci příslibu pod rozsah normy, byť konečné posouzení přísluší vždy národnímu soudu. Ten zde zkoumá především existenci relevantní nabídky, přijetí a shody vůle o uzavření smlouvy. Generální advokátka *Trstenjak* přibližuje tyto náležitosti odkazem na *DCFR*.⁹⁷ Autorka považuje změnu rozsahu za krok správným směrem ve vývoji procesní ochrany spotřebitele, neboť umožnila reagovat na rozmáhající se zneužívající praktiky obchodníků, kteří do té doby těžili z příliš úzkého vymezení čl. 17. Pokrytí takových případů je vítaným vedlejším produktem hlavního záměru, jímž byla reakce na rozmach elektronického obchodování.⁹⁸

Jak bylo zmíněno v úvodu podkapitoly, procesnímu zvýhodnění podléhají pouze tři vymezené kategorie smluv. Ty se skrývají v čl. 17 pod písm. a) *koupě movitých věcí na splátky*, b) *půjčka návratná ve splátkách nebo jiný úvěrový obchod určený k financování koupě takových movitých věcí*, nebo c) *ostatní smlouvy při splnění dalších dvou podmínek, a sice provozování či zaměření činnosti na stát bydliště spotřebitele a zahrnutí pod rozsah takových činností*. Splátkami se zabýval SDEU ve věci *Bertrand*.⁹⁹ V bodě 20 rozsudku je v souladu s principem autonomního výkladu definoval jako “*transakci, ve které je kupní cena vyrovnávána cestou několika plateb nebo kde existuje vztah k úvěrové smlouvě financující tuto transakci*”. SDEU shledal irelevantní skutečnost, že kupec akceptoval směnky k zajištění platby, neboť platba směnkami je v mezinárodním obchodě natolik obvyklá, že by subsumpce pod ochranný režim Oddílu 4 způsobila neodůvodněné rozšíření jeho dosahu jdoucí ruku v ruce s bariérou mezinárodního obchodu. Názor Komise, dle níž by všichni obchodníci neměli být a priori vyloučeni z ochrany, SDEU nepřevzal. To lze jedině vítat. Rozhodnutí se tím stalo přelomovým co do vymezení spotřebitele jako “*final private consumer*”. K čl. 17 písm. b)

⁹⁶ Není přitom pochyb, že příslib výhry sám o sobě zakládá jednostranné povinnosti, které nevyhoví požadavku *oboustranné a vzájemné na sobě závislých závazků stran* vyjádřeného v Rozsudku SDEU ve věci *Engler (C-27/02)*, bod 34. Ve zmíněném rozhodnutí postačilo k odmítnutí aplikace tvrzení, že “*krok podnikatele nebyl následován uzavřením smlouvy mezi spotřebitelem a podnikajícím prodejcem, která se týká zvláštních předmětů uvedených v tomto ustanovení a v jejímž rámci vznikly stranám synallagmatické závazky*”.

⁹⁷ Advokátka uvádí, že “*dostatečně určitá nabídka by měla být činěna s úmyslem vést v případě přijetí ke vzniku smlouvy, přičemž podléhá posouzení z pohledu příjemce- průměrného spotřebitele. Její přijetí, neboli vyjádření souhlasu s nabídkou, je třeba vyjádřit jednoznačně a jasně. Shodu vůle odvozujeme z vyjádření či chování jedné strany tak, jak bylo rozumně pochopeno tou druhou*”. Stanovisko generální advokátky *Trstenjak* ze dne 11. září 2008, sp. zn. C-180/06 (*Renate Ilsinger proti Martinu Dreschersovi, jednajícímu jako správce konkurzní podstaty společnosti Schlank & Schick GmbH*), bod 49.

⁹⁸ CHLEBCOVÁ: *Ochrana spotřebitele v evropském...*, s. 10.

⁹⁹ Obdobně též Stanovisko generálního advokáta *Colomera* ze dne 20. února 1997, sp. zn. C-269/95 (*Francesco Benincasa proti Dentalkit Srl*), bod 58.

Chlebcová¹⁰⁰ uvádí, že jde o takové “*smlouvy, kdy za zboží neplatí přímo spotřebitel, ale od něj odlišná třetí osoba*”. Spotřebitel se zavazuje ke splácení půjčky či úvěru účelově vázaných na financování koupě movitých věcí. Článek nedopadá na poskytování služeb. K písm. c), které v praxi přináší největší problémy, autorka odkazuje zejména na judikát *Pammer a Mühlleitner*, oba v podkapitole 1.5. Dále považuje za vhodné doplnit negativní vymezení rozsahu čl. 17, jež přináší odst. 3. Ten vyjímá z působnosti přepravní smlouvy, neboť jejich úpravu zpravidla regulují mezinárodní úmluvy. To se však netýká smlouvy zahrnující soubor služeb, konkrétně smlouvy poskytující kombinaci dopravy a ubytování zahrnutou v ceně.¹⁰¹ Z výše uvedeného je patrné, že čl. 17 stanoví dvě typové smlouvy a jednu zbytkovou kategorii, jejíž formulace podléhala v průběhu let vývoji, přičemž poslední změna se odehrála v reakci na elektronické obchodování. Přestože autorka v závěru podkapitoly 1.5 upozornila nedokonalosti související s přerodem konceptu aktivního a pasivního spotřebitele, lze vývoj shledat za ubírající se správným směrem.

2.3 Reflexe ochrany spotřebitele v dalších institutech Nařízení Brusel I recast

Jak bylo předestřeno výše, Nařízení zohledňuje ochranu spotřebitele na vícero místech. Jedná se o čl. 19 upravující prorogaci, s ní spojenou úpravu litispendence dle čl. 31 odst. 4 a dále příslušnost založenou dostavením se žalovaného dle čl. 26 odst. 2.

Prorogaci definujeme jako smluvní ujednání o soudní příslušnosti. Tak jako každé smluvní ujednání, i ona musí splňovat předepsané náležitosti. Ty formální jsou obecně vymezeny čl. 25 Nařízení. Další pak dovozovány z rozsahu působnosti Nařízení, respektive předpokladů jeho aplikovatelnosti. Zde se přísluší zdůraznit speciální charakter prorogace, jež sama může být mezinárodním prvkem. Je tomu tak v případě, kdy se strany rozhodnou čistě vnitrostátní vztah zmezinárodnit určením zahraničního fora. Mluvíme o tzv. subjektivním mezinárodním prvku, jehož relevanci Trávníčková¹⁰² dovozuje z rozsáhlé komparace názorových proudů i judikatury. Pro účely diplomové práce je přitom podstatným argument zobecněním opírajícím se o Oddíl 4. Článek 19 bod třetí umožňuje sjednat doložku spotřebiteli s podnikatelem, kteří mají v době jejího uzavření bydliště ve stejném státě. Relevantní objektivní mezinárodní prvek, založený typicky rozdílným bydlištěm stran, tu schází, Nařízení se navzdory tomu použije.¹⁰³

Podoba prorogační doložky se v případě spotřebitelských smluv liší. Odchylky jsou vynuceny samotnou povahou, jiné odůvodněny charakterem zvláštního ochranného režimu. Pro doložku se tak vžil termín *omezená prorogace*. Limitaci zapříčinila zejména obava ze zneužití doložek silnějším subjektem- podnikatelem. Ne vždy se však jedná o omezení v zužujícím slova smyslu. V

¹⁰⁰ CHLEBCOVÁ: *Ochrana spotřebitele v evropském...*, s. 13.

¹⁰¹ K tomu SDEU ve věci *Pammer a Alpenhof*, bod 35- 46.

¹⁰² TRÁVNÍČKOVÁ: *Mezinárodní prvek...*, s. 144- 154.

¹⁰³ Tamtéž, s. 153.

některých případech je ji třeba chápat tak, že spotřebiteli rozšiřuje spektrum možností, například zmnožením for příslušných k projednání sporu. O limitaci v pravém slova smyslu mluvíme v případech věcné působnosti. Nárok, v jehož souvislosti se doložka uplatňuje, musí být nejenom povahy občanskoprávní či obchodněprávní, ale zároveň i týkající se typově vymezené smlouvy dle čl. 17 odst. 1. Z pohledu prostorově personální působnosti hovoříme spíše o rozšíření, neboť platnou doložku mohou ujednat i strany z nečlenských států. Předtím, než práce blíže přistoupí k analýze klíčových omezení v úpravě spotřebitelských doložek, budou připomenuty její formální náležitosti a kvazivýlučný charakter.

Doložka bývá zpravidla sjednávána ve prospěch národních soudů či konkrétního soudu příslušného k projednání sporu. To ovšem nevylučuje uzavření derogační doložky, jež některé soudy z projednání věci vylučuje. Prorogaci lze ujednat samostatně, stejně tak je možné zahrnout ji přímo do smlouvy. Pro ten případ je třeba ji dle čl. 25 odst. 5 považovat za nezávislou a od smlouvy oddělitelnou. To ostatně potvrdil SDEU ve věci *Benincasa*, kde byla tvrzena neúčinnost doložky z důvodu neplatnosti smlouvy, jíž byla součástí. SDEU k tomu v bodu 29 uvedl, že by *“právní jistota mohla býti lehce obrožena, pokud by jedné straně bylo umožněno zmařit příslušnost doložkou založenou pouhým vznesením námitky neplatnosti celé smlouvy dle kolizního práva”*. Generální advokát *Jerabo-Colomer*¹⁰⁴ zdůraznil nezávislé postavení doložky a doplnil, že její účel je především procesní. Závěrem SDEU v bodě 31 a 32 rozsudku shledal, že *“soudy určené v doložce mají výlučnou příslušnost i tam, kde žaloba směřuje na prohlášení smlouvy za neplatnou. Na nich je vyložit případy, k jejichž projednání bude na jejím základě příslušný.”* Formu doložky stanoví čl. 25 odst. 1 s doplňujícím odst. 2, přičemž ta odpovídající obchodním zvyklostem je z podstaty věci vyloučena.¹⁰⁵ Zajímavějším se jeví kvazivýlučný charakter příslušnosti dle čl. 25 odst. 1. Příslušnost stanovenou prorogací nelze zaměňovat s tou dle čl. 24, a to navzdory skutečnosti, že má, zejména s omezenou prorogací, mnohé společné.¹⁰⁶ Dominanci výlučné příslušnosti dle čl. 24 nad takovou prorogací zdůrazňuje čl. 25 odst. 4, jenž odpírá právní účinek dohodě porušující právě ustanovení o výlučné příslušnosti. Absolutní přednost výlučné příslušnosti dle čl. 24 je podtržena i tím, že pouze ji přezkoumá soud *ex offio*, což mimo jiné vylučuje založení příslušnosti dostavením se dle čl. 26 odst. 1. Takovému založení příslušnosti však omezená prorogační doložka nebrání.

Navážeme-li na limity naznačené v úvodu této podkapitoly, pak ty hlavní vyjadřuje čl. 19 v bodech 1 až 3. Každý z nich poskytuje spotřebiteli, v souladu s ochranným režimem, partikulární zvýhodnění. V bodě prvním, jenž dovoluje uzavřít prorogaci pouze po vzniku rozepře, se předchází situaci, kdy spotřebitel není schopen předem s dostatečnou vážností posoudit dopad

¹⁰⁴ Stanovisko generálního advokáta Colomera ze dne 20. února 1997, sp. zn. C-269/95 (*Francesco Benincasa proti Dentalkit Srl*), bod 73, 75.

¹⁰⁵ K formě prorogace více KYSELOVSKÁ: *Mezinárodní soudnictví...*, s.47 či HRNČIŘÍKOVÁ. *Právní úprava formy prorogačních...*, s.197.

¹⁰⁶ V obou případech je nedodržení takto stanovené příslušnosti sankcionováno neuznáním dle čl. 45 odst. 1 písm. e), byť u zvláštní příslušnosti odepření dopadá jen na situace, v nichž je spotřebitel žalovaným.

svého rozhodnutí. Druhotně je pak cíleno na obranu před zneužívajícími praktikami obchodníka, jenž včlení ujednání do adhézní smlouvy či obchodních podmínek vědom si toho, že je spotřebitelé často akceptují, aniž by se s nimi seznámili. Pozitivum volby učiněné *ex post* autorka spatřuje v zohlednění požadavků stran nastalého sporu, například jedná-li se o obsazení soudu¹⁰⁷, náklady řízení či jiná procesní specifika. Bod druhý nabízí spotřebiteli možnost rozšířit fora příslušná k projednání jeho žaloby, a to i před vznikem sporu. Výhoda dle *Týče a Rozehnalové*¹⁰⁸ tkví v tom, že takovou volbou je postaveno najisto sudiště ve věci příslušné, a to bez ohledu na pozdější změnu kritérií rozhodných pro stanovení příslušnosti. O ochranném účinku posledního bodu, jenž stranám umožňuje tzv. zmezinárodnit jejich čistě vnitrostátní vztah, někteří autoři polemizují. *Chlebcová*¹⁰⁹ uvádí, že se jím dostává ochrany spíše smluvnímu partneru spotřebitele. Ten je chráněn před libovolným přemístěním domicilu spotřebitele, majícím jinak za následek změnu fora příslušného k vedení budoucího sporu. Je otázkou, k jaké interpretaci by se uchýlil SDEU, byl-li by mu takový případ předložen. V úvahu přichází teleologický výklad ustanovení v zájmu ochrany slabší strany, jenž by však šel proti výslovnému znění. Silnou kontrapozici zaujímá princip autonomie vůle. Faktem však zůstává výhoda v podobě předvídatelnosti fora příslušného k projednání žalobního nároku a znalosti právního řádu.

Na prorogaci autorka naváže úzce související úpravou litispendence v čl. 31 odst. 2 a 4. Odst. 2 stanoví, že *je-li řízení zahájeno u soudu členského státu, jemuž dohoda uvedená v článku 25 svěřuje výlučnou příslušnost, přeruší soudy jiného členského státu řízení, dokud soud, u něhož bylo zahájeno řízení na základě dohody, neprohlásí, že podle dohody není příslušný*. Již *Zelená kniha Brusel I*¹¹⁰ komentovala možné přijetí této verze článku varováním, že přínos uvažované změny se může ukázat dvousečný. Přestože dojde k posílení efektivity prorogačních doložek tím, že prorogovaný soud bude mít přednost při určení své příslušnosti bez ohledu na dříve podanou žalobu u nepřislušnému soudu, otvírá se zde prostor pro podávání žalob na základě zjevně neplatné prorogační doložky. Druhá strana bude muset nejprve dosáhnout prohlášení neplatnosti u prorogovaného soudu a až následně pokračovat v řízení před příslušným soudem. Možná i proto odkazuje odst. 4 na užití obecného pravidla v čl. 29 odst. 1, je-li žalobcem spotřebitel a dohoda je dle ustanovení chránících slabší stranu neplatná. O příslušnosti tak rozhoduje soud, u něhož byla žaloba podána jako první, přednost prorogovaného soudu se neuplatní. Doložka tedy není před projednáním u soudu příslušného prohlašována za neplatnou a požadavek zvýšení účinnosti prorogačních dohod ustoupil do pozadí. To lze odůvodnit i tím, že efektivita byla vyzdvihována zejména v souvislosti s mezinárodním obchodem.¹¹¹ K posílení účinnosti nicméně došlo zavedením povinnosti spolupráce dle čl. 29 odst. 2, konkrétně podáním zprávy o dni zahájení řízení na žádost soudu.

¹⁰⁷ Například výběr porotních soudů na úkor těch typických pro kontinentální soudnictví.

¹⁰⁸ ROZEHNALOVÁ, TÝČ: *Evropský justiční prostor...*, s. 227.

¹⁰⁹ CHLEBCOVÁ: *Ochrana spotřebitele v evropském...*, s. 16.

¹¹⁰ *Zelená kniha Brusel I*, s.5.

¹¹¹ Tamtéž, s. 4.

Uvedené má vést nejenom ke zvýšení efektivity, ale i lepší koordinaci řízení před soudy členských států.¹¹² Lze shrnout, že uplatnění obecného pravidla u omezené prorogace v situaci, kdy je spotřebitel žalovaným, brání podnikateli v záměrném protahování řízení, neboť není třeba vyčkávat prohlášení neplatnosti zjevně neplatné prorogace soudem v ní označeným. Zvolená metoda úpravy vyhoví rovněž zvýšení účinnosti dohod, a to koordinací souběžných soudních řízení.

Poslední ochranný mechanismus obsahuje čl. 26 odst. 2. Ten reaguje na pravidlo příslušnosti založené dostavením se žalovaného k řízení, dle něž se nepřislušný soud stane příslušným, účastní-li se strana a nepřislušnost nenamítne. Dle *Kyselovské*¹¹³ postačí dokonce pouhý projev zájmu žalovaného účastnit se řízení, například vyjádřením se k žalobě, fyzická přítomnost není nezbytná. Odst. 2 stanoví, že *soud před uznáním své příslušnosti podle odst. 1 ověří, že je žalovaný spotřebitel informován o svém právu namítat nepřislušnost soudu a o účincích, které vyvolá jeho účast nebo neúčast v řízení před soudem.* Tato poučovací povinnost cílí na vyrovnání právně zkušenostního deficitu či obecněji materiální nerovnosti mezi podnikatelem a spotřebitelem tak, aby si slabší strana byla plně vědoma důsledků své nečinnosti. K založení příslušnosti dostavením žalovaného došlo například ve věci *Bilas*¹¹⁴. Žalovaný, v daném případě pojistník, pouze meritorně zpochybnil žalobou uplatněný nárok, aniž by namítl nepřislušnost. Soud, jemuž byl spor předložen, aniž byla dodržena pravidla zvláštní příslušnosti, se dle názoru SDEU musí v takovém případě *“prohlásit za příslušný bez jakéhokoli přezkumu dodržení pravidel příslušnosti dle zvláštního oddílu. Zároveň takto založená příslušnost nebrání uznání rozhodnutí, neboť příslušnost byla založena v souladu s pravidly nařízení.”*

2.4 Zhodnocení současného stavu úpravy mezinárodní příslušnosti

Narižzení Brusel I recast nahradilo s účinností od 10. ledna 2015 *Narižzení Brusel I*. Jeho přijetí předcházel poměrně zdlouhavý proces započatý *Zpráva Komise o nEPR* a *Zelenou knihou Brusel I*. Tyto nástroje stály na počátku konzultací cílících ke zlepšení fungování justiční spolupráce v civilních věcech. Upozornily na nedokonalosti a předešly možné způsoby řešení. Nové Nařízení se mělo stát přehlednějším, účinnějším a univerzálnějším. V ideálním případě by spotřebitelé z EU, nehladě na místo, kde se nacházejí či nakupují, disponovali stejnými základními právy, a to beze vzniku bariér obchodu.¹¹⁵ V rámci této podkapitoly autorka nejprve vytyčí změny uvažované zelenou knihou, dále se zaměří na ty skutečně realizované a závěr bude věnován zhodnocení. Vzhledem ke krátkému období aplikovatelnosti nového Nařízení, a tím i nedostatku reflexe v judikatuře, je však zapotřebí pojmout výstupy evaluace s jistou rezervou.

¹¹² DZ k návrhu Brusel I recast, s. 3.

¹¹³ KYSELOVSKÁ: *Mezinárodní soudnictví...*, s. 48.

¹¹⁴ Rozsudek SDEU ze dne 20. května 2010, *Česká podnikatelská pojišťovna, a.s., Vienna Insurance Group proti Michalu Bilasovi (C-111/09)*, Úř. věst. I-04545, bod 29 a 33.

¹¹⁵ Takto se již v souvislosti s revizí spotřebitelského *acquis* vyjádřil *Věčeřa*. VEČEŘA: *Ochrana spotřebitele v České republice...*, s. 237.

Zelená kniha Brusel I vymezila v dotčené oblasti čtyři okruhy otázek, a sice fungování Nařízení v mezinárodním právním řádu, volbu soudu, litispendenci a příslušnost soudu. U prvního bylo upozorňováno na potřebu *rovného přístupu ke spravedlnosti na základě jasných a přesných pravidel pro mezinárodní soudní příslušnost, a to nejen pro žalované strany, neboť potřeby jich i žalobců jsou obdobné*. Druhý okruh předestřel požadavek *nejvyšší účinnosti prorogace*, mimo jiné z důvodu jejího významu v mezinárodním obchodu. Třetí okruh se orientoval na nesnáze, k nimž dochází při *vedení souběžných řízení* s tím, že by měla být posílena komunikace a spolupráce mezi soudy. Poslední problematika týkající se příslušnosti se vázala k *domicilu*, respektive jeho autonomní definici, a zvážení specifické právní úpravy *kolektivního odškodnění*.

Autorka, vycházejíc ze systematiky druhé kapitoly, se nejdříve zaměří na čtvrtý okruh. Vytvoření autonomní koncepce domicilu se neprosadilo, jeho interpretace nadále podléhá právu *lex fori*. Určení bydliště představuje pro soud podmínku řízení, to by ho ovšem samo o sobě neodsuzovalo k takové interpretaci. Lze argumentovat například věcným rozsahem působnosti Nařízení, jež se vztahuje na občanské a obchodní věci, konceptu podléhajícímu autonomnímu výkladu. O příčině příklonu k právu *lex fori* může autorka spíše spekulovat. Jako schůdný se jí jeví argument úzké provázanosti s integritou člověka, kdy statusové otázky jsou zpravidla ponechány národní úpravě. Jakékoli unifikační snahy představují pro členské státy téma citlivé, vyžadující rozsáhlé konzultace a řadu kompromisů. Národní úpravy nadto nevyvolávají kontroverze, jež by musely být řešeny SDEU. To jen utvrzuje v tom, že současnému stavu není vlastní naléhavost, jež by podněcovala změnu. Byť by autonomní pojetí vedlo k větší jednoznačnosti, autorka neshledává v jeho absenci nedostatek. Kolektivní odškodnění nespadá do tématu práce, zůstane tedy prosto komentáře.

Vrátíme-li se k posloupnosti okruhů, pak ten první, směřující k rozšíření působnosti Nařízení na osoby ze třetích zemí, byl, alespoň co se týče spotřebitelské problematiky, naplněn. Bod 14 preambule Nařízení k tomu uvádí, že *některá pravidla pro určení příslušnosti by se však měla uplatnit bez ohledu na místo bydliště žalovaného, aby se zajistila ochrana spotřebitelů*. Ti tak napříště nejsou odrazováni od zahájení řízení proti zahraničním podnikatelům. V uvedeném autorka shledává též prvky prevence, neboť je podnikatelům zamezováno v úhybných praktikách, jako například v účelovém přeložení sídla do třetí země. Rozšířením pravidel příslušnosti se zabývala též *Studie o podpůrné příslušnosti*.¹¹⁶ V té se mimo jiné v souvislosti s úpravou spotřebitelských smluv uvádí, že *deset zemí EU pro takový případ- podnikatele sídlícího ve třetím státě- nenabízí pravidla dostatečně zajišťující speciální ochranu spotřebitele*. Ten je při podání žaloby odkázán pouze na obecná ustanovení, nejčastěji ta vztahující se ke smlouvám. Nově zavedené pravidlo se uplatní jednostranně. Nemá-li bydliště na území členského státu spotřebitel, příslušnost se určí, s odkazem na čl. 6 odst. 1, dle národního práva. Uvedená úprava přispěla k posílení pozice slabší strany i k univerzalitě zvláštních pravidel

¹¹⁶ NUYTS: *Study on residual jurisdiction...*, bod. 54.

příslušnosti. To lze, vzhledem k neustále postupující globalizaci, jedinečně vítat. Další pozitivum spočívá v narovnání konkurenčního prostředí ve prospěch čestných podnikatelů.

V prorogaci došlo k obdobnému posunu jako v předešlém případě, tedy k rozšíření působnosti. Nově ji mohou strany uzavřít bez ohledu na své bydliště, čímž jí má být udělena vyšší efektivita. Prorogace se tak stala univerzálním nástrojem Nařízení. Kdokoli může přikročit k jejímu sjednání, avšak jen ve prospěch soudů členského státu. Nově se do Nařízení včlenila pravomoc soudu určeného v dohodě k projednání otázky její věcné platnosti, předestřená již bodem 20 preambule. K tomu přidává v čl. 25 odst. 5 závěry do té doby známé pouze z judikatury, konkrétně rozsudku *Benincasa*. Jedná se o zdůraznění nezávislého charakteru doložky a její nezpochybnitelnosti z důvodu neplatnosti smlouvy. V této kazuistice autorka přínos neshledává, připouští však kladný vliv na orientaci laiků v dané problematice.

Následuje úprava souběžných řízení, neboli institutu *lispendence*. V tom došlo k poměrně zásadní změně, a sice převrácení pravidla určujícího přednost v případě existence prorogační doložky. Uvedené má přispět k posílení účinnosti doložek, byť to s sebou přináší i negativum nastíněné v předchozí podkapitole. Riziko vzniku dalších nesnází bylo pravděpodobně příčinou ponechání původního stavu u omezené prorogace ve spotřebitelských věcech. Nařízení zde raději zvolilo cestu koordinace řízení formou soudní spolupráce dle čl. 29 odst. 2. Navzdory návrhu prezentovaného *Zelenou knihou Brusel I*, se nedočkal stanovení lhůty pro přijetí rozhodnutí o příslušnosti. Praktická funkčnost a dosažení záměru vyjádřeného v bodě 21 preambule tím mohou být dle názoru autorky narušeny, nelze je však predikovat. Pravidlo směřující k eliminaci italského torpéda hodnotí autorka pozitivně, byť s otazníkem ohledně možné nedotaženosti současné úpravy.

Nad cíle vymezené zelenou knihou se v čl. 26 odst. 2 zavádí poučovací povinnost. Ta informuje spotřebitele o důsledcích jeho nečinnosti v řízení. Uvedené cílí na vyrovnání materiální nerovnosti mezi spotřebitelem a podnikatelem. Zde se autorce jeví ochrana spotřebitele přílišná. Upřednostnila by zásadu *vigilantibus iura*, neboť má za to, že dané pravidlo je dostatečně jasné a spotřebitel pro jeho pochopení nemusí disponovat odbornými právními dovednostmi.

Nejvíce novot se v Kapitole II Nařízení událo v oblasti rozšíření působnosti. Ostatní jsou spíše partikulárního a upřesňujícího charakteru. Souhrnně lze Nařízení hodnotit kladně, přestože někteří autoři vyjadřují kritiku vůči konzervatismu a přílišným ústupkům.¹¹⁷ Opětovně se potvrdilo, že EU upřednostňuje plynulý přerod legislativy nad revolučním. Každá metoda s sebou přináší klady i zápory. Postupný vývoj se často projevuje neduhem nedotaženosti, rychlý pak ubírá na právní jistotě. Autorka se tak namísto jednoznačného a spíše tendenčního stanoviska omezí na prosté vyjádření o všeobecné prospěšnosti modifikací. Ochrana spotřebitele v oblasti určování příslušnosti se ubírá správným směrem, jenž vyhoví i rozvoji přeshraničního obchodu.

¹¹⁷ K hodnocení a výčtu změn přistoupily mnohé autorky. Ty, ač provedené změny hodnotí pozitivně, připomínají drobné nedotaženosti některých prvků Nařízení. ČECHOVÁ, KOČICOVÁ: *Brusel I bis aneb "nové"...* Dále ŠINDELKOVÁ: *Nové nařízení Brusel I bis...*

3. Možnosti ochrany spotřebitele při uznávání a výkonu dle Nařízení Brusel I recast a alternativních procesních předpisů

3.1 Proces uznávání a jeho odepření dle Nařízení Brusel I recast

Procedura uznávání rozhodnutí představuje obligatorní předpoklad možnosti realizace rozhodnutí vydaného členským státem na území jiného členského státu. Pro národněprocesní úpravu svěřenou zejména OSŘ se jeví bezpředmětnou, neboť autorita a závaznost aktů státní moci plyne ze samé podstaty právního státu. Státní suverenita je teritoriálně omezena právě na území daného státního zřízení, proto nelze bez dalšího uvažovat o přeshraničním dosahu rozhodnutí. Státní útvary jako svébytná mocenská územní společenství osob¹¹⁸ respektují svoji svrchovanou rovnost. Vzájemná důvěra ve výkon spravedlnosti v rámci společenství dovoluje uvažovat o relevanci vlivu cizího rozhodnutí na právní poměry uvnitř státu. Přesto je zapotřebí nabídnout záruky umožňující odmítnout uznání konkrétního aktu soudní moci. Nařízení pro tento případ upravuje výluky z automatického režimu uznávání.

Právní úpravu uznávání tvoří Kapitola III v rozsahu čl. 36- 38 a čl. 45 *Nařízení Brusel I recast*. Principiálně se neliší od té předchozí v *Nařízení Brusel I*. Obě nařízení vycházejí ze zásady automatického uznávání rozhodnutí s možností návrhového zvláštního řízení v případě, kdy se stane sporným. Než bude přistoupeno k rozboru procedury uznávání, přísluší se zmínit, co vůbec ono uznávání znamená a jaké jsou předpoklady aplikovatelnosti ustanovení dané kapitoly.

Dle *Kyselovské*¹¹⁹ uznání spočívá v tom, že “*se cizímu rozhodnutí přiznají na území jiného státu stejné právní účinky jako ve státu vydání*”. Takovému rozhodnutí je tedy udělen status obdobný tuzemskému rozhodnutí. SDEU se k charakteru účinků vyjádřil ve věci *Hoffmann*¹²⁰, kde rozhodnutí přiznal v zásadě stejné účinky. Institut uznání uděluje rozhodnutím autoritu a účinnost předvídanou jim ve státě jejich vydání, a to i jde-li nad rámec práva státu výkonu. V případě přesahu kolidujícího s rozhodnutím vydaným ve státě výkonu je však třeba přihlídnout i k rozhodnutí státu výkonu. *Vaške*¹²¹ hovoří o *zásadě rozšíření účinků* a upozorňuje přitom na zavádějící dikci §16 odst. 1 nZMPŠ, dle níž se na uznané cizí rozhodnutí v majetkových věcech pohlíží, jako by šlo o rozhodnutí českého soudu.

Jistým specifikem této kapitoly Nařízení je vymezení působnosti, zejména územní. U té není relevantní bydliště, nýbrž postačí, že rozhodnutí pochází z jiného členského státu. Právě původ rozhodnutí považujeme za jediný mezinárodní prvek. Z věcné působnosti, obecně se vztahující k občanským a obchodním věcem, se vydělují veřejné listiny a soudní smíry v Kapitole čtvrté. Uznávání a výkon se tedy věnuje pouze rozhodnutím, blížeji definovaným již v úvodním čl. 2

¹¹⁸ WIKIPEDIA: *Stát ...*

¹¹⁹ KYSELOVSKÁ: *Mezinárodní soudnictví ...*, s.51.

¹²⁰ Rozsudek SDEU ze dne 4. února 1988, *Horst Ludwig Martin Hoffmann proti Adelheid Krieg (C-145/86)*, Úř. věst. 00645, bod 10 a 11.

¹²¹ VAŠKE: *Uznání a výkon cizích rozhodnutí ...*, s. 36.

písm. a) Nařízení.¹²² Pro stanovení časové působnosti jsou určující dva okamžiky, a sice datum žádosti o uznání rozhodnutí a datum vydání rozhodnutí, o jehož uznání se žádá. Obojí přitom musí nastat až po vstupu Nařízení v platnost. Ustanovením není, narozdíl od těch týkajících se příslušnosti ve spotřebitelských věcech, přiznána univerzalita.¹²³

Jak bylo zmíněno v úvodu této podkapitoly a jak plyne z čl. 36 odst. 1 Nařízení, procedura vychází z automatického uznání rozhodnutí, aniž je vyžadováno vedení zvláštního řízení. To napomáhá volnému pohybu rozhodnutí i přístupu k soudům členských států. V praxi tedy zpravidla podá osoba oprávněná přímo návrh na výkon rozhodnutí, respektive nařízení exekuce. Soud rozhodnutí uzná bez dalšího tím, že k němu přihledne a nejsou-li vzneseny námitky, pak nic nebrání samotné realizaci dle norem lex fori. Jeví-li se však již uznání sporným, může kterákoli strana podat návrh dle čl. 36 odst. 2 na zahájení řízení o neexistenci důvodů pro odepření uznání či naopak o odepření uznání. Ten musí být podán k věcně a místně příslušnému okresnímu soudu společně s vyhotovením rozhodnutí, případným překladem, chybět nesmí ani osvědčení. Přestože se jedná o svou povahou určovací rozhodnutí, právní zájem se nevyžaduje. Soud ho přezkoumá z hledisek taxativně vymezených čl. 45 Nařízení, aniž by podrobil přezkumu samotné meritum věci, a vydá deklaratorní rozhodnutí. Otázka odepření uznání rozhodnutí může být vznesena rovněž jako předběžná. O té soud rozhodne dle čl. 36 odst. 3, je však třeba mít na paměti, že v takovém případě není založena překážka věci rozsouzené.

Důvody odepření uznání zůstaly, až na drobné rozšíření o přezkum příslušnosti v pracovních věcech dle čl. 45 odst. 1 písm. e) bod i), beze změny. Spotřebiteli je nadále umožněno namítat jako důvod neuznání rozhodnutí nedodržení ustanovení o příslušnosti ve spotřebitelských věcech. Zde je třeba zmínit, že z tohoto benefitu může těžit právě a jen spotřebitel, v jehož neprospěch byla pravidla porušena, přičemž soud zavazují dříve zjištěné skutkové okolnosti. Opačný závěr by ho zbavoval procesní výhody a vedl by k popření ochrannářského režimu příslušnosti ve zvláštních případech. Díkce Nařízení se váže výlučně k mezinárodní příslušnosti, což znamená, že nerespekt pravidel místní a věcné příslušnosti dle lex fori nehraje roli. Zbylé důvody, spočívající v porušování veřejného pořádku, práva obhajoby a neslučitelnosti rozhodnutí, jsou pak společné všem rozhodnutím.

Soud dle čl. 45 odst. 1 písm. a) odepře uznání rozhodnutí, je-li v *rozporu s veřejným pořádkem* dožádaného státu. Teorie rozeznává dvojí pojetí veřejného pořádku, procesní a hmotněprávní. K tomu se vyjadřuje *DZ k návrhu Brusel I recast*¹²⁴ v tom ohledu, že se zrušuje kontrola hmotněprávního veřejného pořádku. Ten procesní zahrnuje ryze procesní aspekty řízení. Jde

¹²² Rozboru autonomní definice rozhodnutí i konkrétním příkladům se blíže věnuje *Vaške*. Ten z působnosti kapitoly třetí vyjímá například rozhodnutí, jímž jiný členský stát uznal rozhodnutí, neboť si je tuto otázku oprávněn posoudit každý členský stát samostatně. VAŠKE: *Uznání a výkon cizích rozhodnutí...*, s. 29.

¹²³ PAUKNEROVÁ: *Evropské mezinárodní právo soukromé...*, s. 119.

¹²⁴ DZ k návrhu Brusel I recast, s. 7.

zejména o takové nepravdělnosti, kdy nejsou zajištěna práva žalovaného¹²⁵ či v obecné rovině právo na spravedlivý proces.¹²⁶ Před SDEU byla v této souvislosti řešena kauza *Gambazzi*¹²⁷, v níž pan Gambazzi namítal jeho porušení tím, že soud vydal usnesení zakazující mu další účast na řízení a následně i rozhodnutí v meritu v jeho nepřítomnosti. V bodu 27 SDEU uvedl, že *“použití klauzule veřejného pořádku je možné pouze v případě, že uznání nebo výkon rozhodnutí vydaného v jiném smluvním státu by narušilo nepřijatelným způsobem právní řád státu, v němž se žádá o uznání, neboť by tím byla porušena některá základní zásada. Porušení by mělo být ve zjevném rozporu s právním pravidlem, jež je považováno za zásadní pravidlo právního řádu státu, v němž se žádá o uznání, nebo s právem, které je v tomto právním řádu uznáno za základní právo”*. Následně SDEU v bodech 39- 45 poskytl národním soudům obecná kritéria, dle nichž by měly postupovat při posouzení porušení klauzule veřejného pořádku, přičemž připomněl zákaz přezkumu rozhodnutí ve věci samé. Soud by si měl v obdobných případech možného porušení práva na obhajobu v průběhu řízení počínat tak, že přihlédne zejména k těmto skutečnostem: a) do jaké míry bylo účastníku řízení umožněno být vyslechnut k předmětu a rozsahu sporu, b) jakými prostředky se mohl účastník následně bránit, včetně toho, zda jimi mohla být přezkoumána skutková i právní stránka věci, případně c) zda byla v takovém řízení plně dodržena zásada kontradiktornosti, dále d) z jakých důvodů účastník nerespektoval povinnosti, jejichž nesplnění vedlo k vydání usnesení zakazujícího mu další účast na řízení. Relevanci má přitom jen takové porušení veřejného pořádku, jenž je svou povahou zjevným a nepřiměřeným zásahem. Z dřívějších rozhodnutí lze zmínit to ve věci *Krombach*¹²⁸, kde SDEU v bodě 22 vyjádřil, že jeho úkolem není určovat obsah pojmu veřejný pořádek, nýbrž pouze jeho meze. Zároveň se v bodě 38 přiklonil k tomu, že *“právo na obhajobu tvoří zásadní předpoklad spravedlivého procesu a je jedním ze základních práv odvozených z ústavních tradic společných všem členským státům”*. NZMPS pak v §4 veřejný pořádek interpretuje jako *soubor zásad společenského a státního zřízení státu a jeho právního řádu, na němž je nutno bezvýhradně trvat*. Na závěr SDEU v bodu 44 zdůraznil výjimečné užití klauzule veřejného pořádku.

S předchozím bodem je úzce spjat ten pod písm. b) umožňující *odepření uznání takovému rozhodnutí, jež bylo vydáno v nepřítomnosti žalovaného, jemuž nebyl doručen návrh na zahájení řízení nebo jiná rovnocenná písemnost v dostatečném časovém předstihu a takovým způsobem, který mu umožňuje přípravu obhajoby, ledaže žalovaný nevyužil řádný opravný prostředek proti rozhodnutí, i když k tomu měl příležitost*. Tento důvod vystupuje ve vztahu speciality ke klauzuli veřejného pořádku, jak SDEU vyjádřil ve

¹²⁵ Zde je však třeba pamatovat na subsidiární charakter klauzule veřejného pořádku vůči porušení práva na obhajobu na počátku řízení.

¹²⁶ ROZEHNALOVÁ, TÝČ: *Evropský justiční prostor...*, s. 307 či VAŠKE: *Uznání a výkon cizích rozhodnutí...*, s. 44.

¹²⁷ Rozsudek SDEU ze dne 2. dubna 2009, *Marco Gambazzi proti Daimler Chrysler Canada Inc., CIBC Mellon Trust Company (C-394/07)*, Úř. věst. I-02563, bod 27.

¹²⁸ Rozsudek SDEU ze dne 28. března 2000, *Dieter Krombach proti André Bamberské (C-7/98)*, Úř. věst. I-01935, bod 22.

věci *Hendrikman*¹²⁹. Dojde-li naopak k odnětí procesní obrany v průběhu řízení, nikoli na jeho počátku, připadá v úvahu uplatnění obecné klauzule veřejného pořádku. Detailnější rozbor této námitky nabízí *Vaške*¹³⁰, jenž k povaze písemnosti shrnuje, že ta musí být způsobilá informovat žalovaného o podstatě sporu a dát mu tak příležitost se hájit. Vyhovění ryze formálním požadavkům na doručení i dodržení lhůty dle vnitrostátního práva se přitom nevyžaduje. Tak postačí, byl-li účastníku skutečně poskytnut dostatečný prostor k uplatnění jeho obhajoby. Námitku nelze užít, pokud se navzdory nedostatkům účastník pustil do řízení. Rozsah jejího uplatnění je pak limitován na případy, ve kterých účastník neměl možnost namítat nedostatky před vnitrostátními soudy. Tímto krokem se, obdobně jako v případě výhrady veřejného pořádku, zdůrazňuje výjimečnost užití a zde navíc i snaha soustředit nápravu vad do vnitrostátního nalézacího řízení.

Následující dvě námitky se zabývají neslučitelností vydaných rozhodnutí. Pod písm. c) je uvedena *neslučitelnost s rozhodnutím vydaným v dožádaném členském státě mezi týmiž stranami*. Jde tak o tzv. nepravou překážku věci rozsouzené jdoucí nad její rámec, neboť se nevyžaduje ani totožnost věci, ani časová priorita. Neslučitelná jsou taková rozhodnutí, jejichž právní následky se navzájem vylučují, protirečí si. Ukázkovým příkladem může být již zmiňovaný rozsudek ve věci *Hoffmann*, kde se SDEU zabýval dvěma rozhodnutími členských států, z nichž jedno vůbec nespadlo do věcné působnosti *Narižení Brusel I*. Klasické vymezení *rei iudicatae* se skrývá pod písm. d), jež umožňuje uplatnit *neslučitelnost s dřívějším rozhodnutím vydaným v jiném členském státě nebo ve třetí zemi v řízení mezi týmiž stranami v téže věci, pokud toto dřívější rozhodnutí splňuje podmínky nezbytné pro uznání v dožádaném členském státě*. Při posouzení totožnosti nároku se dle *Vaškeho*¹³¹ soud zaměří na skutkový základ a účel obou rozhodnutí.

Výsledek zahájeného zvláštního řízení v podobě rozsudku deklarujícího existenci či neexistenci důvodů pro odepření uznání nabízí stranám jistotu relevance rozhodnutí pro další postup soudu. Obdobné důvody jsou však uplatnitelné i v rámci postupu odepření výkonu rozhodnutí. Z toho důvodu shledává autorka význam takového rozhodnutí spíše tam, kde právní akt nepředpokládá následnou možnost výkonu. Postavení spotřebitele v této fázi realizace rozhodnutí posiluje zvláštní důvod odepření uznání z důvodu nerespektování ustanovení o příslušnosti v předchozím řízení v neprospěch spotřebitele. Opět by přitom mělo platit, že SDEU klade důraz na fakticitu a výsledek. Jinými slovy by i zde, dle názoru autorky, měla být bez významu chybná úvaha soudu při určování příslušnosti, dospěl-li navzdory ní k soudu příslušnému.

¹²⁹ Rozsudek SDEU ze dne 10. října 1996, *Bernandus Hendrikman proti Maria Feyen (C-78/95)*, Úř. věst. I-04943, bod 23.

¹³⁰ VAŠKE: *Uznání a výkon cizích rozhodnutí...*, s. 47- 54.

¹³¹ Tamtéž, s. 58.

3.2 Výkon rozhodnutí dle Nařízení Brusel I recast v souvislosti se zrušením tzv. exequatur

Výkon rozhodnutí představuje druhý a konečný článek realizace rozhodnutí vydaného na území jiného členského státu v občanských a obchodních věcech. Zpravidla je definován jako *forma státního donucení ke splnění soudem uložené povinnosti, není-li plněno dobrovolně*.¹³² Aby mohlo být přistoupeno k výkonu, je třeba dostát určitým požadavkům. Základním předpokladem je, vyjma splnění podmínek aplikovatelnosti přiblížených v úvodu předchozí podkapitoly, existence návrhu osoby oprávněné, sestávajícího se dle čl. 42 Nařízení z vyhotovení rozhodnutí, osvědčení a případně překladu. Návrh se podává k soudu věcně i místně příslušnému, jehož určení je, stejně jako samotný postup výkonu rozhodnutí, ovládáno právem *lex fori*.¹³³ Nařízení pak v souladu s čl. 41 stanovuje pouze rámec pro podrobení výkonu rozhodnutí, jež spadají do jeho působnosti, a záruky respektování práva na obhajobu dle bodu 29 preambule. Vše ostatní ponechává v rukou národních soudů a ryze vnitrostátní legislativy, přičemž její užití nesmí být v rozporu se zásadami stanovenými nařízením, jak již dříve uvedl SDEU ve věci *Capelloni*¹³⁴.

Podrobit výkonu lze jen takové rozhodnutí, jež je v souladu s čl. 39 Nařízení vykonatelné v členském státě původu a u něhož nebyly úspěšně uplatněny důvody pro odepření výkonu dle čl. 46 ve spojení s čl. 45. Vykonatelnost rozhodnutí, narozdíl od předchozí úpravy, nastává *ipso iure*. *Pauknerová*¹³⁵ v této souvislosti hovoří o koncepci *tzv. obráceného řízení*, neboť je na vůli dlužníka a jeho aktivním přístupu, zda bude vykonatelnost rozporovat podáním návrhu na odepření výkonu, či nikoli. Důvody odepření výkonu se shodují s těmi pro odepření uznání, nelze však opomíjet ty stanovené vnitrostátním právem, jejichž užití je limitováno čl. 41 odst. 2, a sice jejich slučitelností s důvody odepření dle Nařízení. Sama preambule v bodu 30 upozorňuje na možnost povinného nárokovat nejenom důvody uvedené v Nařízení, ale i ty přiznané vnitrostátním právem, například §268 a 266 OSŘ. Uplatní-li povinný důvody pro odepření výkonu, projednají se ve zvláštním řízení před soudem, jenž meritorně rozhodne buď o zamítnutí návrhu či o odepření výkonu. Proti takovému rozhodnutí je možné podat řádný a posléze i mimořádný opravný prostředek. Ten však jen za předpokladu, že byl Komisi oznámen, jak stanoví čl. 50 Nařízení. K podání opravných prostředků je legitimována kterákoli strana, jež se formálně účastnila předchozího řízení, jak SDEU stanovil ve věci *Draka*¹³⁶. Shodují se s těmi dříve upravenými v rámci řízení o prohlášení vykonatelnosti, jde tedy o obdobu odvolání v případě řádného, dovolání a žaloby pro

¹³² KYSELOVSKÁ: *Mezinárodní soudnictví ...*, s. 51. Obdobně ROZEHNALOVÁ, TÝČ, ZÁLESKÝ: *Vybrané problémy mezinárodního práva ...*, s. 106.

¹³³ Je-li český soud tím ve věci mezinárodně příslušným, pak povinný návrh podává okresnímu soudu dle bydliště povinného či místa výkonu. Vyloučeno není ani adresování návrhu zvolenému soudnímu exekutorovi.

¹³⁴ Rozsudek SDEU ze dne 3. října 1985, *P. Capelloni and F. Aquilini proti J. C. J. Pelkmans (C-119/84)*, Úř. věst. 03147. bod 12, 16, 21 a 22.

¹³⁵ PAUKNEROVÁ: *Evropské mezinárodní právo soukromé...*, s. 125.

¹³⁶ Rozsudek SDEU ze dne 23. dubna 2009, *Draka NK Cables Ltd, AB Sandvik International, VO Sembodja BV, Parc Healthcare International Ltd proti Omnipol Ltd (C-167/08)*, Úř. věst. I-03477, bod 31.

zmatečnost v případě mimořádného opravného prostředku.¹³⁷ Dovolání cílí výhradně na právní otázky a nebrání provedení výkonu rozhodnutí, není-li mu přiznán odkladný účinek. Žaloba pro zmatečnost se orientuje na nápravu závažných vad řízení. Jak plyne ze samotné povahy těchto prostředků a z limitace jejich uplatnění, bude jejich úspěšnost spíše výjimečná.

Podrobíme-li proces vedoucí k realizaci rozhodnutí komparaci s *Narižením Brusel I*, pak je na první pohled patrné odchylení se od třífázové struktury k té dvoufázové. Pro názornost autorka přikládá grafické znázornění procedury uznávání a výkonu rozhodnutí, a to samostatně pro *Narižením Brusel I recast* (Příloha č. 1) i *Brusel I* (Příloha č. 2). Z přílohy č. 2 je přitom patrné, že pro řízení vedená dle *Narižením Brusel I* bylo typické uznání rozhodnutí následované podáním návrhu na prohlášení vykonatelnosti, jehož kladné vyřízení podmiňovalo uskutečnění třetí fáze výkonu. Prohlášení vykonatelnosti, neboli *exequatur*, se přitom chápalo jako *soudem udělené osvědčení o způsobilosti cizího rozhodnutí k výkonu*.¹³⁸ Vykonatelnost rozhodnutí se tak, narozdíl od současné úpravy, automaticky nerozšiřovala na území členských států a musela být konstituována výrokem soudu. Hlavní nevýhoda tohoto pomyslného mezičlánku pojícího uznání a výkon rozhodnutí spočívala, dle názoru autorky, v ryze formalistickém pojetí řízení v prvním stupni. To neumožňovalo jakoukoli procesní obranu, neboť se povinný z podstaty věci nesměl o zahájení takového řízení dozvědět.¹³⁹ Soudní činnost byla omezena na pouhé ověření procesní legitimity, náležitostí návrhu a podřazení rozhodnutí působnosti nařízení.¹⁴⁰ Teprve doručení kladného rozhodnutí o návrhu na *exequatur* povinnému umožnilo uplatnění námitek. Přezkum tak byl koncentrován výhradně do řízení o opravných prostředcích. Již *Zelená kniha Brusel I*¹⁴¹ si přitom v této souvislosti kladla za cíl rozprodit diskuzi ohledně zrušení doložky vykonatelnosti. Stěžejním argumentem se stala časová a finanční náročnost řízení v kombinaci s procentuální úspěšností žádostí o vydání doložky. To ovšem jen za předpokladu doplnění dostatečných procesních záruk nápravy. *Válková*¹⁴² k tomu poznamenává, že průměrná nákladnost i takto jednoznačných a svou povahou jednoduchých případů činí 2 200 EUR. Ve složitějších, sporných případech, mezi něž řadíme mimo jiné podání opravného prostředku (1%- 5% případů) se částka vyšplhá na 12 700 EUR. Z uvedeného je patrné, že cizí rozhodnutí jsou v převážné většině případů způsobilá k výkonu v dožádaném členském státě. Ryze formalisticky pojaté řízení o vydání doložky tak z pohledu autorky znamená zcela zbytečné zatížení systému soudnictví a

¹³⁷ *Vaške*, vycházející přitom z judikatury SDEU k povaze opravných prostředků, konkrétně odvolání, uvádí, že “*nejde o odvolání ve vnitrostátním pojetí, nýbrž o zcela specifický druh opravného prostředku zaměřeného v úpravě nařízení. To zakládá autonomní a uzavřený systém právní ochrany účastníků, který nelze rozšiřovat o opravné prostředky přípustné dle národních předpisů státu výkonu*”. VAŠKE: *Uznání a výkon cizích rozhodnutí...*, s. 95.

¹³⁸ KYSELOVSKÁ: *Mezinárodní soudnictví...*, s. 51.

¹³⁹ Zahájení řízení o *exequatur* nemělo vliv na účinnost *inhibitoria*, povinný by tak mohl zmařit účel vykonávacího řízení zcizením svého majetku.

¹⁴⁰ Jen výjimečně přicházel v úvahu přezkum rozhodnutí, a to, jak uvádí *Vaške*, například v případě zjevného porušení veřejného pořádku, byl-li dotčen státní zájem. VAŠKE: *Uznání a výkon cizích rozhodnutí...*, s. 88.

¹⁴¹ *Zelená kniha Brusel I*, s. 2.

¹⁴² VÁLKOVÁ: *Změny v Nařízení Brusel I...*, s. 84 či KONEČNÁ: *Uznání a výkon rozhodnutí v přepracovaném ...*

především samotných účastníků. Těch o to více, jsou-li v postavení spotřebitele, pro nějž každý finanční náklad navíc představuje významnou překážku a demotivační faktor na cestě k domožení se práva přiznaného mu rozhodnutím. *DZ k návrhu Brusel I recast*¹⁴³ k tomu dodává, že *justiční spolupráce a míra důvěry mezi členskými státy dospěla do stádia, ve kterém je možné pokročit k jednoduššímu, méně nákladnému a více automatizovanému systému pohybu soudních rozhodnutí tím, že se odstraní stávající formality*. Zrušení doložky vykonatelnosti znamená především ušetření výloh oprávněnému, což lze jedině vítat. Napříště tak placení nákladů případně primárně povinnému, rozhodne-li se bránit zahájením řízení o odepření výkonu. Autorka tento převrácený mechanismus shledává lépe vyhovujícím zásadě vzájemné důvěry při výkonu spravedlnosti jako jedné z hlavních zásad Nařízení. Tím se v jistém ohledu rozchází se závěrem *Konečné*¹⁴⁴, dle níž *“Nařízení Brusel I recast nepřineslo v zásadě nic nového, neboť v podstatě kopíruje původní Nařízení Brusel I s tím rozdílem, že místo prohlášení o vykonatelnosti detailněji upravuje odepření výkonu rozhodnutí, v důsledku čehož přenáší (mimořádné) opravné prostředky ... do fáze výkonu, resp. odepření výkonu rozhodnutí”*. Věřitel, a to zejména ten v postavení spotřebitele, by neměl být zatěžován náklady v případech, kdy je soudní výrok pouhou formalitou.

Revize *Nařízení Brusel I* s sebou přinesla i další partikulární zpřesnění či změny mající význam na průběh řízení před soudem. Zjednodušení procesu dopomáhá rozšíření standardizovaného formuláře uvedeného v Příloze I *Nařízení Brusel I recast*, jenž v přehledných bodech shrnuje obsah celého rozhodnutí. *DZ k návrhu Brusel I recast*¹⁴⁵ uvádí, že *formuláře usnadní výkon rozhodnutí zejména tam, kde je nutné vypočítat úroky a náklady. Sníží to rovněž potřebu překladů rozhodnutí a žalovaným, kteří musí činit procesní úkony v jiném členském státě, to usnadní podávání návrhů na přezkum rozhodnutí*. Změny se dočkalo též ustanovení čl. 41 odst. 3, respektive čl. 47 odst. 3 [dříve čl. 40 odst. 2] týkající se doručování. Nadále se nevyžaduje navrhovatelova adresa pro doručování v dožádaném členském státě. *Zelená kniha Brusel I*¹⁴⁶ se k tomuto kroku vyjadřuje jen střídmě, když ho odůvodňuje snížením nákladů na výkon. Autorce se takové vysvětlení jeví diskutabilním, neboť dopadá spíše na odstranění nutnosti jmenování zástupce ad litem. Opodstatnění by pak spíše hledala ve skutečnosti, že dané ustanovení nedůvodně znevýhodňovalo navrhovatele, jenž byl neodůvodněně zatížen z důvodu bydliště v jiném členském státě. Nadto příčinu shledává i v přijetí *Nařízení č. 1393/2007 o doručování písemností*, jímž je precizován mechanismus doručování soudních písemností mezi členskými státy. Obdobný jev lze vnímat u čl. 56 upravujícím *zákaz podmínění výkonu cizího rozhodnutí složením záruky či jistoty na základě toho, že je navrhovatel cizím státním příslušníkem nebo že nemá bydliště nebo pobyt v dožádaném členském státě*. Z úpravy byla rovněž vypuštěna lhůta pro podání řádného opravného prostředku, jež dříve činila jeden, respektive dva měsíce od doručení prohlášení o vykonatelnosti. V takovém případě přichází v souladu s čl. 41 Nařízení v

¹⁴³ DZ k návrhu Brusel I recast, s. 7.

¹⁴⁴ KONEČNÁ: *Uznání a výkon rozhodnutí v přepracovaném...*

¹⁴⁵ DZ k návrhu Brusel I recast, s. 7.

¹⁴⁶ Zelená kniha Brusel I, s. 11.

úvahu uplatnění pravidel stanovených právem dožádaného státu. Lhůta pro podání odvolání k českým soudům činí dle §204 odst. 1 OSŘ patnáct dní od doručení rozhodnutí. Opačný výklad vedoucí k závěru o časové neomezenosti není v tomto případě únosný, neboť by dle názoru autorky došlo ke kolizi se zásadou právní jistoty ctěnou při tvorbě, výkladu i aplikaci unijní legislativy. To však nazabrání průtahům, k nimž může docházet při rozhodování odvolacího soudu, neboť jeho rozhodovací pravomoc je dle čl. 48 regulována pouze abstraktním požadavkem neprodlenosti. Dále Nařízení oproti svému předchůdci doplňuje své znění v čl. 54 o výkladové ustanovení týkající se opatření či příkazu neznámého v právu dožádaného členského státu. Jedná se víceméně o užití analogie, kdy soud aplikuje jeho ekvivalent mající rovnocenné účinky a sledující obdobný účel a zájem.

Na závěr zbývá zmínit speciální úpravu včleněnou do Kapitoly IV Nařízení, jež se věnuje uznávání a výkonu veřejných listin a soudních smírů. Ta je reakcí na vynětí těchto aktů veřejné moci z působnosti předchozí kapitoly. Z pohledu časové působnosti režimu Nařízení podléhají takové veřejné listiny a soudní smíry, které byly vypracovány, respektive uzavřeny po vstupu Nařízení v platnost. Výklad těchto pojmů je třeba podrobit autonomní interpretaci. Při formulování definice autorka vychází z kritérií stanovených SDEU ve věci *Unibank*¹⁴⁷. SDEU zde řešil, zda může uznání dluhu podepsané dlužníkem bez zainteresování veřejné moci sloužit jako podklad pro výkon rozhodnutí v jiném státě za předpokladu, že jeho text výslovně takovou možnost připouští. SDEU k tomu připomněl, že *“vzhledem k tomu, že jsou veřejné listiny vykonatelné za stejných podmínek jako rozhodnutí, musí být jejich autenticita postavena najisto tak, aby na ni národní soudy příslušné k výkonu mohly spoléhat. Listiny sepsané výhradně mezi soukromými osobami nejsou svou podstatou autentické, je třeba zapojení veřejné moci či jiné autority k tomu oprávněné, aby jim tuto povahu propůjčily”*. Zároveň odkázal na tři základní podmínky pravosti stanovené *Jenardovou zprávou*, a sice to, že autenticita veřejné listiny by měla být založena veřejnou autoritou, měla by se vztahovat k celému obsahu listiny a rovněž by taková listina měla být vykonatelná ve státě původu. Stežejní odlišnost oproti Kapitole III tkví v minimalizaci důvodů pro odepření. Výkon veřejné listiny může být odmítnut jen je-li zjevně v rozporu s veřejným pořádkem v dožádaném členském státě. Z deklarované výjimečnosti užití tohoto odpíracího důvodu je patrné, že lze mluvit téměř o absolutním volném pohybu veřejných listin. Obdobně jako u rozhodnutí je celý proces usnadňován připraveným formulářem v Příloze II Nařízení. Soudní smír pak *Pauknerová*¹⁴⁸ vymezuje jako *“smír občanskoprávní či obchodněprávní povahy schválený soudem v průběhu řízení, který je vykonatelný v členském státě, v němž byl uzavřen”*. Podmínky vykonatelnosti se přitom shodují s těmi, jimž podléhají veřejné listiny. U veřejných listin a soudních smírů můžeme pozorovat stejný trend

¹⁴⁷ Rozsudek SDEU ze dne 17. června 1999, *Unibank A/S proti Flemming G. Christensen (C-260/97)*, Úř. věst. I-3715, bod 15, 17.

¹⁴⁸ PAUKNEROVÁ: *Evropské mezinárodní právo soukromé...*, s. 126.

jako u rozhodnutí, neboť i zde došlo ke zrušení exequatur. Ostatní ustanovení, s výjimkou vynětí dohod o výživném zapříčiněném přijetím speciální úpravy, zůstaly nedotčeny.

3.3 Alternativní procesní postup spotřebitele při soudním uplatňování nároku

V této podkapitole autorka představí právní instrumenty přijaté v reakci na všeobecnou potřebu zjednodušení, zrychlení, redukci nákladů řízení a volný oběh rozhodnutí vydaných v přeshraničních sporech. Členské státy projeví již na zasedání Evropské rady v Tampere roku 1999 svůj zájem na harmonizaci pravidel týkajících se specifických řízení, u nichž bylo nasnadě ustoupit od rigidní regulace vytyčené *Bruselskou úmluvou*, respektive *Narižením Brusel I* ve prospěch procesní ekonomie řízení i přístupu ke spravedlnosti. Tak došlo k postupnému vytríbení tří procesních instrumentů. Ty věřiteli rozšiřují spektrum možných postupů vedoucích k soudní realizaci jeho nároku. Autorka upozorní na shodné i odlišné prvky těchto nařízeních, nastíní procesní postupy i význam regulace, a to zejména s ohledem na ochranu spotřebitele, respektive uznání a výkon. Než bude přistoupeno k bližšímu rozboru, rozdělíme je pro účely této podkapitoly na dvě skupiny. Ta první, reprezentovaná *nEET*, umožňuje rozhodnutí, soudní smír či veřejnou listinu prohlásit soudem původu za tzv. evropský exekuční titul (dále jen “EET”).¹⁴⁹ Zbývající dvě nařízeních, tedy *nEPR* a *nDN*, představují jednotná evropská řízení existující paralelně s těmi národními.

Společné prvky nařízeních jsou determinovány již počátkem úvah o jejich vzniku. Všechny se vyznačují specifiky týkajícími se jejich předmětu. Mají obdobný obecný rozsah věcné působnosti vztahující se na občanské a obchodní věci a omezenou územní působnost danou absencí Dánska. Obsahem všech jsou záruky spravedlivého procesu, zejména s důrazem na právo na obhajobu. Dále je pro ně typická limitace odpíracích důvodů v souvislosti se zrušením exequaturního řízení či užívání standardizovaných formulářů a posílení role moderních technologií. Jejich přijetí mělo poměrně zásadní vliv na širokou veřejnost, tedy i spotřebitele. *Pomahač*¹⁵⁰ v této souvislosti zmiňuje *Zelenou knihu o způsobech řešení spotřebitelských sporů* z roku 1993, jež upozorňovala na neefektivnost rozhodování spotřebitelských sporů v důsledku zdlouhavého a nákladného řízení. Z analýzy nákladů přitom vyplynulo, že v 99% případů převyšují peníze vyčíslitelnou hodnotu sporu, což značně ztěžuje přístup ke spravedlnosti. Nelze pochybovat, že přijetí nařízeních majících na cíl mimo jiné snížení finančního zatížení tak bylo vítaným krokem. Konkrétní benefity lze sledovat například v regulaci výše soudních poplatků, v elektronizaci řízení, ať již jde o prostředky komunikace na dálku, metody doručování a úhrady plateb, dále v eliminaci nutnosti překladů či

¹⁴⁹ V oficiálním praktickém průvodci nařízením se hovoří i o tzv. *evropském soudním pasu*. EVROPSKÁ SOUDNÍ SÍŤ PRO OBČANSKÉ A OBCHODNÍ VĚCI: *Praktický průvodce pro uplatňování Nařízeních o evropském exekučním titulu...*, s. 7.

¹⁵⁰ POMAHAČ: *Evropské právo*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2003. s. 170.

právního zastoupení, v bezplatné pomoci při vyplňování formulářů, v dostatečné informovanosti o řízení, jejich důsledcích a možnostech přezkumu, včetně rozšiřování povědomí o jejich existenci a výhodách. V současnosti jsou známy závěry hodnotící fungování dvou z těchto nařízení. Jejich výstupem se stalo přijetí nařízení revidujícího *nDN* a *nEPR* s počátkem platnosti dne 14. července 2017. Průvodní materiály revize tak zajisté nebudou při úvahách opomenuty, neboť nabízejí cenné shrnutí fungování nařízení v praxi, včetně statistických údajů. *NEET* se, narozdíl od předchozích, úprav nedočkalo. Lze se tak domnívat, že jeho uplatňování neprovází větší obtíže.

Přijetí *nEET* znamenalo významný posun v procesní úpravě řízení v občanských a obchodních věcech. Stalo se vůbec prvním unijním předpisem upouštějícím od nutnosti vydání doložky o prohlášení vykonatelnosti. Výkon rozhodnutí, soudních smírů či veřejných listin byl napříště zbaven časově i finančně nákladného formálního přezkumu ve státě výkonu. Vzhledem k tomuto na svou dobu velmi revolučnímu procesnímu přístupu, autorka upozorňuje na teprve nedávné zrušení exequatur v *Nařízení Brusel I recast*, bylo zapotřebí zavést dostatečné záruky ochrany práv a vymezit skupinu případů, v nichž je možno přistoupit k aplikaci. To činí *nEET* v čl. 3 odst. 1, jenž v návaznosti na bod 5 preambule definuje *nesporný nárok*. Za ten se považuje takový splatný peněžitý nárok na konkrétní částku, s nímž, zjednodušeně řečeno, buď dlužník aktivně se účastní řízení výslovně souhlasí nebo mu neodporuje, vědom si přitom negativních důsledků své pasivity. V české úpravě těmto situacím odpovídá rozsudek pro uznání či jeho fikce nebo rozsudek pro zmeškání, oba upravené v *OSŘ* §153a, respektive §153b. Samotné potvrzení o *EET* se vydá výhradně na žádost věřitele. Ta může být učiněna v původním řízení či kdykoli po jeho skončení. Soud státu původu zkoumá splnění podmínek stanovených čl. 6 *nEET*, přičemž autorka zdůrazňuje zejména tu pod písm. d) týkající se spotřebitele. Osvědčením lze tak opatřit jen *rozhodnutí, jež bylo vydáno v členském státě, ve kterém má dlužník bydliště ve smyslu čl. 59 Nařízení Brusel I [čl. 62 Nařízení Brusel I recast] v případě, kdy — nárok je nesporný ve smyslu čl. 3 odst. 1 písm. b) nebo c), — souvisí se smlouvou, kterou uzavřela osoba, spotřebitel, za účelem, který nelze považovat za její obchodní či profesní činnost a — dlužníkem je spotřebitel*. Tato poněkud krkolomná formulace vyžaduje, aby bylo rozhodnutí týkající se smluvního nároku vydáno ve státě spotřebitelova bydliště, je-li ten v postavení žalovaného a s nárokem výslovně nesouhlasil. K tomu se vyslovuje *Vaške*¹⁵¹, jenž polemizuje o smysluplnosti výkonu českého rozhodnutí proti spotřebiteli v cizině, *“neboť má-li dlužník - spotřebitel v České republice bydliště, má tu zpravidla také veškerý svůj postižitelný majetek, takže výkon rozhodnutí v jiném členském státě zpravidla nepřichází v úvahu”*. S tímto názorem se autorka ztotožňuje. Praktické uplatnění této ochrany bude tak dle jejího mínění marginální. Zajímavostí přitom je, že původní návrh *nEET* počítal s ochranou spotřebitele založenou na podmínce dodržení pravidel zvláštní příslušnosti u spotřebitelských smluv, bez ohledu na výslovnou či konkludentní povahu uznání nároku. Tato konstrukce však byla ponechána pouze u výlučné příslušnosti a té ve věcech pojištění. Odchýlení se od zavedené koncepce bohužel zůstalo bez

¹⁵¹ VAŠKE: Uznání a výkon cizích soudních rozhodnutí ..., s. 205- 206.

odůvodnění a autorce tak nezbyvá, mimo jiné i s ohledem na opomenutí ochrany zaměstnanců, než ho shledat nepříliš zdařilým. Jak již bylo řečeno, zjednodušení řízení s sebou nese potřebu doplnit jeho průběh o procesní záruky ochrany práv žalovaného. Těm se věnuje Kapitola III *nEET* v čl. 12- 19. Její aplikace však připadá v úvahu výhradně v situaci, kdy je rozhodnutí vydáno bez výslovného souhlasu dlužníka. Pro účely práce postačí zmínit, že spočívají na dvou pilířích, a to požadavku na doručení rozhodnutí žalovanému a jeho náležitým informování o nároku a možnostech obrany, včetně možnosti přezkumu ve výjimečných případech. Jejich zavedení bylo motivováno snahou o zajištění spravedlivého procesu, zejména práva žalovaného na obhajobu, a je odůvodněno rovněž rozdíly procesních pravidel členských států, jak uvádí bod 13 preambule. Nařízení navíc poskytuje možnost jejich nápravy pro případ, že nebyly v původním řízení dodrženy. Při splnění všech podmínek čl. 6, včetně minimálních norem, nic nebrání vydání potvrzení o EET na příslušném formuláři. To věřiteli umožní domoci se svého nároku přímo, bez nutnosti absolvovat zatěžující mezitimní řízení ve státě výkonu a bez možnosti dlužníka namítat důvody pro odepření uznání či výkonu v takové podobě, v jaké je zná *Nařízení Brusel I recast*. Jediná uplatnitelná výhrada míří dle čl. 21 *nEET* na neslučitelnost EET s dřívějším rozhodnutím, navíc dále limitovaná dodatkem pod písm. c), dle něž *proti neslučitelnosti nebyla a nemohla být při soudním řízení v členském státě původu vznesena námitka*. *NEET* se zde v českém znění terminologicky odlišuje od *Nařízení Brusel I recast*, neboť namítaná *rei iudicatea* vede k zamítnutí výkonu, nikoli jeho odepření. Vzhledem ke shodným důsledkům by tak bylo vhodné zachovávat jednotu pojmosloví, jež zpřehledňuje procesní předpisy na unijní úrovni pro české spotřebitele.¹⁵² Obrana dlužníka se autorce jeví dostatečná, a to navzdory nepřípustnosti opravného prostředku proti EET dle čl. 10 odst. 4 i názoru některých autorů¹⁵³. Žalovaný má k dispozici prostředky ve státě původu i ty krajní ve státě výkonu. Z první skupiny je třeba zmínit zejména opravný prostředek proti rozhodnutí ve věci samé uplatnitelný v souladu s *lex fori* státu původu, výjimečný přezkum vztahující se k naplnění minimálních norem, dále žádost o zrušení EET, bylo-li uděleno zřejmě nenáležitě, žádost o opravu v případě věcné chyby v EET a konečně i žádost o vystavení osvědčení o pozastavené či omezené vykonatelnosti. Ve státě výkonu lze využít námitku *rei iudicatea* i další ryze vnitrostátní důvody pro zamítnutí nebo zastavení výkonu. V reakci na obranu realizovanou ve státě původu je možno požadovat i zastavení nebo omezení výkonu. *NEET* přispělo ke zrychlení a zefektivnění výkonu zahraničních rozhodnutí, soudních smírů či veřejných listin, a to při zachování respektu práv žalovaného. Klíčovost institutu nastiňuje ve své

¹⁵² Nadto autorka upozorňuje i na český překlad tzv. “úředních listin” dle čl. 25 a jejich obdobu “veřejných listin” v kapitole IV *Nařízení Brusel I recast*. Anglické znění obou nařízení je přitom shodné.

¹⁵³ Dle *Pauknerové* by vždy měla být zachována možnost odepření pro rozpor s veřejným pořádkem, neboť “nelze vyloučit, že nastanou specifické okolnosti, za kterých může být velice potřebné, aby tento instrument byl k dispozici”. PAUKNEROVÁ: Evropské mezinárodní právo soukromé..., s. 235. O výhradě veřejného pořádku jako o *záchranné brzdě* se vyjadřuje i *Duffek*. Ten však zároveň argumentuje specifícností řízení, jež umožňuje ustoupit od tradičních podmínek. DUFFEK, Lukáš: Evropský exekuční titul a Evropský platební rozkaz v kontextu české právní úpravy. Dostupné na <<https://is.cuni.cz/webapps/zpp/download/150018330/?lang=cs>>. s. 67.

práci *Duffek*¹⁵⁴, jenž s odkazem na odhad Evropského hospodářského a sociálního výboru dokládá, že “90% rozhodnutí, jež jsou vykonána v jiném členském státě EU, než byla vydána, se týká právě nesporných nároků”.

Vývoj v oblasti unijního civilního procesu nebyl však zdaleka u konce. Následovalo přijetí dalších dvou specifických nařízení. Ta posunula harmonizaci na vyšší úroveň, když zavedla jednotná evropská řízení týkající se EPR a DN, jež jsou některými autory¹⁵⁵ nazývána *tzv. rychlá řízení*. EPR je obdobou národních zkrácených řízení vyhrazenou pro přeshraniční případy, neboť v nich dle bodu 7 preambule nepřichází aplikace národních úprav často v úvahu, což demonstruje například nemožnost doručování platebního rozkazu do zahraničí dle §172 odst. 2 písm. b) OSŘ. Obdobně jako EET se vztahuje na nesporné nároky, ovšem, jak upozorňuje *Pauknerová*¹⁵⁶, s tím rozdílem, že jde pouze o nespornost faktickou, vyplývající z absence odporu žalovaného, a blíže nekvalifikovanou. Odpor bez nutnosti odůvodnění je možné podat do 30dní od doručení EPR. Má za následek přechod do běžného režimu řízení, nepožádal-li žalobce pro tento případ o ukončení. Absence odporu vede k prohlášení EPR za vykonatelný a nic nebrání jeho přímé realizaci. Případné zamítnutí výkonu pro neslučitelnost je oproti EET doplněno námitkou uhrazení částky přiznané v EPR. Toto kvazirozšíření se autorce jeví nadbytečné, neboť, obdobně jako v *nEET*, není vyloučeno namítat vnitrostátní důvody pro zamítnutí či zastavení výkonu. Lze přitom předpokládat, že ty ho, obdobně jako §268 odst. 1 písm. g) OSŘ, neopomíjí. Ochrana spotřebitele v postavení žalovaného zajišťuje pravidlo zvláštní příslušnosti soudů spotřebitelova bydliště, jímž se navazuje na *Nařízení Brusel I*. Spotřebitel může nepřímou těžít též ze zásady rychlosti řízení zabezpečované lhůtami, dále regulace poplatkové povinnosti a zakotvení minimálních norem, jež vydání EPR podmiňují.

Téměř současně s *nEPR* došlo k přijetí *nDN*, jež se, narozdíl od EPR, vztahuje jak na nesporné, tak sporné pohledávky. Specifikum *nDN* spočívá v zastropování hodnoty nároku, do něž přichází jeho užití v úvahu. Oproti *nEPR* i *nEET* se klade větší důraz na finanční úspornost řízení, neboť *náklady, čas a další obtíže nejsou vždy úměrné hodnotě nároku*. To se promítá jak v bodu 7 preambule- *při rozhodování o nákladech ... by měly být zohledněny zásady jednoduchosti, rychlosti a přiměřenosti*, tak v čl. 9 odst. 3, jenž nabádá soud k využití co *nejjednoduššího a nejméně náročného způsobu dokazování* či čl. 16 zdůrazňujícího kritérium přiměřenosti. Řízení je svou podstatou písemné, ústní jednání by mělo být nařizováno výjimečně, neboť není souladné s výše zmíněnými zásadami. Ochrana spotřebitele se do výslovného znění nařízení nepromítla, o to více ji zdůrazňuje *Návrh revize nDN a nEPR*. V té se mimo jiné uvádí, že *nDN* představuje způsob zlepšení přístupu ke spravedlnosti a prosazování práv. Jeho revize se stala jedním z úkolů vytyčených programem pro spotřebitele.¹⁵⁷ Vysoký potenciál *nDN* dokládá statistika

¹⁵⁴ DUFFEK: *Evropský exekuční titul...*, s. 53- 54.

¹⁵⁵ ŠÍNOVÁ, VALENTOVÁ: *Handbook of European civil procedure...*, s. 35.

¹⁵⁶ PAUKNEROVÁ: *Evropské mezinárodní právo soukromé...*, s. 241.

¹⁵⁷ *Návrh revize nDN a nEPR*, s. 2-3.

Eurobarometru, dle níž se až 71% nároků spotřebitelů nachází pod limitem 2000EUR, jenž rozhoduje o přípustnosti aplikace nařízení.¹⁵⁸ Spotřebitelé pak měli možnost diskutovat o možných bodech navrhovaných ke změně, přičemž převážná většina podpořila jak navýšení limitu, tedy rozšíření použitelnosti *nDN*, tak elektronizaci či využívání videokonference.¹⁵⁹ Usnadnění uznávání a výkonu zajišťuje, vyjma zmiňovaného zrušení exequatur a limitace odíracích důvodů na námitku neslučitelnosti, též institut předběžné vykonatelnosti. Ta se jeví z pohledu autorky poměrně důležitá, neboť umožňuje rychlé a efektivní vymožení nároku bez ohledu na případný opravný prostředek. Přípustnost opravných prostředků se řídí v souladu s čl. 17 lex fori a účastník ji tak může předem predikovat.¹⁶⁰ *NDN* k tomu doplňuje právo žádat o přezkum dle čl. 18, a to, obdobně jako u *nEET* či *nEPR*, v reakci na možné nedodržení minimálních norem.

Pro účely třetí kapitoly věnované uznávání a výkonu se jeví nadbytečně rozebírat konkrétní průběh řízení, proto se autorka v závěru zaměří spíše na praktické poznatky a zlepšení související s revizí obou nařízení. Jako podklad poslouží tři dokumenty, a sice *Zpráva Komise o nEPR*, *Návrh revize nDN a nEPR* a konečná podoba *Revize nEPR a nDN*. Lze shrnout, že obě nařízení fungují uspokojivým způsobem, proto bylo přistoupeno pouze k dílčím změnám, z nichž některé lze řadit spíše do kategorie nelegislativních opatření. Hlavní problém představovalo malé uplatňování obou nařízení, a to nikoli snad v důsledku příliš úzké působnosti, nýbrž malého povědomí dosahujícího pouhých 6% u *nEPR*, respektive 12% u *nDN*. Atraktivitě řízení pak u *nEPR* nepřidala ani délka řízení, jež v krajních případech dosahuje až šestinásobku té předvídané. K tomuto negativnímu jevu dopomáhá i poměrně vágní formulace lhůty k vydání *EPR* v čl. 12 odst. 1, jež nabádá k vydání rozhodnutí *co nejdříve, obvykle do 30dnů*. Ta bohužel napříště nedoznala změn. Autorce se jeví zajímavá statistika týkající se četnosti podávání odporu proti *EPR*, jež v některých státech představuje mizivé procento, v jiných tvoří i polovinu případů.¹⁶¹ Z obecného přehledu nicméně plyne, že žalování odporu příliš nevyužívají. V tomto kontextu je třeba zmínit novou možnost převodu řízení do režimu řízení o *DN*, jemuž se věnuje zejména čl. 17, důsledky se projevují i v regulaci nákladů řízení čl. 25. Řízení o *DN* se dostalo výraznějšího dotčení změnami. *Návrh změny* vytyčil osm bodů k řešení¹⁶², z nichž se většina dočkala realizace. Došlo tak zejména k navýšení limitu výše nároku na 5000EUR, podpoře elektronizace, ať už se jedná o elektronické podání návrhu či elektronické doručování, které dle *Zprávy o fungování nebylo v soudním*

¹⁵⁸ Tamtéž, s. 4.

¹⁵⁹ Tamtéž, s.4.

¹⁶⁰ V ČR se dle §202 odst. 2 OSŘ nepřipouští odvolání v bagatelních věcech, tj. při peněžním plnění nepřevyšujícím 10 000kč; to neplatí u rozsudků pro uznání a pro zmeškání.

¹⁶¹ *Zpráva Komise o nEPR* uvádí 4% odporů podaných v Rakousku oproti více než 50% v Řecku. Autorka má za to, že jde o odraz úrovně fungování soudnictví v daných státech. Vychází přitom z THE 2016 EU JUSTICE SCOREBOARD..., s. 6-7.

¹⁶² Těmi jsou: I. rozšíření působnosti nařízení navýšením maximální výše uplatňovaného nároku, II. rozšíření definice přeshraničních případů, III. zlepšení využívání elektronické komunikace, IV. uložení povinnosti soudům používat videokonference, V. stanovení limitu pro soudní poplatky, VI. povinnost zavést prostředky pro platby na dálku, VII. omezení požadavku rozsahu překladu formuláře D, VIII. informační povinnost členských států.

prostředí EU dosud realitou. Nařízení nově lépe odráží roli technologií v případě konání ústního jednání. To v reakci na zjištění, že jeho konání je, navzdory vůdčí zásadě písemnosti, pravidlem. Motivaci věřitelů k vedení sporu zajisté ovlivňuje hledisko finanční únosnosti. Bylo zjištěno, že za soudní spor jsou spotřebitelé ochotni vynaložit v průměru 786EUR. Soudní poplatky musí být přiměřené a ne vyšší než ty vybírané ve vnitrostátním zkráceném řízení. Finanční i časová úspornost byly podpořeny rovněž technologickými opatřeními, ať již jde o výše zmíněné či zavedení platby na dálku. Úplnou novinkou je pak zahrnutí soudních smírů, jenž budou vykonatelné stejným způsobem. Některé body revize zůstaly nenaplněny. Tak nedošlo k rozšíření personálně prostorové působnosti. Autorka má však za to, že v budoucnu se mu ani *nDN* nevyvaruje. Důkazem budiž *Nařízení Brusel I recast* rozšiřující dosah působnosti ve prospěch spotřebitele. Uznání a výkonu rozhodnutí se změny rovněž nedotkly. Vzhledem k již tak dostatečně zjednodušené proceduře tomu však není zapotřebí.

Význam těchto unijních instrumentů při fázi uznávání a výkonu byl v důsledku přijetí *Nařízení Brusel I recast* oslaben, neboť to je následovalo ve zrušení prohlášení vykonatelnosti. Stále však dle názoru autorky disponují mnohými přednostmi plynoucími z jejich specializace na nesporné nároky, respektive drobné pohledávky. Ta umožňuje ustoupit od obecně nastolených pravidel ve prospěch účastníků, které motivuje nejenom k uplatnění jejich nároků soudní cestou, ale zejména k plnému využívání vnitřního trhu EU. Tato nařízení tak představují rychlá a nákladově přijatelná řešení, jež nevyžadují v důsledku užití standardizovaných formulářů a možné bezplatné pomoci při jejich vyplňování vyšší jazykové znalosti. Fáze jejich výkonu je navíc téměř oprostěna od existence odpíracích důvodů, což je vyvažováno a podmíněno dodržěním mimimálních standardů chránících práva dlužníka.

4. Tendence budoucího vývoje procesní ochrany spotřebitele

Spotřebitelská politika si od počátku svého rozvoje prošla mnohými etapami a je pravidelně aktualizována v souladu s kontinuálním vývojem společnosti i vnitřního trhu. V současné době se spotřebitelé a obchodníci potýkají s problémy souvisejícími s globalizací a digitalizací. Rozvoj internetu a stírání hranic mezi členskými státy s sebou přináší mnohé výhody, jako například rozšíření možností při nákupu zboží a služeb. Někteří spotřebitelé však často nepomyslí na problémy, jež se s takovými přeshraničními transakcemi mohou pojít v případě, že podnikatel neplní své povinnosti plynoucí ze smlouvy. Jiní naopak, přesvědčení o neúčinnosti, nákladnosti a složitosti případného řešení sporu, zůstávají věrni domácímu trhu. Oba zmíněné přístupy brání plnému využití potenciálu jednotného trhu a tím i hospodářskému růstu EU. Ta definuje budoucí vývoj spotřebitelské politiky formou strategií a programů. Obecný rámec určuje dlouhodobá *Strategie Evropa 2020*¹⁶³, na níž navazují další koncepční materiály, a to zejména *Evropský program pro spotřebitele*¹⁶⁴ či *Nařízení o víceletém programu pro spotřebitele na období 2014- 2020*¹⁶⁵. Problematiky se dotkl i *program Práva, rovnost a občanství na období 2014- 2020*¹⁶⁶. Tyto dokumenty zdůrazňují postavení spotřebitele na vnitřním trhu spojené s požadavkem zajištění vysoké úrovně jeho ochrany, soudržnosti a doplňkovosti spotřebitelské politiky s dalšími politikami EU. Stěžejní část představuje vymezení konkrétních cílů, opatření a postupů, jejichž naplnění by mělo být dosaženo v daném časovém období. Úspěšnost provádění jednotlivých cílů shrnuje Komise ve svých zprávách hodnotících úroveň spotřebitelských trhů a postavení spotřebitelů. Ta zatím poslední byla vydána v závěru minulého roku.¹⁶⁷ Na unijní nástroje navazují národní strategie, v ČR v podobě *Priorit spotřebitelské politiky*. Konkrétní legislativní záměry na unijní úrovni jsou předvídaný zelenými knihami, jež podněcují diskuze týkající se konkrétní problematiky. Pro účely této kapitoly autorka vymezení tendence směřování ochrany spotřebitele, cíle a prostředky k jejich dosažení. Zdůrazní přitom výhradně ty dotýkající se tématu práce.

Vývoj v oblasti procesní ochrany spotřebitele se ubírá směrem ke zjednodušení, finanční úspornosti a rychlosti řízení, neboť zejména tyto faktory ovlivňují spotřebitelovo rozhodnutí o uplatnění nároku. Soudní řízení bývá v těchto ohledech shledáváno neefektivním, na což reagují poslední kroky učiněné EU. S účinností od 10. ledna 2015 došlo k revizi *Nařízení Brusel I*, jejíž přínosy byly objasněny v předchozích kapitolách. Zatím poslední změna v soudním procesu se dotýká jednotných evropských řízení, konkrétně *nDN* a *nEPR*, a to s účinností od 14. července

¹⁶³ Sdělení Komise ze dne 3. března 2010, EVROPA 2020: Strategie pro inteligentní a udržitelný růst podporující začlenění (KOM(2010) 2020).

¹⁶⁴ Sdělení Komise ze dne 22. května 2012, Evropský program pro spotřebitele- zvýšení důvěry a podpora růstu (COM(2010) 225 final).

¹⁶⁵ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 254/2014 ze dne 26. února 2014, o víceletém programu pro spotřebitele na období 2014- 2020 a o zrušení rozhodnutí č. 1926/2006/ES.

¹⁶⁶ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1381/2013 ze dne 17. prosince 2013, kterým se zavádí program Práva, rovnost a občanství na období 2014 až 2020.

¹⁶⁷ EVROPSKÁ UNIE. *Consumer conditions scoreboard: Consumers at home in the Single Market*. Lucemburk: Úřad pro publikace Evropské Unie, 2015. 136 s.

2017. Autorka považuje revidovaná znění za zdařilá a způsobilá vzbudit zájem i důvěru spotřebitelů. Potenciálu bylo na legislativní úrovni téměř beze zbytku dosaženo a v krátkodobém výhledu nás čekají nanejvýš drobné korekce. Až aplikační praxe a rozvoj vnitřního trhu ukáží, zda bude nutné přistoupit k výraznějším zásahům. Reálným se jeví zejména rozšíření personálně prostorové působnosti, a to zahrnutím třetích zemí. Navzdory posunu legislativy v této oblasti strategie vkládají své naděje do mimosoudního řešení sporů, tzv. *ADR*.¹⁶⁸ Ty se od soudního řízení odlišují zejména svým výsledkem sestávajícím se výhradně z dohody. Ta by měla odrážet snahu stran o smírné a oboustranně přijatelné řešení. Tuzemská právní praxe se stále nachází v počátcích rozvoje *ADR*. V posledních dvou letech však došlo k velkému posunu, což dokládá komparace výsledků *Srovnávacího přehledu EU soudnictví za rok 2016 a 2014*.¹⁶⁹ Stále je však zapotřebí spotřebiteli tyto moderní metody přibližovat, a to formou edukace a podpory institucionálního zázemí, především Evropského spotřebitelského centra. Autorka se rozvoji alternativních metod nebrání, budou-li státy schopny garantovat spravedlivý proces a dostatečné záruky ochrany spotřebitele. Vzhledem k zaměření této práce výlučně na soudní způsoby řešení přeshraničních sporů zůstane rozvoj *ADR* stran zájmu. Autorka předestře jen ty body strategií a takové úvahy, jež se úzce dotýkají tématu.

Evropský program pro spotřebitele si vytkl čtyři hlavní cíle, z nichž se přísluší zmínit zejména prohlubování znalostí spotřebitele a lepší provádění a prosazování právních předpisů. *Má-li se spotřebitelům dostat silnějšího právního postavení, je třeba jim zajistit jasné, spolehlivé a srovnatelné informace a rovněž nástroje ke jejich pochopení.* Zvyšování vědomostí o právech spotřebitelů je dle názoru autorky klíčovým soudobým faktorem vedoucím k posílení důvěry spotřebitelů v přeshraniční transakce a v konečném důsledku i k hospodářskému růstu. Nízké povědomí o právech a zejména prostředcích nápravy spotřebitele utvrzuje v přesvědčení o nevyimadatelnosti jeho práva a odrazuje od využívání výhod jednotného trhu. V úvahu tak připadá pořádání kampaní, šíření vzdělávacích materiálů a internetových portálů věnujících se dané tematice, včetně edukace mladých lidí. Důležitou roli hrají organizace na ochranu spotřebitelů, jež, vyjma informací, poskytují bezplatné poradenství a zastupují jejich zájmy na unijní úrovni. Vzdělávání, informovanost a podporu spotřebitelských sdružení zmiňuje i následně přijaté *Nařízení o víceletém programu pro spotřebitele na období 2014- 2020*. To, oproti předchozímu programu, upírá svou pozornost na přístup k informacím u tzv. zranitelných skupin spotřebitelů. Těmi jsou především děti či senioři, jež ztlačněji pocítují zahlcení množstvím informací, v nichž se nelehko orientují.

¹⁶⁸ Došlo k přijetí Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/11/EU ze dne 21. května 2013 o alternativním řešení spotřebitelských sporů a o změně nařízení (ES) č. 2006/2004 a směrnice 2009/22/ES (směrnice o alternativním řešení spotřebitelských sporů) a Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 524/2013 ze dne 21. května 2013 o řešení spotřebitelských sporů on-line a o změně nařízení (ES) č. 2006/2004 a směrnice 2009/22/ES (nařízení o řešení spotřebitelských sporů on-line).

¹⁶⁹ Výsledky srovnávacích přehledů EU soudnictví z let 2014 a 2016 přikládá autorka k nahlédnutí v Příloze č. 4. K podrobnostem blíže EVROPSKÉ UNIE: *THE 2014 EU JUSTICE SCOREBOARD...*, s. 20 a EVROPSKÁ UNIE: *THE 2016 EU JUSTICE SCOREBOARD...*, s. 23.

Většího zájmu se dočkaly i spotřebitelské organizace a evropská spotřebitelská centra, na něž se stále častěji spotřebitelé obrací se svými stížnostmi a žádostmi o pomoc. Program tak v čl. 5 rozpracovává podmínky pro příjem grantů, neboť se, vzhledem k jejich zásadní úloze, finanční podpora stává nezbytnou. Důležitost opatření dokládají i provedené průzkumy. O závěrech některých z nich se zmiňuje *Hodnotící zpráva o spotřebitelských trzích*¹⁷⁰, dle níž pouze 9% evropských spotřebitelů správně odpovědělo na otázky týkající se jejich práv. Nejnižší znalostí přitom disponují mladí lidé. Pozitivní se jeví skutečnost, že čeští spotřebitelé znají svá práva vůbec nejlépe ze všech občanů EU. Závěry této zprávy jen potvrzují nedostatečný důraz, respektive účinnost přijatých opatření a zdůrazňují potřebu systematického a lépe koordinovaného přístupu k šíření osvěty ve spotřebitelské problematice.

Dalším a neméně důležitým cílem je již zmíněná vymahatelnost práva. Průzkum právního postavení provedený roku 2010 ukázal, že se pouze 16% spotřebitelů obrátilo s žádostí o nápravu na sdružení či příslušné úřady.¹⁷¹ Spotřebitelé se ve většině případů neobraceli na soud, což se však postupem let výrazně zlepšilo. Výsledky *Hodnotící zprávy o spotřebitelských trzích* uvádí, že pouhých 25% evropských spotřebitelů se nedomáhá svých práv, zejména jedná-li se o malé finanční částky. Procentuální podíl neuplatněných nároků se tak výrazně snížil. Autorka se domnívá, že pozitivní trend bude nadále postupovat. Vývoj v oblasti spotřebitelské problematiky je velmi proměnlivý a v jistých aspektech i revoluční. Došlo k přijetí mnohých předpisů cílících na posílení postavení spotřebitelů a jejich práv, ať už se jedná o provedené revize či rozvoj ADR i dalších nelegislativních opatření. Tyto změny se nemohly, vzhledem ke krátké době účinnosti, naplno projevit. To však rozhodně nesnižuje aktuálnost problému a tlak na pokračování v podpoře vymáhání práv spotřebitelů. Jak výstižně uvádí *Evropský program pro spotřebitele*¹⁷², *účastníci musí být hlouběji přesvědčeni o účelném a účinném prosazování svých práv a o dostupnosti náležitých mechanismů pro zjednání nápravy. Z daného je asi nejlépe patrná provázanost potřeby informovanosti s vymahatelností práva. K posílení prosazování práv by dopomohlo zakotvení kolektivního odškodnění. To však prozatím zůstává ve formě nezávazného doporučení*¹⁷³ a je tak na členských státech, zda se rozhodnou jeho zásady promítnout do vnitrostátních právních předpisů. Dle tuzemských *Priorit spotřebitelské politiky může být společné uplatňování nároků spotřebitelů vůči podnikatelům ... racionálním řešením, k němuž by z řady důvodů jedinec nepřikročil např. z obavy z individuálních nákladů. Ministerstvo spravedlnosti spolu s dalšími posoudí možnost přípravy komplexní úpravy kolektivního vymáhání práva. Právě v úpravě kolektivní ochrany práv autorka shledává potenciál, jenž by stálo za to v budoucnu rozvíjet, neboť nepoctiví podnikatelé spoléhají na to, že na první pohled zanedbatelné*

¹⁷⁰ ODBOR 41300. *Výsledky Hodnotící zprávy o spotřebitelských trzích ...*

¹⁷¹ *Sdělení Komise ze dne 22. května 2012, Evropský program pro spotřebitele...*, s. 5.

¹⁷² Tamtéž, s. 10.

¹⁷³ Doporučení Komise 2013/396/EU ze dne 11. června 2013, o společných zásadách pro prostředky kolektivní právní ochrany týkající se zdržení se jednání a náhrady škody v členských státech v souvislosti s porušením práv přiznaných právem Unie.

nároky jednotlivých spotřebitelů zůstanou neuplatněny, byť celková škoda často dosahuje velkého rozsahu. Koordinovaný postup je v těchto případech, a to i s ohledem na zdravé fungování jednotného trhu, více než žádoucí. *Narižzení o víceletém programu pro spotřebitele na období 2014- 2020 v Příloze I, bodech 10 a 11* uvádí konkrétní akce, jež by měly podpořit vymáhání práva jednak prostřednictvím posilování spolupráce mezi vnitrostátními donucovacími orgány a též formou poradenství.

Programy, včetně národních priorit, představují pouze rámec vývoje spotřebitelské politiky. Navrhovaná opatření nejsou stanovena rigidně, naopak přihlíží k aktuální situaci ve společnosti. Jednotný vnitřní trh je živým organismem reagujícím na různorodé podněty, a proto jednotlivé akce podléhají úpravám. Vychází se přitom z hodnotících zpráv, statistik či studií. *Narižzení o víceletém programu na období 2014- 2020* dokonce v Příloze II předvídá ukazatele i procentuálně vyjádřené cíle, jejichž míra naplnění podléhá hodnocení. Autorka má za to, že unijní legislativa je, i v souvislosti s provedenými revizemi, poměrně rozvinutá a její uplatňování by nemělo představovat větší problémy za předpokladu, že bude spotřebitel disponovat dostatkem relevantních informací a znalostí o svých právech.

ZÁVĚR

Autorka si v úvodu kladla za cíl provést komplexní analýzu procesní ochrany spotřebitele na unijní úrovni, včetně zhodnocení a predikce pro futuro. Na cestě ke splnění tohoto úkolu si vytyčila základní hypotézu a jí upřesňující subhypotézy, které vymezila tak, aby odpovídaly struktuře jednotlivých kapitol a v souhrnu podpořily či vyvrátily hlavní hypotézu. Autorka vycházela z předpokladu, že vývoj unijní úpravy spotřebitelské problematiky poskytuje dostatečné procesní záruky ochrany práv spotřebitele.

V první kapitole se práce zabývala definičním vymezením spotřebitele na unijní úrovni. Autorka provedla krátký exkurz do spotřebitelské politiky, jež se vyznačuje svou progresivitou. Byl nastíněn vývoj pojetí spotřebitele, a to zejména s odkazem na judikaturu charakterizující přístup SDEU v jednotlivých obdobích. Ta, jak bylo zdůrazněno, nebyla vždy homogenní, což autorka demonstrovala neodůvodněným odklonem SDEU od zavedené praxe, aniž by mu předcházela jakákoli změna na legislativní úrovni. Nestálost definičního vymezení byla dokreslena současným zakotvením v SoPS, jež autorka nepovažuje za šťastné. Nejednotnost, a to jak legislativní, tak judikurní, jen utvrdila v nutnosti zavedení bezvýhradně závazné definice spotřebitele. Roztříštěnost nabourává právní jistotu spotřebitelů, jež společně s jejich důvěrou v jednotný vnitřní trh tvoří předpoklad pro jeho využívání a potažmo uplatňování práv. Na základě zmíněných argumentů autorka usuzuje, že unijní předpisy nenabízí dostatečné záruky ochrany spotřebitele, neboť nestaví najisto, jaké subjekty jsou způsobilé ochrany. V závěru kapitoly bylo podáno vymezení aktivního a pasivního spotřebitele, typické pro procesní část úpravy. Jeho podstata tkví v zaměření činnosti podnikatele na spotřebitele z jiných členských států EU. Bylo přitom upozorněno na posun koncepce, napříště kladoucí důraz výhradně na aktivitu podnikatele, zvýhodňující procesní postavení spotřebitele z pohledu mezinárodní příslušnosti.

Následující kapitola volně navázala na závěr té předchozí, když se soustředila na určování soudu mezinárodně příslušného pro řešení přeshraničních sporů mezi spotřebitelem a podnikatelem. Analýza se přitom opírala o základní procesní unijní předpis v oblasti občanských a obchodních sporů, Nařízení Brusel I recast. Procesní benefity při stanovení soudu mezinárodně příslušného dle zvláštního oddílu jsou určeny výhradně spotřebitelům uzavírajícím jednu ze tří kategorií smluv. Autorka se uchýlila k podrobnému rozboru třetí, tzv. zbytkové kategorie, neboť té se dostalo zásadních změn oproti znění Bruselské úmluvy. Analýze byla podrobena smluvní povaha závazku, a to s využitím judikatury SDEU ke skutkově obdobným případům. Následovala úprava procesních institutů s příslušností úzce souvisejících, a sice omezené prorogace, litispence a příslušnosti založené dostavením se žalovaného. Autorka předestřela partikulární procesní zvýhodnění spotřebitele, ať už se jedná o omezení chránící ho při sjednávání prorogační doložky, lepší koordinaci souběžných řízení či zavedení poučovací povinnosti o následcích nečinnosti. Kapitulu pak zakončila zhodnocením přínosů, potenciálních problémů i nedotažeností revize Nařízení Brusel I. Obecně lze shrnout, že tendence v oblasti hledání

mezinárodně příslušného soudu směřují k rozšíření ochrany spotřebitelů. K založení smluvní povahy nároku není vyžadováno synallagma, nadto došlo k rozšíření působnosti na žalované podnikatele usazené ve třetích zemích. Spotřebitelé mohou ve větší míře využívat zvláštních pravidel příslušnosti u spotřebitelských smluv a nejsou nuceni k vedení sporu za hranicemi, jenž s sebou nese požadavek větších jazykových i znalostních kompetencí, včetně větší finanční náročnosti. Autorka prokázala, že současný standart zvláštních pravidel příslušnosti v Nařízení Brusel I recast přináší spotřebiteli zřetelná zvýhodnění při uplatňování jeho práv.

Třetí kapitola se zaměřila na ochranu spotřebitele při uznávání a výkonu rozhodnutí. Těžiště ochrany je včleněno do Nařízení Brusel I recast, opomenuta však nezůstala ani alternativní úprava specifických řízení, včetně EET. Nařízení Brusel I recast přineslo zřetelné odbřemenění soudního řízení, a to přechodem od třífázového k dvoufázovému procesu uznávání a výkonu rozhodnutí členských států EU. Oproti svému předchůdci zavedlo tzv. obrácené řízení. Vykonatelnost rozhodnutí nastává *ipso iure*, aniž by musela být konstituována zvláštním výrokem soudu. Věřitel, zejména je-li v postavení spotřebitele, není zatěžován náklady v případě, kdy je soudní výrok pouhou formalitou. Autorka zdůraznila nejenom přínosy zrušení řízení o exequatur spočívající v ulehčení soudnímu aparátu i stranám sporu, ale i důvody odepření uznání, respektive výkonu. Pozornosti se dostalo i tomu reflektujícímu ochranu spotřebitele v podobě samostatného odpíracího důvodu. Tím je mu umožněno vznést námitku nedodržení pravidel příslušnosti dle zvláštního oddílu, došlo-li k němu v jeho neprospěch. Společně s ostatními důvody odepření pak představuje záchrannou brzdu pro případ vydání nenáležitého rozhodnutí. Následně se autorka uchýlila ke specifickým unijním předpisům regulujícím alternativní možnosti uznání a výkonu rozhodnutí. V těch shledává velký potenciál, neboť odráží požadavky spotřebitelů na vedení jednoduchého, rychlého a finančně úsporného soudního sporu. Autorka vymezila shodné prvky daných úprav i jejich specifika, včetně promítnutí ochrany spotřebitele. Daná řízení charakterizuje především limitace odpíracích důvodů, stanovení minimálních standardů poskytujících záruky spravedlivého procesu, zrušení exequatur či posílení role moderních technologií. NEEET zakotvuje ochranu spotřebitele poměrně nešťastně, její využití tak bude marginální. To nEPR se vrací k osvědčené koncepci chránící spotřebitele v postavení žalovaného zachováním zvláštních pravidel příslušnosti soudů státu jeho bydliště. NDN ochranu spotřebitele výslovně nereflektuje, navzdory tomu představuje lákavý nástroj k vymáhání jeho práv. Autorka neopomněla zmínit revizi nEPR a nDN, jež přináší drobné, ale užitečné korekce. Prosty reakce bohužel zůstaly průtahy soudního řízení o EPR, jehož délka mnohonásobně přesahuje tu předvídanou. Autorka by přivítala nahrazení vágní formulace a případný postih členských států konstantně a neodůvodněně porušujících závazná pravidla EU. Navzdory tomu lze tyto instrumenty shledat velmi přínosnými. Limitace odpíracích důvodů jdoucí ruku v ruce se stanovením minimálních standardů podmiňujících aplikaci nařízení pak poskytuje dostatečné záruky ochrany práv s ohledem na specifika daných řízení. Třetí subhypotézu reagující na zrušení exequatur, k němuž

došlo ve všech zmíněných unijních předpisech, nejnověji pak v Nařízení Brusel I recast, lze považovat za potvrzenou. Nařízení Brusel I recast nabízí dostatečné záruky ochrany práv spotřebitele. Ten může zahájit návrhová řízení o odepření uznání, respektive výkonu, případně pokračovat podáním opravných prostředků. U alternativních procesních úprav jsou pak jeho práva zajištěna tzv. minimálními standardy řízení, které musí být respektovány, a navazujícími možnostmi obrany.

Závěrečná kapitola se uchýlila k predikci budoucího vývoje, jenž je předvídan koncepčními nástroji EU. Ty zdůrazňují potřebu zajištění vysoké úrovně ochrany spotřebitele, soudržnosti a doplňkovosti spotřebitelské politiky s dalšími politikami EU. Autorka se zde vrátila k provedeným revizím, z nichž ta poslední vstoupí v platnost 14. července 2017. Potenciálu legislativních nástrojů bylo dle jejího názoru téměř dosaženo, je proto zapotřebí obrátit pozornost především na nelegislativní opatření. Z nich byla vyzdvížena nutnost osvěty v oblasti vzdělávání a informování doprovázená finanční podporou institucionálního zázemí. Prohlubování znalostí a dostatek informací považuje autorka za klíčové prvky ovlivňující rozhodování spotřebitele o uplatnění nároků soudní cestou a tedy i volbu nejvhodnějšího procesního postupu. Nízké povědomí navíc jen utvrzuje v přesvědčení o nevyhnutelnosti práva a odráží se od využívání jednotného vnitřního trhu. Vymahatelnost by mohla být rovněž podpořena zakotvením kolektivního odškodnění, neboť nepoctiví podnikatelé často spoléhají na neuplatnění dílčích zanedbatelných nároků, které však v souhrnu dosahují značné výše. I z toho důvodu se jeví koordinovaný postup více než žádoucí. Komplexní posouzení procesní úpravy ochrany spotřebitele na unijní úrovni dovoluje autorce dospět k závěru o potvrzení hypotézy stanovené v úvodu práce.

ZDROJE

Monografie

- HRNČIŘÍKOVÁ, Miluše. Právní úprava formy prorogačních doložek na pozadí požadavku písemnosti v mezinárodním právu soukromém. In ROZEHNALOVÁ, Naděžda, KYSELOVSKÁ, Tereza. *K některým vývojovým otázkám mezinárodního práva soukromého*. Brno: Masarykova univerzita, 2013, s. 197- 214.
- KYSELOVSKÁ, Tereza a kol. *Mezinárodní soudnictví*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2011. 119 s.
- ONDŘEJ, Jan a kol. *Spotřebitelské smlouvy a ochrana spotřebitele: Ekonomické, právní a sociální aspekty*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. 381 s.
- PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. 336 s.
- POMAHAČ, Richard. *Evropské právo*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2003. 204 s.
- ROZEHNALOVÁ, Naděžda, TÝČ, Vladimír. *Evropský justiční prostor (v civilních otázkách)*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2003. 401 s.
- ROZEHNALOVÁ, Naděžda, TÝČ, Vladimír, ZÁLESKÝ, Rostislav. *Vybrané problémy mezinárodního práva soukromého v justiční praxi*. 2. přepracované a doplněné vydání. Brno: Masarykova univerzita, 1997. 197 s.
- ŠÍNOVÁ, Renáta, VALENTOVÁ, Lucia. *Handbook of European civil procedure law (texts, cases and materials)*. 1. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého, 2012. 174 s.
- ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanské právo hmotné 1*. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009. 459 s.
- TOMANČÁKOVÁ, Blanka. *Ochrana spotřebitele v praxi se vzory a příklady*. 2. vydání. Praha: Linde, 2011. 203 s.
- TRÁVNÍČKOVÁ, Simona. Mezinárodní prvek v mezinárodním právu soukromém. In ROZEHNALOVÁ, Naděžda, KYSELOVSKÁ, Tereza. *K některým vývojovým otázkám mezinárodního práva soukromého*. Brno: Masarykova univerzita, 2013, s. 131- 154.
- TÝČ, Vladimír. *Základy práva EU pro ekonomy*. 5. vydání. Praha: Linde, a.s., 2006. 288 s.
- VALDHANS, Jiří. Vývoj kritérií určujících rozhodné právo a mezinárodní příslušnost v osobních otázkách. In ROZEHNALOVÁ, Naděžda, KYSELOVSKÁ, Tereza (ed). *K některým vývojovým otázkám mezinárodního práva soukromého*. Brno: Masarykova univerzita, 2013, 115- 129.
- VAŠKE, Viktor. *Uznání a výkon cizích rozhodnutí v České republice*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2007. 478 s.
- VEČEŘA, Jiří. *Ochrana spotřebitele v České republice a Evropské unii*. Praha: Leges, 2013. 266 s.
- WANG, Faye Fangfei. *Internet Jurisdiction and Choice of Law: Legal Practices in the EU, US and China*. New York: Cambridge University Press, 2010. 251 s.

Odborná periodika

- DEBUSSERRÉ, Frederic. International Jurisdiction over E- Commerce contracts in the European Union: Quid Novi sub sole. *International Journal of Law and Information Technology*, 2002, roč. 10, č. 3, s. 344- 366.
- MELZER, Filip. K úpravě ochrany spotřebitele ve vládním návrhu občanského zákoníku. *Právní rozhledy 2011-I*, 2009, roč. 17, č. 21, s. 771 - 776.
- PIPKOVÁ, Hana. Ochrana spotřebitele ve vztahu ke komunitárnímu právu. *Právní rádce*, 2005, roč. 13 , č. 8, s. 8 - 12.
- SELUCKÁ, Markéta. Ochrana spotřebitele v navrhovaném občanském zákoníku. *Právní rozhledy*, 2009, roč. 17, č. 10, s. 364 - 368.
- TOMÁŠEK, Michal. Pokračování evropské diskuse o pojmu “spotřebitel”. *Evropské právo*, 2003, roč. 7, č. 10, s. 8 - 11.
- VALDHANS, Jiří, PAVLOVÁ, Barbora. Evropský justiční prostor ve věcech civilních: Část IV. Speciální pravomoci podle nařízení Rady ES č. 44/2001/ES. *Právní forum*, 2005, roč. __, č. 5.

Internetové zdroje

- ČECHOVÁ, Linda, KOČICOVÁ, Věra. *Brusel I bis anebo “nové” nařízení Brusel I* [online]. epravo.cz, 23. ledna 2015 [cit 9. června 2015]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/brusel-i-bis-aneb-nove-narizeni-brusel-i-96753.html>>.
- DUFFEK, Lukáš. *Evropský exekuční titul a Evropský platební rozkaz v kontextu české právní úpravy* [online]. is.cuni.cz, 2013, [cit. 18. května 2016]. Dostupné na <<https://is.cuni.cz/webapps/zzp/download/150018330/?lang=cs>>.
- CHLEBCOVÁ, Radka. *Ochrana spotřebitele v evropském mezinárodním právu soukromém* [online]. is.muni.cz, 2009, [cit. 20. září 2015]. Dostupné na < http://is.muni.cz/do/1499/el/estud/praf/js09/mps/web/doc/13Ochrana_spotrebitele_v_EMPS_text.pdf >.
- HOUT, Martin. *Geneze evropského spotřebitelského práva a jeho vývoj* [online]. epravo.cz, 27. října 2011 [cit. 9. června 2015]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/geneze-evropskeho-spotrebitele-prava-a-jeho-vyvoj-77559.html>>.
- KNOBLOCHOVÁ, Věra. *Strategie spotřebitelské politiky na unijní úrovni: Strategie na ochranu spotřebitele přijímané ve Společenství od Předběžného programu v r. 1972 do právě schváleného programu na léta 2007 - 2013. Prioritní oblasti strategií.* [online]. mpo.cz, 25. května 2007 [cit. 9. června 2015]. Dostupné na <<http://www.mpo.cz/dokument3287.html>>.
- KNOBLOCHOVÁ, Věra. *Vývoj oblasti ochrany spotřebitele v EU od počátků v r. 1951 až do současnosti. Odraž tohoto vývoje v komunitární legislativě* [online]. mpo.cz, 23. ledna 2006, [cit. 9. června 2015]. Dostupné na <<http://www.mpo.cz/dokument7587.html>>.

- KONEČNÁ, Petra. *Uznání a výkon rozhodnutí v přepracovaném nařízení Brusel I* [online]. epravo.cz, 25. července 2013 [cit. 18. května 2016]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/uznani-a-vykon-rozhodnuti-v-prepracovanem-narizeni-brusel-i-91964.html>>.
- KOSTELECKÝ, Jiří. *Nová směrnice o právech spotřebitelů- Lepší časy pro internetové obchody?* [online]. epravo.cz, 30. června 2011 [cit. 9. června 2015]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/nova-smernice-o-pravech-spotrebitelu-lepsi-casy-pro-internetove-obchody-75135.html>>.
- ODBOR 41300. *Výsledky Hodnotící zprávy o spotřebitelských trzích* [online]. mpo.cz, 23. října 2015 [cit. 18. května 2016]. Dostupné na <<http://www.mpo.cz/dokument165509.html>>.
- OREJUDO PRIETO DE LOS MOZOS, Patricia. *Comments to A. Savin's Paper: Jurisdiction in Electronic Contracts and Torts: The Development of the European Court's Case Law*. In: HOCHLEITNER, Díez J. (ed). *Últimas tendencias de la jurisprudencia del Tribunal de Justicia de la Unión Europea 2008-2011* [online]. Madrid: La Ley, 2012 [cit. 9. června 2015]. Dostupné na <<http://eprints.sim.ucm.es/26678/1/Eprints%2026678.pdf>>. 6 s.
- PAVLÍK, Karel. *Ochrana spotřebitele v ČR a EU: Přednáška p. Karla Pavlíka, místopředsedy Republikového výboru Sdružení obrany spotřebitelů ČR* [online]. ec.europa.eu, 27. června 2012 [cit. 9. června 2015]. Dostupné na <http://ec.europa.eu/ceskarepublika/service/consumer/article_986_cs.htm>.
- ŠINDELKOVÁ, Martina. *Nové nařízení Brusel I bis- změny právní úpravy* [online]. epravo.cz, 22. dubna 2015 [cit. 9. června 2015]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/nove-narizeni-brusel-i-bis-zmeny-pravni-upravy-97498.html>>.
- TICHÝ, Luboš. *Pojem spotřebitele jako smluvní strany v evropském a českém právu* [online]. In MINK, Georges, GRONDIN, Solange, LIBÁNSKÝ, Václav (ed). *Cahiers du CEFRES. N° 27, Spotřebitelská legislativa EU a její implementace do práva členského a kandidátského státu (na příkladu Francie a České republiky)*. Praha: CEFRES USR 3138 CNRS-MAEE, 2010 [cit. 9. června 2015]. Dostupné na <http://www.cefres.cz/IMG/pdf/tichy_2001_spotrebitel_smluvni_strana.pdf>. 15 s.
- VÁLKOVÁ, Lenka. *Změny v Nařízení Brusel I* [online]. is.muni.cz, 2013 [cit. 20. září 2015]. Dostupné na <http://is.muni.cz/th/217689/pravf_m/Diplomova_prace-finalni_verze.pdf>.
- WIKIPEDIA: the free encyclopedia. *Použití jazykového výkladu v právní interpretaci*. [online]. ius-wiki.eu, 3. ledna 2012 [cit. 9. června 2015]. Dostupné na <<http://www.ius-wiki.eu/teorie-prava/pfuk/teorka/zkouska/otazka-43>>.
- WIKIPEDIA: the free encyclopedia. *Stát* [online]. cs.wikipedia.org, 4. května 2016 [cit. 18. května 2016]. Dostupné na <<https://cs.wikipedia.org/wiki/St%C3%A1t>>.
- ZOULÍK, František. *Počátky soukromoprávní ochrany spotřebitele v ČR* [online]. In MINK, Georges, GRONDIN, Solange, LIBÁNSKÝ, Václav (ed). *Cahiers du CEFRES. N° 27, Spotřebitelská legislativa EU a její implementace do práva členského a kandidátského státu (na příkladu*

Francie a České republiky). Praha: CEFRES USR 3138 CNRS-MAEE, 2010 [cit. 9. června 2015]. Dostupné na <http://www.cefres.cz/IMG/pdf/zoulik_2001_ochrana_spotrebitele_cr.pdf>. 8 s.

Legislativní akty a ostatní dokumenty

- Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb. ze dne 3.2.2012, Nový občanský zákoník (konsolidovaná verze). Dostupná na <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>>.
- EVROPSKÁ SOUDNÍ SÍŤ PRO OBČANSKÉ A OBCHODNÍ VĚCI. *Praktický průvodce pro uplatňování Nařízení o evropském exekučním titulu*. Belgie: Evropská komise, 2008. 56 s.
- EVROPSKÁ UNIE. *Consumer conditions scoreboard: Consumers at home in the Single Market*. Lucemburk: Úřad pro publikace Evropské Unie, 2015. 136 s.
- EVROPSKÁ UNIE. *Politiky Evropské Unie: Spotřebitelé*. Lucemburk: Úřad pro publikace Evropské Unie, 2014. 12 s.
- EVROPSKÁ UNIE. *Politiky Evropské unie: Zakladatelé Evropské Unie*. Lucemburk: Úřad pro publikace Evropské Unie, 2013. 28 s.
- General report JLS/C4/2005/07-30-CE)0040309/00-37 ze dne 3. září 2007, Study on residual jurisdiction (Review of the Member States' rules concerning the "residual jurisdiction" of their courts in civil and commercial matters pursuant to the Brussels I and II Regulations). Dostupné na <http://ec.europa.eu/civiljustice/news/docs/study_residual_jurisdiction_en.pdf>.
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1896/2006 ze dne 12. prosince 2006, kterým se zavádí řízení o evropském platebním rozkazu.
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 805/2004 ze dne 21. dubna 2004, kterým se zavádí evropský exekuční titul pro nesporné nároky.
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 861/2007 ze dne 11. července 2007, kterým se zavádí evropské řízení o drobných nárocích.
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2015/2421 ze dne 16. prosince 2015, kterým se mění nařízení (ES) č. 861/2007, kterým se zavádí evropské řízení o drobných nárocích, a kterým se mění nařízení (ES) č. 1896/2006, kterým se zavádí řízení o evropském platebním rozkazu.
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 254/2014 ze dne 26. února 2014, o víceletém programu pro spotřebitele na období 2014- 2020 a o zrušení rozhodnutí č. 1926/2006/ES.
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 524/2013 ze dne 21. května 2013, o řešení spotřebitelských sporů on-line a o změně nařízení (ES) č. 2006/2004 a směrnice 2009/22/ES (nařízení o řešení spotřebitelských sporů on-line).

- Návrh Nařízení Evropského parlamentu a Rady o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (přepřacované znění) (KOM(2010) 748). Dostupný na <[http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/com/com_com\(2010\)0748_/com_com\(2010\)0748_cs.pdf](http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/com/com_com(2010)0748_/com_com(2010)0748_cs.pdf)>.
- Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se mění nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 861/2007 ze dne 11. července 2007, kterým se zavádí evropské řízení o drobných nárocích, a nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1896/2006 ze dne 12. prosince 2006, kterým se zavádí řízení o evropském platebním rozkazu (COM(2013)794 final).
- Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law: Draft Common Frame of Reference (DCFR). Dostupný na <http://ec.europa.eu/justice/policies/civil/docs/dcfr_outline_edition_en.pdf>.
- Sdělení Komise ze dne 22. května 2012, Evropský program pro spotřebitele- zvýšení důvěry a podpora růstu (COM(2010) 225 final).
- Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 7/1995 Sb. ze dne 1. února 1995, o sjednání Evropské dohody zakládající přidružení mezi Českou republikou na jedné straně a Evropskými společenstvími a jejich členskými státy na straně druhé. Dostupná na <http://www.euroskop.cz/gallery/5/1662-ec078fe7_58b7_4481_b5bf_b8b35eb0246d.pdf>.
- THE 2014 EU JUSTICE SCOREBOARD COM(2014)155 final. Dostupné na <http://ec.europa.eu/justice/effective-justice/files/justice_scoreboard_2014_en.pdf>.
- THE 2016 EU JUSTICE SCOREBOARD COM(2016)199 final. Dostupné na <http://ec.europa.eu/justice/effective-justice/files/justice_scoreboard_2016_en.pdf>.
- Zelená kniha 21. dubna 2009, o posouzení nařízení rady (ES) č. 44/2001 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech ze dne 21. dubna 2009 (KOM(2009) 175 v konečném znění). Dostupná na <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2009:0175:FIN:CS:PDF>>.
- Zelená kniha ze dne 8. února 2007, o přezkumu spotřebitelského acquis z roku 2007 (KOM (2006) 744 final). Dostupná na <http://ec.europa.eu/consumers/archive/cons_int/safe_shop/acquis/green-paper_cons_acquis_cs.pdf>.
- Zpráva Komise Evropskému parlamentu, Radě a Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru ze dne 21. dubna 2009, o uplatňování nařízení Rady (ES) č. 44/2001 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (KOM(2009) 174 v konečném znění). Dostupná na <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52009DC0174&from=CS>>.
- Zpráva Komise Evropskému parlamentu, Radě a Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru o uplatňování nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1896/2006, kterým se zavádí řízení o evropském platebním rozkazu (COM(2015)495 final).

Judikatura

- Rozsudek SDEU ze dne 1. října 2002, *Verein für Konsumenteninformation proti Karl Heinz Henkel*, C-167/00, Sb. rozh. s. I-08111.
- Rozsudek SDEU ze dne 10. října 1996, *Bernardus Hendrikman proti Maria Feyen*, C-78/95, Sb. rozh. s. I-04943.
- Rozsudek SDEU ze dne 11. července 2002, *Rudolf Gabriel*, C-96/00, Sb. rozh. s. I-06367.
- Rozsudek SDEU ze dne 13. července 2000, *Group Josi Reinsurance Company SA proti Universal General Insurance Company (UGIC)*, C-412/98, Sb. rozh. s. I-05925.
- Rozsudek SDEU ze dne 14. března 1991, *Patrice Di Pinto*, C-361/89, Sb. rozh. s. I-01189.
- Rozsudek SDEU ze dne 14. května 2009, *Renate Ilsinger proti Martinu Dreschersovi, jednatelovi jako správce konkurzní podstaty Schlank & Schick GmbH*, C180/06, Sb. rozh. s. I-03961.
- Rozsudek SDEU ze dne 15. září 1994, *Wolfgang Brenner a Peter Noller proti Dean Witter Reynolds Inc.*, C-318/93, Sb. rozh. s. I-04275.
- Rozsudek SDEU ze dne 16. března 2006, *Rosmarie Kapferer proti Schlank & Schick GmbH*, C-234/04, Sb. rozh. s. I-02585.
- Rozsudek SDEU ze dne 17. června 1999, *Unibank A/S proti Flemming G. Christensen*, C-260/97, Sb. rozh. s. I-03715.
- Rozsudek SDEU ze dne 17. listopadu 2011, *Hypoteční banka a.s. proti Udo Mike Lindner*, C327/10, Sb. rozh. s. I-11543.
- Rozsudek SDEU ze dne 19. ledna 1993, *Shearson Lehman Hutton Inc. proti TVB Treuhandgesellschaft für Vermögensverwaltung und Beteiligungen mbH*, C-89/91, Sb. rozh. s. I-00139.
- Rozsudek SDEU ze dne 2. dubna 2009, *Marco Gambazzi proti Daimler Chrysler Canada Inc., CIBC Mellon Trust Company*, C-394/07, Sb. rozh. s. I-02563.
- Rozsudek SDEU ze dne 20. května 2010, *Česká podnikatelská pojišťovna, a.s., Vienna Insurance Group proti Michalu Bilasovi*, C-111/09, Sb. rozh. s. I-04545.
- Rozsudek SDEU ze dne 20. ledna 2005, *Johann Gruber proti BayWa AG*, C-464/01, Sb. rozh. s. I-00439.
- Rozsudek SDEU ze dne 20. ledna 2005, *Petra Engler proti Janus Versand GmbH*, C-27/02, Sb. rozh. s. I-00481.
- Rozsudek SDEU ze dne 21. června 1978, *Société Bertrand proti Paul Ott KG*, C-150/77, Sb. rozh. s. I-01431.
- Rozsudek SDEU ze dne 22. listopadu 2001, *Cape Snc proti Idealservice Srl, C-541/99 a Idealservice MN RE Sas proti OMAI Srl, C-542/99*, Sb. rozh. s. I-09049.
- Rozsudek SDEU ze dne 23. dubna 2009, *Draka NK Cables Ltd, AB Sandvik International, VO Sembodja BV, Parc Healthcare International Ltd proti Omnipol Ltd*, C-167/08, Sb. rozh. s. I-03477.

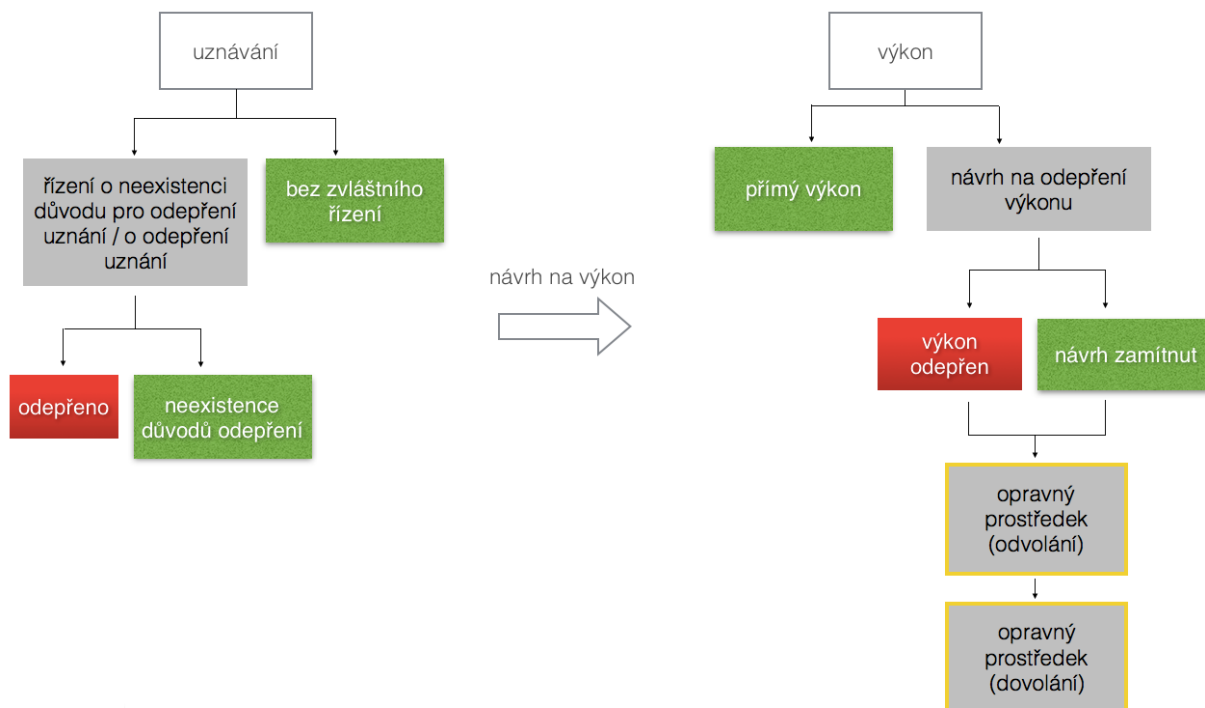
- Rozsudek SDEU ze dne 27. června 2000, *Océano Grupo Editorial SA proti Rocío Murciano Quintero*, C-240/98 a *Salvat Editores SA proti José M. Sánchez Alcén Prades*, C- 241/98, *José Luis Copano Badillo*, C-242/98, *Mohammed Berroane*, C-243/98, *Emilio Viñas Feliú*, C-244/98, Sb. rozh. s. I-4963.
- Rozsudek SDEU ze dne 28. března 2000, *Dieter Krombach proti André Bamberski*, C-7/98, Sb. rozh. s. I-01935.
- Rozsudek SDEU ze dne 3. července 1997, *Francesco Benincasa proti Dentalkit Srl*, C- 269/95, Sb. rozh. s. I-03767.
- Rozsudek SDEU ze dne 3. října 1985, *P. Capelloni a F. Aquilini proti J. C. J. Pelkmans*, C-119/84, Sb. rozh. s. I-03147.
- Rozsudek SDEU ze dne 4. února 1988, *Horst Ludwig Martin Hoffmann proti Adelheid Krieg*, C-145/86, Sb. rozh. s. I-00645.
- Rozsudek SDEU ze dne 6. října 1976, *A. De Bloos, SPRL proti Société en commandite par actions Bouyer*, C-14/76, Sb. rozh. s. I-01497.
- Rozsudek SDEU ze dne 6. září 2012, *Daniela Mühleitner proti Ahmadu Yusufimu a Wadatu Yusufimu*, C-190/11, El. úř. věst <http://curia.europa.eu/jcms/jcms/P_106320/?rec=RG&jur=C&anchor=201209C0192#201209C0192>.
- Rozsudek SDEU ze dne 7. prosince 2010, *Peter Pammer proti Reederei Karl Schlüter GmbH & Co -KG*, C585/08 a *Hotel Alpenhof GesmbH proti Oliveru Hellerovi*, C-144/09, Sb. rozh. s. I-12527.
- Shrnutí Rozsudku SDEU ze dne 1. března 2005, *Andrew Owusu proti N.B. Jacksonovi, jednatelovi pod obchodní firmou "Villa Holidays Bal- Inn Villas"*, C-281/02. Sb. rozh. s. I-01383.
- Shrnutí rozsudku SDEU ze dne 22. listopadu 1978, sp. zn. C-33/78 (*Somafer SA proti Saar-Ferngas AG*).
- Stanovisko generálního advokáta Colomera ze dne 20. února 1997, sp. zn. C-269/95 (*Francesco Benincasa proti Dentalkit Srl*).
- Stanovisko generálního advokáta Jacobse ze dne 13. prosince 2001, sp. zn. C-96/00 (*Rudolf Gabriel*).
- Stanovisko generálního advokáta Jacobse ze dne 16. září 2004, sp. zn. C-464/01 (*Johann Gruber proti BayWa AG*).
- Stanovisko generálního advokáta Mischa ze dne 14. června 2001, sp. zn. C-541/99 a C-542/99 (*Cape Snc proti Idealservice a Idealservice MN RE Sas proti OMAI Srl*).
- Stanovisko generální advokátky Trstenjak ze dne 11. září 2008, sp. zn. C-180/06 (*Renate Ilsinger proti Martinu Dreschersovi, jednatelovi jako správce konkurzní podstaty společnosti Schlank & Schick GmbH*).
- Stanovisko k rozsudku SDEU ze dne 16. března 2006, sp. zn. C-234/04 (*Rosmarie Kapferer proti Schlank & Schick GmbH*).
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. června 2005, sp. zn. 30Cdo 444/2004.

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. července 2011, sp. zn. 32Cdo 1401/2011.
- Usnesení vlády č. 5 ze dne 7. ledna 2015, Priority spotřebitelské politiky 2015- 2020.

PŘÍLOHY

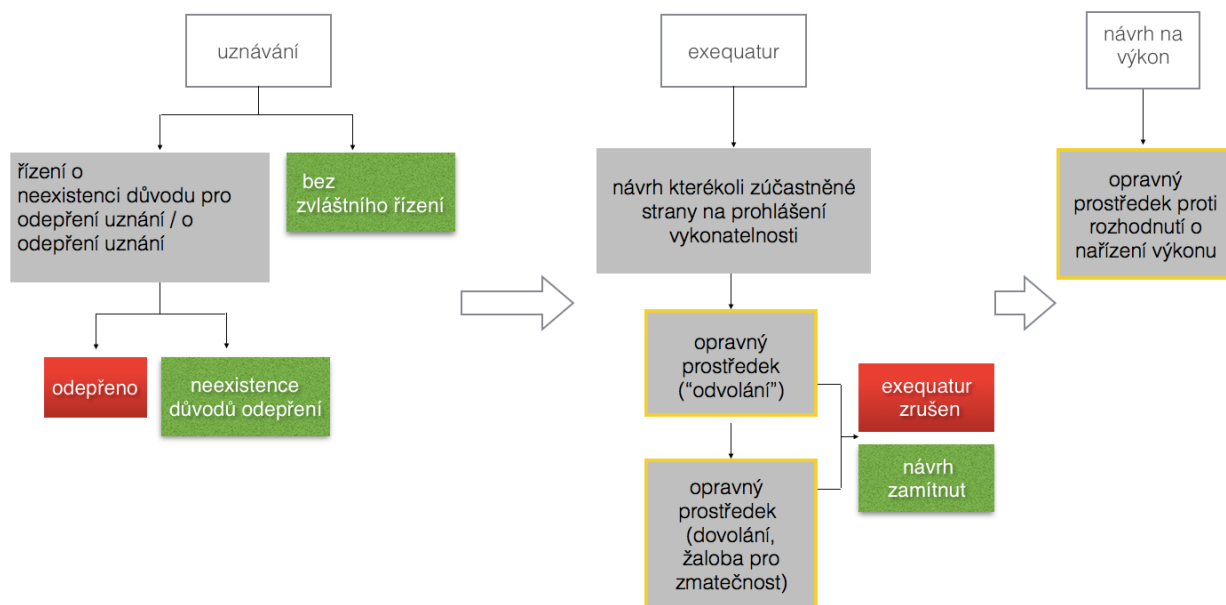
Příloha č. 1

Schéma postupu při uznání a výkonu dle Nařízení Brusel I recast

Příloha č. 2

Schéma postupu při uznání a výkonu dle Nařízení Brusel I

PŘÍLOHA I

OSVĚDČENÍ O SOUDNÍM ROZHODNUTÍ V OBČANSKÝCH A OBCHODNÍCH VĚCÍCH

Ustanovení článku 53 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 o příslušnosti, uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech

1. SOUD PŮVODU
 - 1.1 Název:
 - 1.2 Adresa:
 - 1.2.1 Ulice a číslo/PO box:
 - 1.2.2 Místo a poštovní směrovací číslo:
 - 1.2.3 Členský stát:
 AT BE BG CY CZ DE EE EL ES FI FR HU IE IT LT LU LV MT
 NL PL PT RO SE SI SK UK
 - 1.3 Telefon:
 - 1.4 Fax:
 - 1.5 E-mail (je-li k dispozici):
2. ŽALOBCE/ŽALOBCI (1)
 - 2.1 Příjmení a jméno (jména)/název společnosti nebo organizace:
 - 2.2 Identifikační číslo (používá-li se a je k dispozici):
 - 2.3 Datum (dd/mm/rrrr) a místo narození nebo, jedná-li se o právnickou osobu, vznik společnosti/založení/zápis do rejstříku (je-li relevantní a k dispozici):
 - 2.4 Adresa:
 - 2.4.1 Ulice a číslo/PO box:
 - 2.4.2 Místo a poštovní směrovací číslo:
 - 2.4.3 Stát:
 AT BE BG CY CZ DE EE EL ES FI FR HU IE IT LT LU LV MT
 NL PL PT RO SE SI SK UK jiný (prosím uveďte) (kód ISO)
 - 2.5 E-mail (je-li k dispozici):
3. ŽALOVANÝ/ŽALOVÁNÍ (2)
 - 3.1 Příjmení a jméno (jména)/název společnosti nebo organizace:
 - 3.2 Identifikační číslo (je-li použitelné a k dispozici):
 - 3.3 Datum (dd/mm/rrrr) a místo narození nebo, jedná-li se o právnickou osobu, vznik společnosti/založení/zápis do rejstříku (je-li relevantní a k dispozici):
 - 3.4 Adresa:
 - 3.4.1 Ulice a číslo/PO box:
 - 3.4.2 Místo a poštovní směrovací číslo:
 - 3.4.3 Stát:
 AT BE BG CY CZ DE EE EL ES FI FR HU IE IT LT LU LV MT
 NL PL PT RO SE SI SK UK jiný (prosím uveďte) (kód ISO)
 - 3.5 E-mail (je-li k dispozici):

4. SOUDNÍ ROZHODNUTÍ
- 4.1 Datum (dd/mm/rrrr) soudního rozhodnutí:
- 4.2 Referenční číslo soudního rozhodnutí:
- 4.3 Rozhodnutí soudu bylo vydáno v nepřítomnosti:
- 4.3.1 Ne
- 4.3.2 Ano (uveďte prosím datum (dd/mm/rrrr), kdy byl žalovanému doručen návrh na zahájení řízení nebo jiná rovnocenná písemnost):
- 4.4 Rozhodnutí je vykonatelné v členském státě původu, aniž by bylo třeba splnit další podmínky:
- 4.4.1 Ano (je-li to relevantní, uveďte prosím datum (dd/mm/rrrr), kdy bylo rozhodnutí prohlášeno za vykonatelné):
- 4.4.2 Ano, ale pouze vůči této osobě (těmto osobám) (prosím upřesněte):
- 4.4.3 Ano, ale pouze v části (částech) soudního rozhodnutí (prosím upřesněte):
- 4.4.4 Rozhodnutí neobsahuje vykonatelnou povinnost
- 4.5 K datu vydání osvědčení bylo rozhodnutí doručeno žalovanému (žalovaným):
- 4.5.1 Ano (uveďte prosím datum doručení (dd/mm/rrrr), je-li známo):
- 4.5.1.1 Rozhodnutí bylo doručeno v tomto jazyce (těchto jazycích):
BG ES CS DE ET EL EN FR GA IT LV LT HU MT NL PL PT RO
 SK SL FI SV jiný (prosím uveďte) (kód ISO)
- 4.5.2 Není soudu známo
- 4.6 Podmínky soudního rozhodnutí a úrok
- 4.6.1 Soudní rozhodnutí o peněžním nároku (3)
- 4.6.1.1 Stručný popis předmětu dané věci:
- 4.6.1.2 Soud nařídil
..... (příjmení a jméno (jména)/název společnosti nebo organizace) (4)
učinit platbu ve prospěch:
..... (příjmení a jméno (jména)/název společnosti nebo organizace)
- 4.6.1.2.1 Pokud za uspokojení téhož nároku odpovídá více osob než jedna, může být celá částka získána od jakékoli z těchto osob:
- 4.6.1.2.1.1 Ano
- 4.6.1.2.1.2 Ne
- 4.6.1.3 Měna:
 euro (EUR) bulharský lev (BGN) česká koruna (CZK) maďarský forint (HUF) litevský litas (LTL)
 lotyšský latas (LVL) polský zlotý (PLN) britská libra (GBP) rumunský leu (RON) švédská koruna (SEK) jiná (uveďte prosím kód ISO):
- 4.6.1.4 Základní částka:
- 4.6.1.4.1 Částka, jež má být zaplacená jednorázově

4.6.1.4.2 Částka se vyplácí ve splátkách ⁽⁵⁾

Datum splatnosti (dd/mm/yyyy)	Částka

4.6.1.4.3 Částka, jež má být placena pravidelně

4.6.1.4.3.1 denně

4.6.1.4.3.2 týdně

4.6.1.4.3.3 jinak (upřesněte intervaly):

4.6.1.4.3.4 Počínaje dnem (dd/mm/yyyy) nebo událostí:

4.6.1.4.3.5 Je-li to relevantní, až do (datum (dd/mm/yyyy) nebo událost):

4.6.1.5 Úrok, je-li to relevantní

4.6.1.5.1 Úroky:

4.6.1.5.1.1 Neupřesněno v soudním rozhodnutí

4.6.1.5.1.2 Ano, v soudním rozhodnutí upřesněno takto:

4.6.1.5.1.2.1 Částka:

nebo

4.6.1.5.1.2.2 Sazba ... %

4.6.1.5.1.2.3 Úrok počítaný od (data (dd/mm/yyyy) nebo události) do (data (dd/mm/yyyy) nebo události) ⁽⁶⁾

4.6.1.5.2 Zákonný úrok (je-li relevantní), který se vypočítá podle (prosím upřesněte příslušný právní předpis):

4.6.1.5.2.1 Úrok počítaný od (data (dd/mm/yyyy) nebo události) do (data (dd/mm/yyyy) nebo události) ⁽⁶⁾

4.6.1.5.3 Kapitalizace úroků (je-li relevantní, prosím upřesněte):

4.6.2 Rozhodnutí nařizující předběžné nebo zajišťovací opatření

4.6.2.1 Stručný popis předmětu věci a nařízeného opatření

4.6.2.2 Opatření bylo nařízeno soudem příslušným ve věci samé

4.6.2.2.1 Ano

4.6.3 Jiný druh soudního rozhodnutí

4.6.3.1 Stručný popis předmětu věci a rozhodnutí soudu

4.7 Náklady ⁽⁷⁾:

4.7.1 Měna:

euro (EUR) bulharský lev (BGN) česká koruna (CZK) maďarský forint (HUF) litevský litas (LTL)
 lotyšský latas (LVL) polský zlotý (PLN) britská libra (GBP) rumunský leu (RON) švédská koruna (SEK) jiná (uveďte prosím kód ISO):

4.7.2 Bylo nařízeno, že náklady ponese tato osoba (ponesou tyto osoby), vůči níž (nímž) je výkon navrhován:

4.7.2.1 Příjmení a jméno (jména)/název společnosti nebo organizace: ⁽⁸⁾

4.7.2.2 Bylo-li nařízeno, že náklady ponese více osob než jedna, může být celá částka získána od jakékoli z těchto osob:

- 4.7.2.2.1 Ano
- 4.7.2.2.2 Ne
- 4.7.3 Požaduje se uhrazení těchto nákladů: ⁽⁹⁾
- 4.7.3.1 Náklady byly v soudním rozhodnutí stanoveny jako celková částka (uved'te prosím výši částky):
- 4.7.3.2 Náklady byly v soudním rozhodnutí stanoveny jako procento celkových nákladů (uved'te prosím procento celkové částky):
- 4.7.3.3 V soudním rozhodnutí bylo stanoveno uhrazení nákladů a přesné částky jsou:
- 4.7.3.3.1 Soudní poplatky:
- 4.7.3.3.2 Náklady právního zastoupení:
- 4.7.3.3.3 Náklady na doručování písemností:
- 4.7.3.3.4 Jiné:
- 4.7.3.4 Jiná kategorie (prosím upřesněte):
- 4.7.4 Úroky z nákladů:
- 4.7.4.1 Nepoužije se
- 4.7.4.2 Úrok upřesněn v soudním rozhodnutí
- 4.7.4.2.1 Částka:
nebo
- 4.7.4.2.2 Sazba ... %
- 4.7.4.2.2.1 Úrok počítaný od (data (dd/mm/rrrr) nebo události do (data (dd/mm/rrrr) nebo události) ⁽⁶⁾
- 4.7.4.3 Zákonný úrok (je-li relevantní), který se vypočítá podle (prosím upřesněte příslušný právní předpis):
- 4.7.4.3.1 Úrok počítaný od (data (dd/mm/rrrr) nebo události) do (data (dd/mm/rrrr) nebo události) ⁽⁶⁾
- 4.7.4.4 Kapitalizace úroků (je-li relevantní, laskavě upřesněte):

Vystaveno v: ...

Podpis a/nebo razítko soudu původu:

⁽¹⁾ Týká-li se soudní rozhodnutí více než jednoho žalobce, uveďte informace o všech žalobcích.

⁽²⁾ Týká-li se soudní rozhodnutí více než jednoho žalovaného, uveďte informace o všech žalovaných.

⁽³⁾ Týká-li se rozhodnutí pouze nákladů souvisejících s nárokem, o kterém bylo rozhodnuto v dřívějším soudním rozhodnutí, nevyplňujte bod 4.6.1 a pokračujte bodem 4.7.

⁽⁴⁾ Bylo-li provedení platby nařízeno více než jedné osobě, uveďte informace o všech osobách.

⁽⁵⁾ Uveďte informace o každé splátce.

⁽⁶⁾ Jedná-li se o více než jedno období, uveďte informace za všechna období.

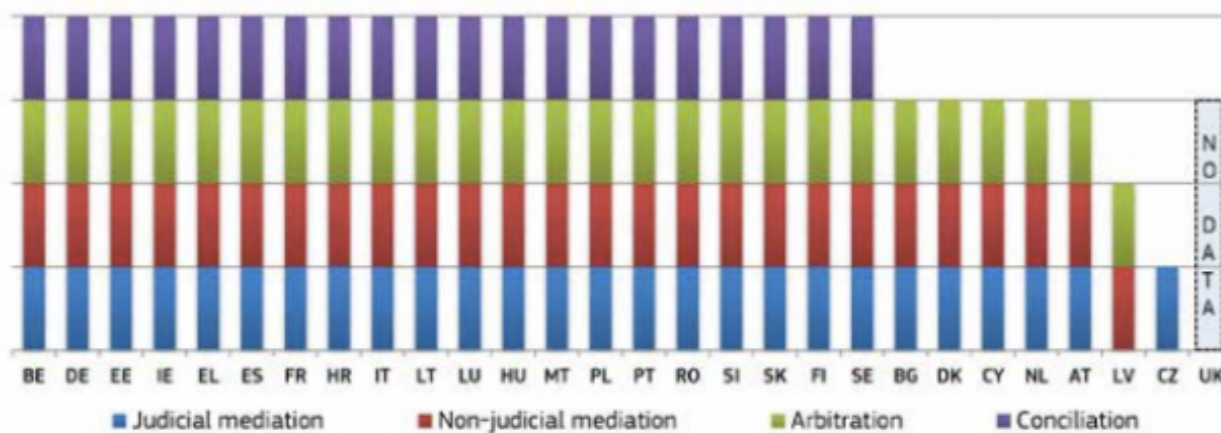
⁽⁷⁾ Tento bod se rovněž týká situací, v nichž se o nákladech rozhoduje v odděleném soudním rozhodnutí.

⁽⁸⁾ Jedná-li se o více osob, uveďte informace o všech osobách.

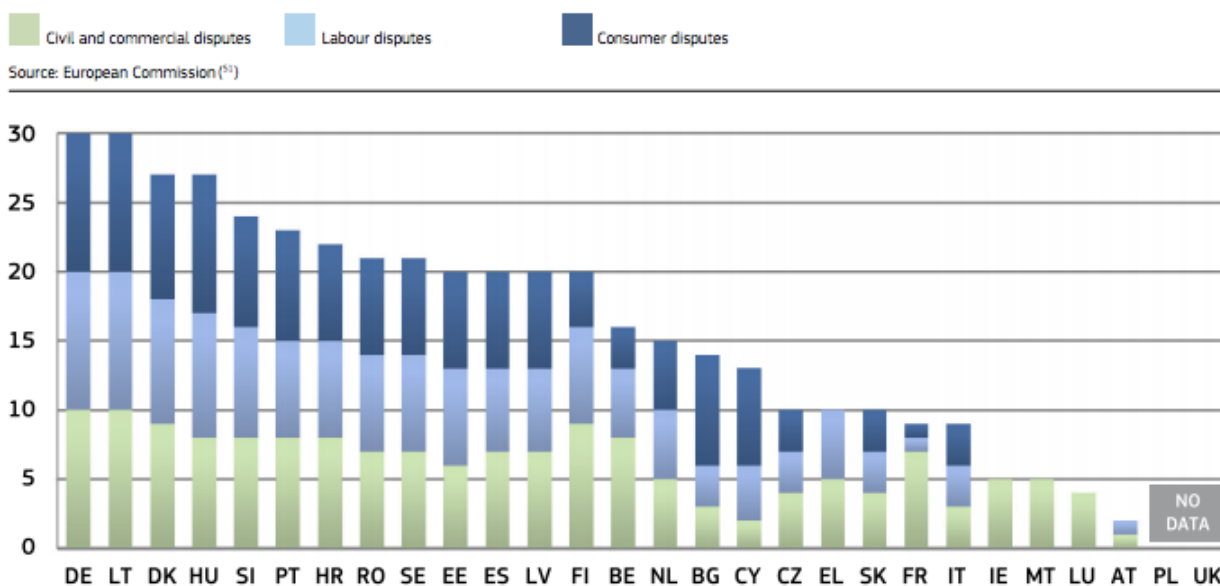
⁽⁹⁾ V případě, že náklady mohou být hrazeny několika osobami, uveďte jejich podíl zvlášť pro každou z těchto osob.

Příloha č. 4

Používání ADR metod dle výsledků Srovnávacího přehledu EU soudnictví 2014

Zastoupení ADR metod v jednotlivých typech řízení dle výsledků Srovnávacího přehledu EU soudnictví 2016

SHRNUTÍ

Diplomová práce se zabývá procesní ochranou spotřebitele při řešení přeshraničních sporů v kontextu práva EU. Cílem je provést komplexní analýzu ochrany spotřebitele, a to od samotného definičního vymezení spotřebitele až po procesní regulaci určování soudu mezinárodně příslušného, včetně uznávání a výkonu rozhodnutí. Autorka při své analýze vychází především z Nařízení Brusel I recast, jež doplňuje dalšími legislativními dokumenty, včetně těch podpůrných. Tam, kde je to možné, odkazuje rovněž na odborné monografie či periodika. Zásadní význam pak přikládá judikatuře SDEU, jež odráží praktické fungování nařízení v členských státech. Jednotlivé kapitoly zdůrazňují nástroje poskytující spotřebiteli procesní výhody či ochranu, upozorňují na problematické aspekty úpravy a přednášejí stanovisko autorky. Ta klade důraz na detail, přičemž se zaměřuje na vývoj legislativy i judikatury. Na mnoha místech práce z toho důvodu narazíme na komparaci judikátů SDEU doplněnou o názory generálního advokáta ke konkrétnímu případu či srovnání různých podob nařízení, zejména Nařízení Brusel I a jeho revize. Autorka se, vyjma výše vymezeného záměru, snaží přiblížit spektrum možností, jimiž spotřebitel disponuje k domožení se svých práv, neboť si je vědoma jeho stěžejního postavení v rámci jednotného vnitřního trhu EU.

KLÍČOVÁ SLOVA

Aktivní a pasivní spotřebitel, procesní ochrana spotřebitele, smlouvy uzavírané se spotřebitelem, evropský civilní proces, evropský exekuční titul, evropský platební rozkaz, drobné nároky, exequatur, Nařízení Brusel I recast, mezinárodní příslušnost, příslušnost u spotřebitelských smluv, uznání a výkon rozhodnutí

SUMMARY

The diploma thesis deals with consumers' procedural protection in cross-border disputes in the context of EU law. The main purpose is to elaborate a comprehensive analysis of consumer protection, from the very definition of the consumer to the procedural regulation, concerning in particular determination of the court internationally authorized to resolve the case and the recognition and enforcement of judgments issued in member states. The analysis is based mainly on the Brussels I recast Regulation enriched with other legislative documents, including the supporting ones. Where possible, the author refers also to legal publications and journals and emphasizes the key role of the CJEU case law which reflects the practical application of the EU regulation in the Member States. Every single chapter highlights measures providing specific consumer protection or his procedural privileges, the problematic aspects of the regulation and author's partial evaluation. The author pays attention to the detail, that's why she focuses on the development of legislation and case law. The comparison of CJEU judgments, accompanied by advocate general opinion can be found almost in each chapter as well as the comparison of different versions of regulations, in particular, the Brussels I Regulation as amended by Brussels I bis Regulation. Apart from the above-mentioned main purpose, the author also seeks to expose all possible legal options which the consumer can operate with at the court taking into consideration his crucial position within the EU internal market.

KEY WORDS

Active and passive consumer, procedural consumer protection, consumer contracts, European civil procedure, European enforcement order, European payment order, Small claims procedure, exequatur, Brussels I bis regulation, international jurisdiction, jurisdiction over consumer contracts, recognition and enforcement of judgments